

ميمن عالم | ميمون
آللم

MEMON ALAM

www.worldmemon.org

DECEMBER 2012

Volume No. 55 Issue No. 649

Sir Adamjee Haji Dawood

Solly and Zohra Noor Foundation

Congratulates

The World Memon Organization on their 10th Anniversary

10 Years of Dedication and hard work
for our Muslim brothers and sisters.

may Almighty Allah bless and guide you in this noble work,
and may you grow from strength to strength.

**Our Holy Prophet Mohamed
(Peace Be Upon Him) Said:**

*Spend (in charity) out of the sustenance that We have bestowed on you
before that time when death will come to someone, and he shall say:
"O my Lord! If only you would grant me reprieve for a little while, then
I would give in charity, and be among the righteous."*

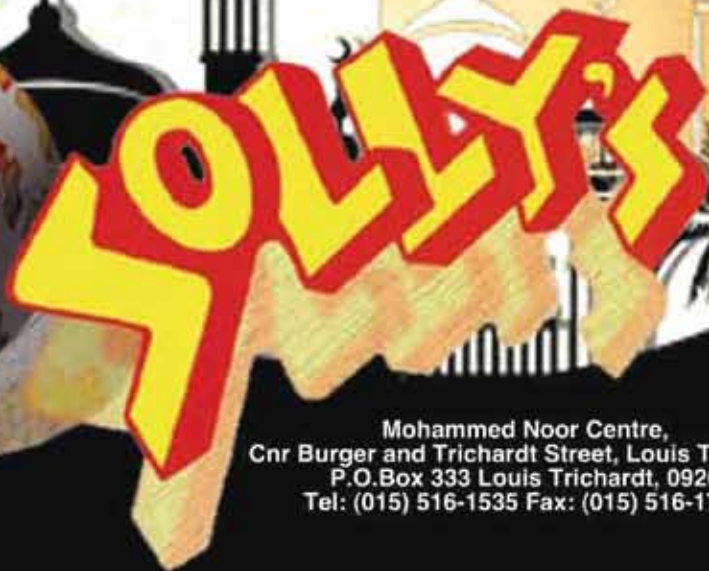
- The Holy Quran, 63:10

*The parable of those who spend of their substance in the way of Allah
is that of a grain of corn: It grows seven ears, and each ear has a
hundred grains. Allah gives manifold increase to whom He pleases;
And Allah cares for all and He knows all things.*

Qur'an (2:261)

**Group of
Companies**
Louis Trichardt

Mohammed Noor Centre,
Cnr Burger and Trichardt Street, Louis Trichardt
P.O.Box 333 Louis Trichardt, 0920
Tel: (015) 516-1535 Fax: (015) 516-1786

میمن عالم
Memon Alam

MEMONALAM

December 2012
Volume No. 55
Issue No. 649
Registration No. SS-038

Memon Alam Committee:

Chairman & Chief Editor
Pir Mohammad A. Kaliya

Members:

A. Qadir Usman
Abdur Razzak Thaplawa
Haji Abdul Razak, WMO Europe Chapter
Umer Abdul Rehman
Altaf Ahmed Vayani
Abdul Razzak Kothari
Rizwan Shakoor
Hina Yahya
Sumera Muhammad
M. Saleem Adam Vayani
Bilal Umer

World Memon Organisation

President:
A. Sattar Dada (Botswana)

Senior Deputy President

Sir Iqbal Sacranie

Secretary General

Pir Mohammad A. Kaliya (Pakistan)

Deputy Secretary General

Bashir Sattar (Europe Chapter)

Treasurer

Muhammad Yousuf Adil (Pakistan)

Vice President (Pakistan Chapter)

Shoaib Ismail Mangroria

Asstt. Sec. General (Pakistan Chapter)

H.M. Shahzad

Vice President (India Chapter)

A.Majid Ranani

Asst. Sec. General (India Chapter)

Shafi Shahzad

Vice President (Middle East Chapter)

Iqbal Dawood

Asstt. Sec. General (Middle East Chapter)

Ahmed Shaikhani

Vice President (Europe Chapter)

Hanif Usman Dada

Asst. Sec. General (Europe Chapter)

Imran Amin Panaawala

Vice President (Africa Chapter)

Younis Suleman

Asstt. Sec. General (Africa Chapter)

Aslam Kalla

Vice President (Far East Chapter)

Abdul Cader Saleem

Asstt. Sec. General (Far East Chapter)

Majeed Karim

Deputy President (Far East Chapter)

Ashraf Sattar

WMO Charitable Foundation

Chairman

Solly Noor (Africa Chapter)

Deputy Chairman

Haroon Karim (Europe Chapter)

General Secretary

Feizul Ayoob (Africa Chapter)

Deputy Gen. Secretary

Mehmood Shekhani (Pakistan Chapter)

Treasurer

Sayed Mia (South Africa Chapter)

Contents

English Section

6 From The Desk Of The Editor

Personality

8 Sir Adamjee Haji Dawood

Special Day

21 Ideology Of Pakistan and Quaid-e Azam

Special Feature

41 Across Pakistan

Community News

14 MITI Visit of Mr. Shahid Sangani,
C.O.O. WMO

19 Oscar Builders Pvt. Ltd. Chairman
Mr. Shabbir Noor Mohammad Patel
Awarded

26 MITI Visit of Mr. Taufiq Lakhani from India

Health

31 9 reason why an apple a day really
keep the doctor away

45 Origin of the human Being

Thoughts Provoking

17 Beggary a curse for the society

24 Recitations of God's Names

29 The importance of Internships

34 Walk your talk one step at a time

36 What you want to do with your life

38 Winters in Karachi

40 Women's power deal with stress

48 Tactics for turning worry into
problem-solving

Gujarati Section

51 Memon Quamna Bhutkal ma Dokio

53 Sixerns

55 Zain noorani

57 Eggs

58 Hase tenu ghar wase

59 Rat-Karinka

60 Ahmed Abdul Shakoor Obutuary

61 Andheri memon Jamat

62 Jagrti Munch

Urdu Section

2013 ہر سال کے اختتام پر! 65

موسم سرما کے پھولوں کا تعارف 67

بچوں کی تربیت کے ان 4 طریقوں پر عمل کریں 71

آپ کے خواب تو بچوں سے وابستہ ہیں لیکن! 73

سر آدم جی حاجی داؤد 77

Published and edited by:
Umer A. Rehman for WMO

Printed by:
Bilal Umar – ADK Printers

Address:

World Memon Organisation

32/8, Street No. 6, Muslim Abad,

Off: Kashmir Road Karachi

email: memonalam@wmopc.com

For online version, please logon to:

www.wmopakistan.com, www.wmopc.com

MISSION OF WMO

The Mission of WMO is to act as the central Memon organisation representing the Memon Community throughout the world and to promote the advancement, upliftment, unity, welfare and well-being of Memons in the world, in all aspects of life and at all times in accordance with and under the guidance of Islamic principles.

MEMBERSHIP

The World Memon Organisation has the following categories of Membership:

1. Apex Bodies (National Bodies)
2. Institutional Members (Regional and Local Bodies) local institutions, foundations, trusts, social welfare organizations, professional institutions, chamber of commerce, educational boards, etc
3. Corporate Members (Commercial Bodies) -
4. Individual Members (Annual or Life Members)
5. Associate Members (any Non-Memon Organizations or Non-Memon Individual)
6. Patrons
7. Trustees of WMO Charitable Foundation (WMOCF)

MEMBERSHIP FEES

Apex Members	US \$500 (Annually)
Institutional Members	US \$250 (Annually)
Corporate Members	US \$500 (Annually)
Annual Membership	US \$50
Life Membership	US \$1,000
Patron `	US \$25,000
Trustee	US \$100,000

NOTES:

1. Subscription for female applicants shall be half the normal fees
2. Subscription for Life Members can be paid in three equal annual installments
3. Subscription for Patrons can be paid in five equal annual installments
4. Subscription for Trustees can be paid in five equal annual installments

SUBSCRIPTION FOR MEMON ALAM

For Pakistan:	Rs. 1000 per annum
For Other Countries:	US \$50 per annum

ADVERTISEMENT TARIFF FOR MEMON ALAM

Back Page	US \$500 per issue
Inside Title Page	US \$400 per issue
Inside Back Page	US \$350 per issue
Other pages	US \$250 per issue

SPECIAL DISCOUNTS

For 12 issues in a year	30%
For 8 issues in a year	20%
For 4 issues in a year	10%

Pulse India

FOODSTUFF (L.L.C.)

P.O.Box: 64617, Al-Ras, Deira, DUBAI (UAE)
Tel: 2291779 Fax: +971-4-2261799 Mobile: +971556875677
E-mail: pulseind@eim.ae Website: www.ranani.com

Manufacturer of Quality Pulses

Pulse India

SPICES & GRAIN PROCESSING LLC.

Factory: P.O. Box 21270 Al-jurf AJMAN (UAE)
Mob: +971504244025 & +971554244025

SINGAPORE OFFICE

Pulse India

OVERSEAS (S) PTE LTD
EXPORT OF PULSES
SINGAPORE

Mohamed Yasin Ranani
Managing Director

Mohamed Asfak Ranani
Managing Director

Sir Adamjee Haji Dawood

The name of Sir Adamjee Haji Dawood stands out in the annals of history of the Memon Community. He was truly a great man, prominent industrialist and businessman, an ardent soldier of Pakistan, a staunch follower of Quaid-e-Azam, Mr. Muhammad Ali Jinnah. He was a great philanthropist and educationist.

Sir Adamjee Haji Dawood was born in Jetpur (Kathiawar, India) on 30th June 1880. He had studied up to Class II. He left Jetpur for Rangoon, Burma to take up a job in a firm. He was a brilliant and hardworking person. After serving for quite some time in Rangoon, he started his own small business and gradually developed it on a very extensive scale.

He has the distinction of being the very first Muslim businessman to enter into the matches industry and later into the Jute industry, which were monopolized by the Europeans, who did not like his entrance in the industry and made all out efforts to remove him but he was the man of determination, perseverance and integrity.

In due course of time, Adamjee associated with banking, insurance, shipping and other industries as well as many businesses. He also took keen interest in social, educational, welfare and other humanitarian services without distinction of cast, creed or religion. Sir Adamjee presided over the 1st Session of all the India Memon Conference held at Rajkot in 1931. In his address, he stressed the urgent need and importance of education. Realizing the overriding need of education in the Memon Community, Sir Adamjee Haji Dawood established the Memon Education & Welfare Society in 1933 in India. His dream was to see the Memon Community well educated and playing an effective role in business and industry.

The Memon Education & Welfare Society has provided education to thousands of students. After partition of the subcontinent, a similar society was established in Karachi, Pakistan in 1950 in the name of Pakistan Memon Education & Welfare Society, which carried on the mission of Sir Adamjee.

It would not be out of place to mention that Sir Adamjee Haji Dawood came to the rescue of Pakistan economy and handed over a blank cheque to Quaid-e-Azam soon after creation of Pakistan.

The World Memon Organisation (WMO) is playing the role of Sir Adamjee in the 21st Century in Pakistan and India. The contribution made by WMO has been commendable. The WMO has provided financial assistance to thousands of school going children and students of higher and professional education. Realizing the importance of education, many Memon Jamats, schools and colleges have joined hands with WMO and have become partners in education efforts.

The World Memon Organisation (WMO) humbly requests all Memon Jamats, Educational Institutions run by Memons and philanthropists to follow the footsteps of Sir Adamjee and join hands with WMO to further promote education in the Memon Community.

We must remember that “Together We can Achieve More” With joint efforts, we would be able to achieve the target of cent per cent education in the Memon Community within a short period of time.

Pir Mohammad A. Kaliya
Editor-in-Chief
Memon Alam

Challenging Spirit

MEHRAN
SUGAR
MILLS
LIMITED

Since 1965, Mehran Sugar Mills Limited has been in the business of producing premium quality white refined sugar and allied products. We have laid our foundation on solid principles aimed to assure a leadership position in the industry. We stride with a challenging spirit based on modern management principles. We consider our farmers as our back bone and continually propagate to increase plantation of sugarcane through diversified incentives.

Corporate social responsibility is a vital part of our philosophy. It is an inherent vision of the Company to have a significant positive contribution towards the society. We are constantly working towards improving the health and education standards in our area.

Adamjee House, 8th Floor, I.I. Chundrigar Road, Karachi - 74000, Pakistan
Tel: +92-21 3241 7131 (4 Lines), Fax: +92-21 3241 6477
E-mail: msm@mehransugar.com, Website: www.mehransugar.com

Sir Adamjee Haji Dawood

The global personality of Sir Adamjee Haji Dawood needs no introduction. He was a renowned businessman and philanthropist of his time in undivided British India and later Pakistan.

Born on 30th June 1880 in Jetpur, in the Indian state of Gujrat, Adamjee at an early age joined his father's trading business and traveled to Burma (now Myanmar) for better prospects. Restless, shrewd with a customary nerve for business he quickly coordinated trading links in the commodities markets and established

himself well enough to step out on his own. He was a visionary and a risk-taker. His foray into business coincided with the rumblings of the two World Wars.

Adamjee was trading in rice, jute, matches and other articles of military use. He had tied up most of his capital in accumulating stock piles of commodities. This resulted in scarcity and vicious price escalation of items like matches, jute among other essential goods leaving Adamjee with a windfall profit. Similarly during the Second World War in 1942, Calcutta was under assault by the Japanese. In addition to other items, prices of jute plummeted in fear of the unknown. Adamjee again taking the contrary view, demonstrated his capacity and vision as he bought shiploads of jute goods.

Through his farsightedness, this time he shipped jute to overseas markets where shortage was driving up prices. Benefiting from this rapidly changing global needs, was another renowned Calcutta businessman, Mr. G.D. Birla. Birla, during those turbulent times had discussed the matter with Adamjee. While still in the midst of shipping off his jute consignments, opportunity smiled on him yet again. Gradually, he started accumulating shares at a heavy discount on the Calcutta Stock Exchange. His anticipation that profits from selling the shares would rein in the years to come, proved just right.

A businessman par excellence, Adamjee learnt that the maximum margin of profit lies in manufacturing, as well as contributing significantly towards employment generation. In 1921, he established a match factory in Rangoon, Burma and by 1929, executed construction of a jute factory near Calcutta. After

completion of the jute factory in 1931, he floated its shares on the Calcutta Stock Exchange. This was the first public limited company floated by a Muslim. By the end of the Second World War, Adamjee emerged as a prominent exporter of jute from India.

Accumulating significant wealth, Adamjee went on to establish schools, colleges and hospitals in various parts of India and Burma. A philanthropist to the core, Adamjee never refused to supporting a deserving cause. But as thorough businessman he had to be convinced that the cause was worthy.

In 1933, realizing the overriding need for education in his own ethnic Gujrati Memon community, he established the Memon Education & Welfare Society to support the financially deprived students. His charitable activities were greatly appreciated by Muslims in India and they demanded that he be officially recognized for it. Finally on 9th June 1938, Lord Bradbourne, Governor of Bengal conferred the title of Knight Commander of Indian Empire to Adamjee. Thereafter he was known as Sir Adamjee Haji Dawood.

On the issue of budgetary tax anomaly imposed on Muslim charity trusts, Adamjee in 1928 was introduced to Barrister Muhammad Ali Jinnah. He was impressed with Jinnah's logical thinking and quiet strength and Jinnah with Adamjee's will to fight for a Muslim cause. Jinnah saw Adamjee what the All India Muslim League needed, an unflinching ally with the financial muscle to fund the league.

While fulfilling the League's responsibilities, Adamjee became the single largest donor as he took upon himself to fund the League's costs. To face the challenges, Adamjee engaged himself in politics at such a level that from here onwards, he spent most his remaining life as one of Jinnah's lieutenants. These lieutenants were men of wealth, experience, wisdom and a deep sense of patriotism. They were the men behind the scenes, they tipped the scale of power when it came to matters of political import. Their power and wealth could subtly alter the course of events. They did not drive politics in the subcontinent, but without them, there would have been no Pakistan. These gentlemen fulfilled Jinnah's requests to bankroll and initiate a variety of ideological and nation building activities. Some of them in which Adamjee participated and funded, was establishment of a bank, an airline and a newspaper. The Muslim Commercial Bank was founded in 1946, the Orient Airways was established to link the East to West Pakistan and the daily Star of India.

During the events leading up to the partition of India on August 14, 1947, since the new nation condition was precarious or close to bankruptcy, Sir Adamjee played a significant role and helped generously to overcome this financial problem.

By January 1948, Adamjee was overworked and exhausted. His weakened heart was preventing him from attending work. However, as financial advisor, Adamjee advised Jinnah on the urgent need for a central bank and subsequently

a monetary policy, Jinnah then formed a committee that met on the 26th to structure and establish The State Bank of Pakistan. During the meeting, Adamjee suffered a heart attack and collapsed.

The following night at Adamjee's residence in Karachi, close friends and family gathered around Adamjee's bed where he lay. 'I have had a full life. I have no regrets', barely mumbling this, Adamjee's great heart gave away on the 27th of January 1948.

On Adamjee's death, Jinnah mentioned in his address to the nation: "that if I had a dozen men like Adamjee, Pakistan would have been achieved earlier. It is truly a national loss to Pakistan".

After Adamjee's death his sons and their families moved to Karachi in West Pakistan, and Dhaka in the east, to establish a business conglomerate there. In this time during the 1950s and 1960s the glory from the jute business was at its pinnacle. In 1951 the eldest son of Adamjee, Mr. A.W. Adamjee announced the opening of the Adamjee Jute Mills, the largest jute factory in the World. It was to a scale of a city with 25,000 workers and labour quarters housing 200,000 persons.

During the 1960s there were many royal visitors to Pakistan, and to the factory. They were Her Majesty Queen Elizabeth II and Prince Phillip Duke of Edin-

burgh of England, His Imperial Highness The Crown Prince Akihito of Japan, King Bhumibol Adulyadej and Queen Sirikit of Thailand, Mrs Eleanor Roosevelt, and Miss Fatima Jinnah among others. Over the decades Adamjee's family produced and introduced various products with the brand name "Adamjee". Most notably the jute products, Adamjee Textiles and fabrics and the Adamjee Insurance Company.

Today the Adamjee name is a household name in Pakistan. It's products & services commands the image of superiority in quality in the eyes of the consumer. Sir Adamjee's family continued with the legacy of charities, and established educational institutions like Adamjee High School in Dhaka, Adamjee Cantonment College, Sir Adamjee Institute of Technology and The Adamjee Academic Center in Karachi.

To pay respects and recognition to Sir Adamjee. The Government of Bangladesh and Pakistan named various streets and neighborhoods in Dhaka, Karachi, Peshawar and Rawalpindi after him. In year 2000, Government of Pakistan initiated and issued postage stamps with image of Sir Adamjee. Much later to Sir Adamjee's death. His family along with his ethnic Gujarati Memon Community Patrons finally decided to publish a biography of his life. In 1985, 'The Story of a Great Patriot' was published. in 2005 'The Merchant Knight' was published.

Memon Industrial & Technical Institute

Visit of Mr. Shahid Sangani, C.O.O. WMO

Mr. Shahid Sangani, Chief Operating Officer, World Memon Organization visited the Memon Industrial and Technical Institute on 13th of December 2012 from Colombo Sri Lanka.. He was accompanied by Mr. Pir Mohammad Kalya, Secretary General WMO and Mr. Shoaib Mangroria, Vice President WMO-PC.

The guest was received at MITI by Mr. H.M. Shahzad, Chairman, MITI and Mr. Shahab Hasan, C.O.O. MITI. He was taken around the Institute and shown the facilities in detail including the classrooms and workshops.

Being an important member of WMO, he took lot of interest in the activities of MITI and the progress over the years. He was very much impressed by the facilities provided for the students especially the ladies section.

He was all praise for the work of MITI and WMO Pakistan Chapter for making a success of the project for upliftment of the under privileged youth and asked a lot of questions about the op-

erational matters and discussed the future plans of MITI for extension of its facilities. Mr. H.M. Shahzad, Chairman MITI informed him that from its inception till date, 23000 students had passed out from MITI in various disciplines and our plan is now to train students every year. He was also informed that MITI which started with 7 courses for boys only is now giving training in 50 courses to boys and ladies.

In his remarks, Mr. Shahid he praised the work being done at MITI and prayed for its greater success. He also praised the efforts of the Staff and Management of MITI for creating such an atmosphere of learning.

Mr. Shahid also visited Memon Institute of Hijama Therapy, run by MITI. He was very much impressed with the arrangements of Hijama Islamic treatment.

The office bearers of WMO and MITI thanked Mr. Sangani for taking time to visit MITI and his interest in the operations of the Institute.

As leaders in our industry, giving back is a top priority

Like the World Memon Organisation, KPMG believes we can help to solve Africa's social challenges on a local level by giving charitably of our time, skills and resources.

It is no coincidence, then, that our Chairman is also the WMO's Vice President for Southern Africa.

With a leadership that is dedicated to making a difference to the communities we live and work in, we know we can continue to lead by example – as responsible corporate citizens and as business experts.

Yunus Suleman
Chairman, KPMG Africa
and Chairman,
KPMG in South Africa
T: +27 (0)11 647 6925
E: yunus.suleman@
kpmg.co.za

kpmg.co.za

Beggary

a curse for the society

Beggary is always considered to be a social evil and a curse for the society but even then street beggars are a common sight in all towns and cities, outside mosques, religious gatherings and places of rush.

No matter how much beggary is condemned by every society, whether developed or a poor country, the trend of begging could not stop and the beggars can be found in mushrooms. Beggars always try to catch the sympathies of people by their shaggy looks, clad in rags, shivering in cold or with sun-burn skins, they could be seen everywhere begging in the name of God. As the time is changing so are the tactics of begging and one can see amazingly new styles of begging. One obvious reason for this evil is illiteracy, poverty and unemployment but at the same time the other major reason is that begging has

become quite a paying profession.

Due to beggary many evil practices have come into existence which are destroying not only our social norms but also creating law and order situation. Kids are kidnapped and sold to be trained and used for begging. At times they are brutally crippled made lame, blind, etc. One of the housewife said it is our social and religious duty to help needy and poor. She further said that she gives alms to old and crippled people who spend their whole day in scorching heat and at the end of the day they could only manage to make 30 or 40 rupees. But most of the people reject it while terming it encouraging for the professional beggars.

A student termed beggars as a great nuisance and blot on humanity. They must be apprehended and taught some craft and made to work. The kidnapers, the sellers

and the owners who make the kids beg, should be given exemplary punishments in a very emotional manner. It is our mutual duty to help the weak and hungry and the suffering people. But by dispensing alms as charity, we do not help them. We should help to educate and rehabilitate them. Some beggars are so hale and hearty, so young and healthy that they do not deserve charity at all. The deserving cases are few of those who are crippled or lame, deaf or dumb, blind or handicapped. They are incapacitated and cannot earn their living. The number of beggars in our country is rising. It is really a curse that even able-bodied citizens resort to begging.

Begging should be banned and there is a dire need for a legislation to end this profession. However, deserving cases should be helped and others should be given gainful employment.

الْحِجَامَةُ

Memon Institute of Hijama Therapy

A Project of World Memon Organisation

بہترین علاج جسے تم کرتے ہو حجامت لگانا ہے (الحديث)

It is a great pleasure and honor for us to announce that MIHT is the first organized academic, research and training institute has been operative in Pakistan

Hijama and Health

In general Hijama is beneficial in all sort of Medical ailments. Particularly speaking best for Diabetes Mellitus, High blood pressure, Increase cholesterol, Jaundice (Hepatitis), Heart problems (Ischemic heart disease, Congestive heart failure etc.), Enlarge prostate, Anxiety, Depression, Sleeplessness, Gastritis, Memory loss, Obesity, Epilepsy, Disease of Bones and Joints(All types), Special gynecological problems, Hair loss, Piles, Stroke (paralysis), Kidney failure (On dialysis)etc.

MITI: Plot # ST- 1/8, Sector 36-I, (Civic Center-3) Korangi -5, Karachi
Tel: 021-35035541, Email: miht@wmomiti.com

Oscar Builders Pvt.Ltd. Chairman Mr. Shabbir Noor Mohammad Patel Awarded

Alhaj Shabbir Noor Mohammad Patel (59) Chairman-Oscar Builder Pvt.Ltd. Mumbai was recently awarded with the Indra Gandhi Sadbhavna Award by Honorable Governor of Chhattisgarh Shri Shekhar Datt in New Delhi.

He has been awarded third time within a span function at Jumeirah Emirates Tower (Dubai) for best Reality Award and he was honored in a grand leadership and Upcoming Business Entrepreneur Gandhi National Integration Award in New Delhi. Below in picture Alhaj Shabbir Noor Mohammad Patel, Mrs. Shehnaz Shabbir Noor Mohammad Patel, his son Master Noor Mohammad Patel shaking hand with governor-Chhattisgarh and other dignitaries.

ENERGY
CONSERVATION
INITIATIVE

USE YOUR POWER TO CONSERVE

WORLD MEMON
ORGANISATION

MEMON INDUSTRIAL &
TECHNICAL INSTITUTE

KARACHI ELECTRIC
SUPPLY COMPANY

KHIDMAT MEIN ROSHAN

SMART TIPS TO SAVE ENERGY & ENVIRONMENT

ENERGY EFFICIENT LIGHTING

- Replace old lighting fittings with modern **LED** lights as they consume less energy without disturbing the required illumination level and bring substantial savings in your **ENERGY** bill per month.
- A **20W** Energy Saver can save up to **75%** Electricity. It is brighter and lasts **10** times longer than the conventional Incandescent Bulb.
- Paint selection may also help in reducing energy bill cost. Choose lighter shades as they reflect up to **80%** of light.
- In most homes about **10%-15%** of the **ENERGY** bill is for lighting. Always turn off the lights when you leave a room.
- Stop using an Incandescent Bulb, as it uses **90%** of its energy to produce heat and only **10%** to give light.
- Use natural daylight wherever possible.
- Use a dimmer. Light dimmed to **50%** of its brightness may save you **25%** of electricity.

LOVE YOUR ENVIRONMENT

- By adopting an energy efficient lifestyle, you can alone reduce carbon emission by **6% to 8%**.
- If **ONE MILLION** Karachiites just switch off a TV from **MIDNIGHT TO 6:00 AM**, we can conserve **120 MW** on sustainable basis.
- If **ONE MILLION** Karachiites convert from CRT to LCD, we can conserve up to **70%** of energy, resulting in **60MW** on sustainable basis.
- Early closure of **SHADI HALLS** helps to conserve **45MW** on sustainable basis.
- Every unit that burns releases **3.75LB** of CO₂ in atmosphere, so minimize undue use of electricity.
- Plant as many trees as possible. They **ABSORB THE CARBON DIOXIDE** emitted by burning of fossil fuel and **IMPROVE AIR QUALITY** by filtering harmful dust and pollutants.
- Emission of **487** million lbs of CO₂ can be reduced by saving **100MW**, which will make way for a healthier environment.

ENERGY EFFICIENT HOUSEHOLD

- Don't open the microwave oven door too often, as each opening leads to a temperature drop of **25°C** which consumes more **ENERGY**.
- Avoid using UPS in daytime as a normal UPS consumes **300W - 400W** more power to recharge the battery. On the other hand, switching to a **SOLAR UPS** will help to conserve approximately **100 MW**.
- Keeping hot food in fridge makes the appliance consume more **ENERGY**.
- Leaving the door open for a long period makes the refrigerator and deep freezer consume more Energy.
- Keep regular check on your refrigerator and deep freezer **GASKETS, CONCEALING RUBBERS** and **COMPRESSORS** for leakages. It will help in maintaining the appliance's efficiency, resulting in less consumption.
- Standby modes of all appliances keep sipping away energy. Unplug them if not in use.
- Avoid using heavy load appliances, such as **AIR CONDITIONERS, MICROWAVE OVENS, WASHING MACHINES, DRYERS, ELECTRIC IRONS, ELECTRIC OVENS** and **WATER PUMPS** at the same time. Divide your load during the day, avoiding peak hours i.e., **7 PM TO 11 PM**.

ENERGY EFFICIENT COOLING

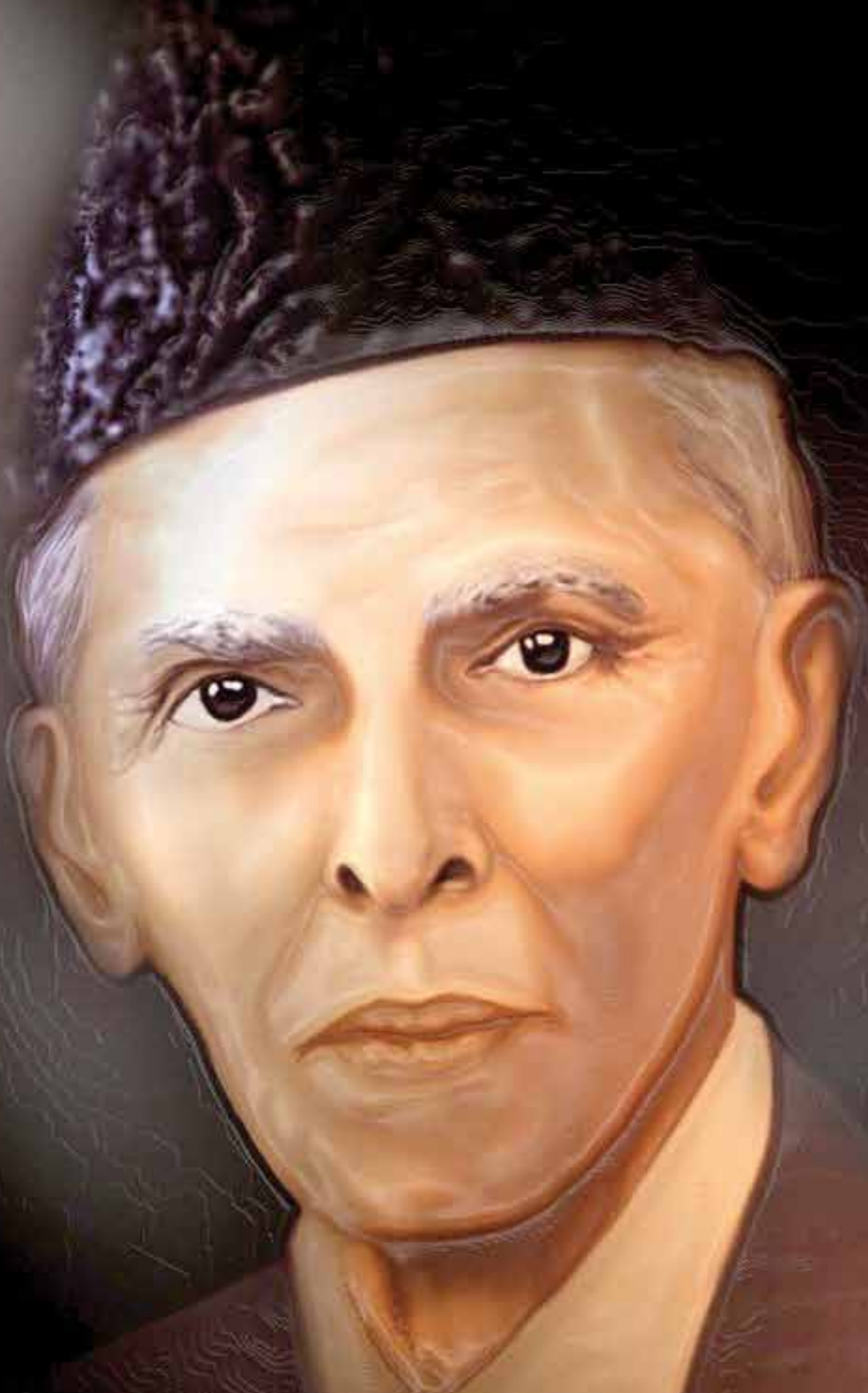

- Keeping AC thermostat at **24°C** can reduce your monthly bill by **30%**. You will still feel cool and comfortable.
- Use **HEAT REJECTION ULTRAVIOLET SHEETS** on windows to reduce energy consumption of the AC. This will help in saving up to 30% of electricity.
- Set the thermostat higher at night, as your body can tolerate higher temperatures when you're sleeping.
- Keep your outdoor unit shaded but with good airflow. A condenser unit kept in shade is more efficient than the one in hot sunlight.
- Keep your air conditioner serviced regularly. Clogged filter reduces AC's efficiency and puts added strain on the fan motor.
- Insulate your roof. Rooftop gardens also provide a lot of insulation in summer.
- Make use of curtains, shutters, blinds, and awnings to keep sunlight from turning into indoor heat. Use a light fabric for curtains.

ENERGY CONSERVATION INITIATIVE

JOIN US ON: ENERGY CONSERVATION INITIATIVES - KESC

USE YOUR POWER TO CONSERVE

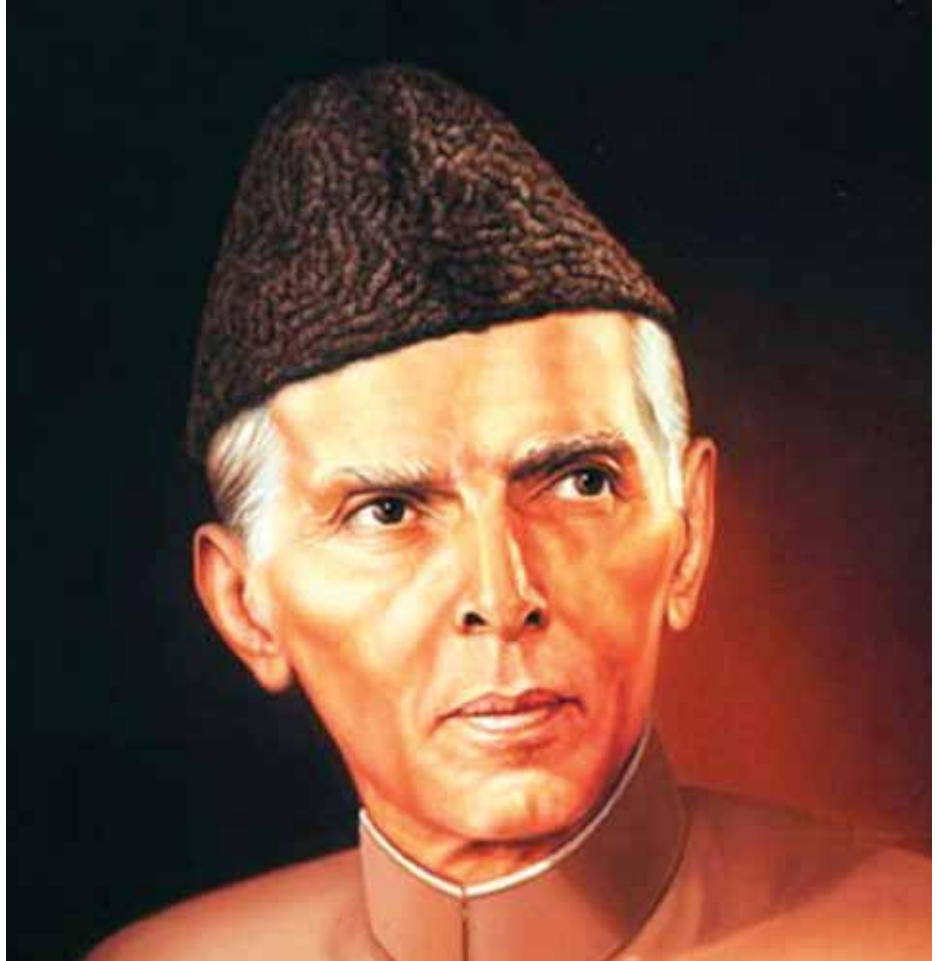

Ideology Of Pakistan & Quaid-e-Azam

Quaid-e-Azam
MA

Quaid-e-Azam Mohammad Ali Jinnah, the great leader of Muslims of Sub Continent gave practical shape to the ideology given by Allama Iqbal. He had a strong belief in Hindu Muslim unity and was of the opinion that both Hindus and Muslims should launch joint efforts to get rid of British rule. After joining Muslim league in 1913, he continued with his efforts to bring about Hindu Muslim unity but he was greatly disappointed to see the prejudicial attitude of the Congress and Hindus towards the Muslims. Quaid-e-Azam believed that Congress and Hindus would never recognize the rights of Muslims. He declared while representing the Muslims in the Second Round Table Conference in 1913 that the Hindu Muslim dispute must be settled before the enforcements of any system or constitution. Until you do not give guarantee for the safeguard of the Muslim interest any constitution shall not last for even 24 hours. Quaid-e-Azam was a firm advocate of two nation theory which became the ideological basis of Pakistan. He considered the Muslims as a separate nation. He defined the two nation theory as "The Muslims are a nation by every right to establish their separate homeland. They can adopt any means to promote and protect their economic social, political and cultural interests."

Mr. Muhammad Ali Jinnah was a remarkable person, an extra ordinary statesman and unique for his political sagacity. He was no Wali or Saint in terms of religious terminology but he was certainly a political saint for the Muslims of the sub-continent. Whereas the walis and saints did a great service to Islam by converting countless infidels to the true faith and spiritually guiding faithfuls to follow the right path, Mr. Jinnah as a political saint turned the Muslim minority of the Indian Sub-Continent into a nation and emancipated them from the evil axis of Anglo-Hindu tyranny and domination by guiding and leading them to the eventual goal of Pakistan, a safe heaven for them and established the largest Muslim state. The services of Mr. Jinnah as political saint are no less momentous to the Muslims of South Asia as those of the spiritual walis and saints to Islam. The clerics and the orthodox may not agree with me but in the present day and age, facts of history cannot be ignored. Let us not forget that Islam is a progressive religion and we must interpret it in the context of present day thinking. I wrote earlier about theocracy and secularism. I tributed Quaid-e-Azam by presenting the ideologies of his personality. This time around, I questioned social activists and philanthropists about their take on Pakistan's ideology. Here is what they responded.

Rida Hussain – University of Karachi:
As we all are conscious of the ideology of one nation policy on which Pakistan was built and being a Pakistani, I observe people around me celebrating 14th August with great enthusiasm and commemorating the efforts of Quaid-e-Azam. The question that often strikes my mind is that, does our onus ends with celebrating and expressing love for our country on one single day? Where is our spirit of nationalism when we proclaim slogans based on ethnicities and thus divide ourselves on ethnic lines. Therefore, in my opinion present Pakistan is not in any way of par with Quaid-e-Azam's ideology as the real purpose of building Pakistan is lost somewhere in this chaotic environment

Tuba Athar – Meet News World: A Big No! Currently our social sector figures lowest in national priorities. The health, education, transportation and other public related services are woefully inadequate due to number of factors primarily lack of vision to make them universal, accessible, organized and modern. We will have to take measures to stop this threat. The people of Pakistan will have to fulfill their duties as individuals and also synergize their efforts as a community to stop it from destabilizing our social structure. Almost we are facing national paralysis, no one is ready to take on the challenge to get Pakistan out of this state of flux.

Mahjabeen – University of Karachi:
Baba-e-Qaum and our great leader Quaid-e-Azam Muhammad Ali Jinnah, who worked with all his zeal and zest for the betterment

of Muslims to live at a place where they have the rights to live their lives according to the principle of Islam, a place where not only Muslims but all human beings can breath in open air without any suffocation, a place where all the goodness, decency, probity, honesty and integrity lies. If we really think that this is the land that our Quaid always wanted for Muslims in his life, we are wrong! If we really want to retrieve the true ideology of Pakistan, we should have to retrieve ourselves first. Pakistan is not a poor country; it is just a poorly managed country.

Haad Bin Hassan – PAF KIET: Pakistan is in no way on par with Quaid-e-Azam's Pakistan. His ideology of a nation was based on Muslim brotherhood and international values. He believed beyond ethnicities and sects. The current Pakistan is divided all on ethnic, sectarian, political and institutional basis. Also Pakistan as a nation has forgotten its core values, given up its traditions and seems like washing away with the flow of the world. Modernity was the core value endorsed by both Islam and Quaid-e-Azam but with modernity, a greater emphasis was laid on remembrance of self. Thus we need to rethink our attitude, reconsider our values and start fresh for Quaid's Pakistan.

Following the survey, I analyzed, Pakistan's issue is not in those who are leading it, rather in those following the leadership blindly. Let's together unite and strive for Quaid-e-Azam's Pakistan built upon the concepts of a liberal, tolerant and peaceful

ARY

GOLD BARS

The Gold Standard

The purest form of Gold 999.9

Available in 1gm to 1kg

Ten Tola and Kilo Bars available in 995 and 999 purity respectively

ARY JEWELLERY
U.A.E. PAKISTAN - OMAN - U.K. - U.S.A.

CORPORATE HEAD OFFICE
ARY House, Deira Gold Souk,
PO.Box 1123
Dubai, U.A.E.
Tel: +971 4 2263535
Fax: +971 4 2267988

<http://www.arygold.com>

email: info@arygold.com

Recitation of god's names

It literary means mentioning remembrance and recollection, in the terminology of the Sufis, Zikr denotes regular recitation of one or some of Allah's Names at one time. Some spiritual or Sufi orders prefer to recite: Allah (the proper Nam of the Divine Being; others recite: La ilaha illa'llah (There is no deity but God (Allah), the declaration of Divine Unity; and others recite one or a few of the other Names, according to the choice of the order's master.

Like thankfulness, such recitation is a duty of servant-hood to be performed both verbally and actively and also with one's heart and other conscience faculties. Verbal recitation ranges from mentioning Allah Almighty with all His Beautiful names and sacred attributes, praising, exalting and glorifying Him; proclaiming one's helplessness and destitution before Him in prayer and supplication; reciting and following His Book (the Quran), and announcing His signs in nature and the

seal special to Him on each object and event.

Recitation with the conscience faculties, primarily the heart, consists of reflecting on the proofs of His Existence and Unity, and His All Beautiful Names and Attributes that glow in the book of creation (the universe), meditating on His orders and prohibitions, His promises and threats and the reward and punishment issuing from His Lordship to design or order our lives, and trying to penetrate the mysteries behind the veil of visible existence by studying creation and following certain spiritual disciplines. In addition, one can repeatedly observe the heavenly beauties manifested as a result of such penetration; one comes to the conclusion that whatever exists in the universe pulses with messages from the high empyrean world, manifesting the meaning of the Realm of the Transcendental Manifestation of Divinity and functioning as a window upon the Truth of truths.

Those who feel this constant pulsing existence hear the Realm of the Transcendental Manifestation of Divinity speaking eloquently and observe the manifestations of Grace and Majesty through those windows are so enraptured with such unimaginable spiritual pleasure that one hour spent with such pleasure is equal to hundreds of years spent without it. As a result, they advance along their way to eternity immersed in Divine gifts and spiritual delight.

When the one reciting God's names, feels the light of the Glorified Face surrounding all existence, he or she is rewarded with the sight of indescribable scenes and, becoming aware of all the other beings reciting Allah's Name in the same tongue, begins to recite His Names.

Reciting Allah's Names sometimes causes the person reciting to enter a trance-like state in which their self is lost. Those who enter this entranced state or ecstatic contemplation utter such phrases as: There is none existent save He; There is nothing witnesses and observe save He and There is no diety but Allah. There are others who, meaning and keeping in mind all Divine Names according to the inclusiveness of their consciousness, pronounce only but Allah and continue to declare His Unity.

These seconds spent in this atmosphere of nearness to Allah and His company, the seconds of light and radiance, are much happier and more rewarding with

respect to eternal life (in the Hereafter) than years spent with no light. This is what is referred to in a saying attributed to the Prophet (may peace be upon him) 'I have a time with my Allah when neither any angel nearest to Allah nor any Prophet sent as Messenger can compete with me'.

Active or bodily recitation consists in practicing religion with utmost care, enthusiastically performing all obligations and consciously refraining from all prohibitions. Verbal profundity and awareness largely depend on active recitation, which also means knocking on the door of Divinity, searching for remittance, proclaiming one's helplessness and destitution, and taking refuge in the Divine Power and Wealth.

One who regularly and repeatedly mentions Allah, or recites one or some of His Names, is taken under His protection and supported by Him, as if having made a contract with Him. The verse: Remember and mention Me, and I will remember and mention you, expresses this degree of recitation, by which one's feeling and sincere admittance of his or her innate destitution before Allah becomes a source of wealth, and helplessness a source of power. This verse also means that one's regular remembrance an worship of Allah will result in His bestowal of favor and bounties

Invoking and calling upon Him brings forth His favors. One who remembers Him even while going about his or her daily affairs and preoccupations will find all obstacles removed in both this world and the next. His company will always be felt and he will befriend one left alone and in need of friends

Those who struggle in His cause to spread His Name will be saved from humiliation in both this world and the Hereafter. Such sincere endeavors will be rewarded with special favors and ranks that one cannot now imagine. The desire to mention Him and recite His Names will be rewarded with Divine help, so that such activities can continue and guidance can be increased.

Recitation is the essence of all types or acts of worship, and the origin of this essence is the Quran. Then comes the luminous, celebrated words of the Prophet (may peace be upon him). All recitation, whether audible or silent, attracts and embodies the manifestations of the light of Allah's Glorified 'face'.

Memon Industrial & Technical Institute

Visit of *Mr. Taufiq Lakhani* from India

Mr. Taufiq Lakhani, a Member of the Board of Management of the India Chapter who lives in Pune was on a visit to Karachi. During his visit, ssshe also visited the Memon Industrial and Technical Institute on 20th December 2012. He was accompanied by Mr. Pir Mohammad Kalya, Secretary General WMO and Mr. Shoaib Mangroria, Vice President WMO-PC.

The guest was received at MITI by Mr. H.M. Shahzad, Chairman, MITI and Mr. Shahab Hasan, C.O.O. MITI. He was taken around the Institute and shown the facilities provided to the students including the classrooms and workshops.

The guest was received at MITI by Mr. H.M. Shahzad, Chairman, MITI and Mr. Shahab Hasan, C.O.O MITI. He was taken around the Institute and shown the facilities provided to the students including the classrooms and workshops.

The guest was received at MITI by Mr. H.M. Shahzad, Chairman, MITI and Mr. Shahab Hasan, C.O.O MITI. He was taken around the Institute and shown the facilities provided to the students including the classrooms and workshops.

In his remarks he praised the social work being done by the brothers and sisters of the memon community in Pakistan. He also praised the efforts of the Staff and Management of MITI for creating such an atmosphere of learning. He donated a residential flat for MITI.

The office bearers of WMO and MITI thanked Mr. Taufiq Lakhani for his magnanimous gesture and assured him that it would be used in the best possible way for realizing the mission of the World Memon Organization.

With Best Compliments From:

PULSES SPLITTING & PROCESSING INDUSTRY (PVT) LTD.

Head Office

No.92, Reclamation Road, Colombo - 11, Sri Lanka. Tel: +94-11-234 1911 / 243 5723 Fax: +94-11-243 8708

Mill

No. 92/7, Pattiwila Road, Gonawala, Sapugaskanda, Sri Lanka. Tel: +94-11-291 8599 Fax: +94-11-290 5294

Mail: pulses@sltnet.lk Web: www.pspil.lk

M. I. S. POLYSACKS (PVT) LTD.

No. 101, Pattiwila Road, Gonawala, Sapugaskanda, Sri Lanka.
Tel: +94-11-291 8681 Fax: +94-11-291 8682
Mail: misp@misp.lk Web: www.misp.lk

MISA TEA PLANTATIONS (PVT) LTD.

Bibilloya, Kithulgala, Sri Lanka. Tel: +94-36-228 7702
Mail: misa@misatea.lk Web: www.misatea.lk

The importance of internships

For quite sometime, internships were set aside and students were conferred the Master's degree without submitting any reports or proof of practical experience in their respective disciplines. This highly importance aspect now has become compulsory for students of higher educational institutions in order to learn the practical aspects of the subject in which they are enrolled in.

Internships, is a very healthy and fruitful exercise and is a common practice for years. Unfortunately, the students who treat it like any other academic project/course work, do not achieve the maximum gains from it. Nothing can be compared with internships in terms of getting professional knowledge during student's academic career. The main reason for not being able to take advantage of this practice is being unaware of its benefits and advantages. Besides there is also a lack of guidance at the university level in context of how to apply for internships and how to turn it into a job opportunity.

The university[higher education institute plays no other role than issuance of a letter which only verifies the enrolment of the students in that institute. The students mostly apply for internships while presenting the letter to the organizations without any other formal documentation which does not at all leave a good impression. No matter how keen and interested you are in interning, if your application is not submitted in a professional manner, you are treated less seriously and more as a formality if given a chance to serve the organization. In fact, many of the candidates are not recruited as interns due to lack of formal procedure.

From the very first year of admission in a university, the students should look for all the available options for internships. For some students, it can be too early to think about interning at this stage because the term itself is introduced to them in the third or final year of the program. In this regard, the views and experiences of senior and passing out students can be very crucial and helpful. Apparently each subject has multiple dimensions and it can be difficult for a newcomer to understand all of them. He or she definitely needs proper guidance

to specify particular area of subject to experience practical work in it. Before taking the final decision, a student must ensure whether he or she is interested in it or not.

No matter what the scope of the field you are in, the whole experience can go in vain if gained without interest. So choose an area which you are passionate about. Internship can be both of the paid or unpaid kind but try and not be attracted by incentives at this point. Just pay attention to the relevancy.

The students most often apply for internships out of the season. They visit the companies themselves, drop their CVs at the reception and think that they have done their job. But in fact they should submit their details to the HR department if they want to hear from them. In the future, in some cases, it becomes rally hard to clinch an internship in the preferred field. Your relations and contacts are the most helpful sources in such circumstances. They work as a reference for you. So always keep calm and maintain good relations with your teachers, seniors and the other people in your circle. You never know which person may help you when.

In order to achieve optimum results, the

interns should try to actively participate in each activity held at the organization they are working at and should accomplish the tasks assigned to them on time. If your management is impressed with your active participation and improved performance, nobody can stop you from making a permanent place in that organization. In this regard, the documentation of the daily progress report can be very beneficial for self evaluation and fine presentation of your completed tasks before your concerned department. During internship, you also should not be busy impressing your manager or head of department only, try to treat all you colleagues with equal respect. Do not forget to exchange contact details with all of them and keep in touch with them for future opportunities.

On the completion of your internship, you must write a detailed report stating all your learning experiences at the organization. One copy of the report should be submitted to the university department for obtaining marks and another should be submitted to the concerned department of the organization you interned with along with a gratitude letter for letting your work there.

World Memon Organization

Micro Finance Scheme

Under the Micro Finance Scheme of the World Memon Organization small business owners are provided interest-free loans of Rs.10,000/- (Rupees ten thousand only) to micro business owners for expansion of their existing business. The loan so granted is to be recovered in monthly installments of Rs.1,000/-.

All the members of the Memon Jamats which are affiliated with All Pakistan Memon Federation can avail this facility to expand their small business.

The terms and conditions of availing the loan are enumerated hereunder :

- The loan will only be granted to the applicant for expansion of in his/her running business, having at least 3 years experience and not for starting a fresh business.
- Application may be submitted on the prescribed form which can be collected from WMO's office, any time during office hours.
- Along with the application form, the applicant should submit copies of the CNIC and the respective Jamat Card.
- Recent passport size photograph to be pasted on the form.
- Two reference of the Memon gentlemen.
- The application form is to be verified by the Secretary General of the concerned Jamat.
- Approval or rejection of the application will be entirely at the discretion of the Micro Finance Committee.

For further details, please visit WMO office at the following address :

Address: WMO House, 32/8, Street No. 6
Muslimabad, Off Kashmir Road
Karachi.
Telephone (Off) 349 10437 349 11642 & 34911963

9 Reasons Why **An Apple** a Day Really Keeps the Doctor Away

Yes, we've been hearing it since forever (we don't eat it even then, anyway), but ever wondered what makes an apple so special? Why is it that we never hear 'an orange' or 'a banana a day keeps the doctor away'? It's because apple has properties that no other fruit has and its benefits have been proven overtime. These benefits might be present in other fruits, but just individually, whereas an apple combines everything and makes it simpler; and it has been shown over and over that if it's not simple, easy and fast, people won't take care of their health. So, here goes the nine

reasons all doctors fear!

1- Contains Vitamin C

Vitamin C is imperative for one's immune system and aids immensely in its proper functioning and betterment. People who lack Vitamin C in their diet have poor healing, bruise easily and have bleeding gums.

2-Prevents Heart Diseases

The reason it can prevent both coronary heart disease and cardiovascular disease is because apples are rich in flavonoid. Flavonoids are also known for their antioxidant effects.

3-Low in Calories

A regular size apple has between 70-100 calories. Eating an apple when craving for candy or chocolate can make the desire disappear since apple in itself contains sugar, but gives you only $\frac{1}{4}$ of the calories.

4-Prevents Cancers

Notice the plural. We all know that cancer comes in several forms and in different places. Apple targets multiple cancers such as colon cancer, prostate cancer and breast cancer in women.

5-Contains Phenols

Phenols have a double effect on cholesterol. It reduces bad cholesterol and increases good cholesterol. They prevent LDL cholesterol from turning into oxidized LDL, a very dangerous form of bad cholesterol which can be deadly.

6-Prevents Tooth Decay

Tooth decay is an infection that seriously damages the structure of your teeth, which is caused primarily because of bacteria. The juice of the apples has properties that

can kill up to 80% of bacteria. So there you have it, an apple a day also keeps the dentist away!

7-Protects from Brain Disease

This is something many people don't know, and when you consider that your brain makes the person you are, it gives a whole new perspective. Apple has substances called phytonutrients, and these phytonutrients prevents neurodegenerative diseases like Alzheimer's and Parkinsonism.

8-Healthier Lungs

A research at the University of Nottingham Research shows that people who eat 5 apples or more per week have lower respiratory problems, including asthma.

9-They Taste Great!

And not only that, they also come in many flavours and colours. Not in a mood for a green apple? Why not get a red one, or a Macintosh! Their taste can vary greatly, but still give you all the apple benefits. Variety is an important element to maintaining your health.

Memon Industrial & Technical Institute

A project of **World Memon Organization** in collaboration with **CDGK**

Courses Offered For Men

- English Language
- Computer Hardware & Networking
- Mobile Phone Repairing
- Generator operator/Mechanic
- Industrial Electrician
- General Electrician
- Refrigeration & Air Conditioning
- Motor Rewinding
- Lift Technician
- Auto Electrician
- Auto Air-Conditioner
- Auto Mechanic
- Motor Cycle Mechanic
- CNG kit Installation & Tuning
- UPS Repairing & Installation
- Welding
- Plumbing
- Sewing & Cutting

Affiliated with City & Guilds of the U.K & Trade Testing Board, Sindh

IT & Multimedia Courses for Men

- MS Office
- Computerized Accounting
- Web Designing
- Graphics Designing
- Video Editing & Compositing
- 3D Studio Max
- MAYA
- Auto CAD
- Advance Auto CAD
- Computer Hardware & Networking

www.wmnomiti.com

Courses Offered For Women

- C.I.T
- Fashion Designing
- Beauty & Hair Dressing
- Beauty & Cosmetology
- Beautician
- Dress Making & Boutique Designing
- Sewing & Cutting
- MS, Office
- Textile Designing
- Cooking & Baking
- Mehndi
- Tajveed-e-Quran
- Fine Arts
- English Language (I)
- English Language (II)
- Computer Graphics
- Self Grooming
- Crochet Work
- Hand Bags & Purse Making
- Baking Special

MITI: Plot # ST- 1/8, Sector 36-I, (Civic Center-3) Korangi -5, Karachi, Tel: 021-35035542-45, Email: mgmt@wmnomiti.com

Walk Your Talk... One Step at a Time

Do you claim health is important to you—then skip the gym for 6 weeks? Do you believe being productive is important, but work only on the night before a deadline? Do you believe relationships are important, but let your social life stagnate? How do you close that gap between what you value and how you behave?

Bloggng has helped me close that gap by forcing me to walk my talk. I'm far from perfect. Like everyone, I make mistakes and often fail to live up to the things I consider important. But writing has made it easier to stay consistent with those values instead of falling into excuses.

Progress, Not Perfection

Imperfections are part of life. I think

it's sad that some people feel that because being perfectly consistent with your values is impossible, that there is no point trying to debug the inconsistencies. Some self-improvement cynicism is the result of demanding the impossible, expecting perfection instead of progress.

My goal has been to notice gaps between my philosophy of life and my behaviors. I'm certainly nowhere near perfection, but even in just a few years of deliberately pursuing this strategy, I've made improvements. Here are a few of the inconsistencies I've debugged over the past few years:

1. From Slob to Productive. Productivity and organization were important to me, but I was a messy, undisciplined procrastinator.

Focusing on building the right habits and training myself has almost completely closed this gap.

2. Unhealthy to Fit. My health and energy levels were important to me, but until a few years ago, I rarely exercised and didn't have great eating habits. Fast forward to today and I eat a vegetarian diet while exercising regularly.
3. Non-reader to Literary Glutton. I would have read less than a dozen books in 2002 or 2003. Over the last few years I've averaged about 50-70 books each year.
4. Night Owl to Early Riser. After reading about the potential benefits of waking up early for productivity, I made the switch from waking up at 7:30-8:00 back to

had in implementing GTD, the days I slept right through my alarm or the four failed thirty day trials I went through before exercising stuck.

I need to take some of the blame for this, because I generally only write about my self-improvement efforts after the fact. Since self-improvement involves so many missteps and dead-ends, I don't usually find it useful to write about something until I've made significant progress in it myself. You only have to look at the current ups and downs of my dating life to see why I don't share too much advice on that yet.

How to Gradually Debug Your Inconsistencies

Unlike a computer program, your software can never have zero-defects. Instead, try to think of self-improvement as trying to reach 98% bug-free. You will inevitably fail to meet your values some of the time, but those errors won't matter too much in the long run.

In order to effectively debug your inconsistencies, you need the right tools. There are many different strategies to debug, but I'd like to share a few tools that were "Aha!" moments for myself. These tools were the difference between using a scalpel and a blunt club for my own debugging:

1. 30 Day Trials. Commit to an idea for thirty days, every day. If you mess up on Day 29, you go back to the start. This tool has been invaluable for me in changing many different habits. I've probably done over two dozen of these since I first heard of them from Steve Pavlina.

2. Writing out Goals. A goal doesn't matter unless it is on paper. This applies to simple goals like "Exercise tomorrow" as much as it applies to big goals like "Become a millionaire." Before I started writing out my goals, it was only my emotional compass that would decide whether something would get done that day.

3. Breaking Down Fears. If something terrifies you, chop it into pieces you can swallow. Public speaking was an area I took one speech at a time, taking on larger audiences and more difficult presentations. Training your courage like a muscle was a better strategy for me than relying on will-power.

I'm still finding new tools, but the fact that this list is small shows that self-improvement doesn't need to be overly complicated. One good tool, if practiced, can debug a large range of problems.

Nobody can be perfect. But there is still immense value you can get from debugging those inconsistencies. Making the gap between your walk and your talk a little bit smaller.

5:30.

5. Unconscious Spender to Budget Maker. After seeing how my finances weren't being guided, I put in place a more thorough system for recording and budgeting my expenses.
6. Occasional Downloader to Abstainer. I'm against downloading music (illegally). But laziness in this belief meant that music would sometimes wind up on my hard drive from less than reputable sources. I stopped adding new music to my library that wasn't paid in full several months ago. Recently I took the final step of cleaning my harddrive and MP3 player of any remaining music.
7. Shy to Extroverted. A few years ago my

social life was nearly a zero. I had only a few close friends and wasn't as outgoing as I'd like to be. Now I have many friends and enjoy being spontaneous in meeting new people.

I point out these changes because none were instantaneous. Even after I had decided my beliefs on an issue, it took work to change my behaviors. The moment I declared productivity important to myself, I was still a slob. It took a few years of effort to reach the point I'm at today.

From an outside perspective, however, nobody sees that effort. I still get comments from readers that assume I was somehow born productive, early-rising or health-conscious. They don't see the failed attempts I

What Do You Want to Do With Your Life?

What do you want to do with your life? It's a question almost everyone asks themselves. It's also a question I don't believe you should bother asking in the first place.

"I don't know what I want to do in life, all I know is that it isn't this."

That was the sentiment a friend reflected to me. She's in her mid-twenties, smart, savvy and hard working. But she is still stuck working jobs that don't hover much beyond minimum wage. Every year, she tells me, that she applies for Universities, but never goes through with it. Why? Because she can't answer that question.

Passion Evolves

I worry a lot of people fall into the same trap. The trap of believing that they need

to make big life decisions before they can start doing anything. The trap that you need to be born with a passion. And the lie that being able to combine your interests with a profession is easy.

When people ask me what I'm going to be doing in five or ten years, I usually tell them I'm going to be an entrepreneur. "Oh. What's your business going to be?" I have reason to believe this internet business could be it. Between revenues and freelance work I'm expecting to make about ten thousand dollars this year. Concentrated effort for the next four or five years could definitely make this a livable income.

But I don't usually say that. Because it isn't the point. In all honesty, I have no idea where I am going to be in a decade. My

track record shows that my passions have evolved considerably, even over the last couple years.

Ben Casnocha, the 19-year old CEO of Comcate, shows how his passion didn't start with a flash of insight, in the book *My Start Up Life* :

"It didn't start with a dream. It didn't start with in a garage. It didn't even start with an innovative epiphany, which are perhaps entrepreneurs' most overplayed recollections." He continues, relating the story of Jerry Kaplan's epiphany moment in Kaplan's book, *Start Up*. To which Ben adds, "I wish my epiphany were as primal. It wasn't, and most aren't." [emphasis mine]

As Ben shares his story of being a teenage CEO, it becomes clear that his passion

evolved. There were interests in entrepreneurship and making a difference. But from these interests, he made smaller steps, each building a passion. I don't believe his journey ever started with deciding what he wanted to do with his life.

Replace Decision with Curiosity

Instead of making definite decisions about a career path, I believe you should get curious. Get curious about the way the world works. Notice your own interests and find small ways you can exercise passion in something. Even if you can't find a way to make money off of it yet.

The bridge from passion to money-maker can't be made hastily. Interests often get discarded because they cannot be immediately relayed into a source of income. And therefore aren't as important as work that does.

Blogging is a great example. I know many bloggers who want to go pro. They want to take the interest they have and turn it into a passionate source of income. But blogging isn't easy. Even the most rapid successes I've seen, took over a year before the author could claim blogging as more than a hobby. And those were due to writing talent, luck and an incredible amount of work.

Patience is a necessary ingredient in evolving a passion. But even more, you need to be open to other possibilities.

Interest to Income Isn't a Straight Path
80% of new businesses fail in the first five years. But more interesting, is that of the 20% that succeeded, most didn't do so in the way they had expected to.

Before setting up his immensely popular website, Steve Pavlina believed he would make most his revenue through products and workshops. But close to five years later, he makes all of it from advertising and affiliate sales. A revenue prospect he downplayed when making his business plan.

Similarly, I don't believe that most people's passions follow a straight path. Scott Adams began with a degree in economics and a position in a bank and now he is the successful cartoonist who created Dilbert.

Seven Steps to Evolving a Passion... and Making it Work

Step One – Gather Sparks of Curiosity
Don't have an inferno of passion driving your actions yet? Don't worry about it. Most people I know don't. And if you are under thirty, you are probably in the overwhelming majority.

The first steps is to simply invest your energy into whims. Those little sparks of interest where you don't know enough to make them a passion. Ben Casnocha calls

this seeking randomness. For me, it has been a process of finding my intuition and using it to make small investments in things that are potentially interesting.

This means reading different books, taking on different activities and meeting different people. Broad associations gives a lot of chances to stumble on a passion that can work.

Step Two: Fan the Flames of Interest

After exposing yourself to a lot of randomness, you need to cultivate the successes. Build upon the little sparks of interest that come by your life. If you read a book about physics and like the subject, try taking a physics class. If you enjoy some basic programming try a small software project.

Step Three: Cut Out Distractions
Cultivating whims and exploring new passions requires time. One of the reasons I've placed such an emphasis on productivity with myself, is that without it I couldn't explore these options.

If your interests are genuine and worth exploring, it shouldn't be too difficult to eliminate the non-essentials. Distractions such as television, excess internet usage and video games only take a bit of conditioning to free up. The hard part is reallocating time you don't believe is yours.

Step Four: Living Minimally

If you already have a job you aren't passionate about, work only as much as you need to keep going. Valid passions need time to grow into income generating skills.

I don't suggest becoming a starving artist and racking up huge debts. But avoid expanding your life to fit a bigger and bigger paycheck if you aren't living your passion. Otherwise you simply trap yourself into a life that is comfortable, but otherwise dead.

Leo Babauta, author of ZenHabits is a great example of this. With six kids, freelancing work and another job to help support his family he found ways to cut expenses and focus on his passion. His website has quickly grown to become incredibly popular, and I wouldn't be surprised if it was a stable source of income for him in a few years. Live minimally, and avoid getting trapped into a comfortable, but unsatisfying, life.

Step Five: Make a Passion that Creates Value

If you have a skill that creates social value, you can make money through almost any medium. Monetizing a passion takes skill,

as any entrepreneur can tell you, but without providing legitimate value it is impossible.

You need to transform your developing passions into a skill that can fill human needs. Some passions are easy to translate. An interest in computers could allow you to become a software designer. Others are more difficult. A passion for poetry, may be more difficult to meet a specific human need.

Step Six: Find a Way to Monetize That Value

Once you have the ability to create social value, you need to turn that into a repeatable process for gaining income. This could be in the form of a job. As a programmer you could get hired by Google. Or, it could lead to becoming a freelancer or an entrepreneur.

Monetizing value isn't easy. It requires that you learn how to market, sell yourself, and find ways to connect human needs. Whether you intend to work in a job or own a business makes no difference. You are the CEO of your life, so you need to know how to connect your passions with serving other people.

Step Seven: Go Back to Step One

Describing this process in steps is misleading. It implies that there is a destination. There is no destination. The process of following whims, cultivating passions, turning them into valuable skills and then finally earning revenue from them is lifelong. I have some passions that are in steps one and two. This blog is in the midst of step six. In ten years I may have gone through them all with a completely different passion.

Not all your passions will or can finish the sixth step. But as persistent as the myth you need to decide what you want to do with your life, is the myth you can only have one passion. I'm at a point where cultivating passions has meant I have too many options. Too many possible paths that could lead to enjoyable and fulfilling careers. Don't obsess over one failed attempt.

What do you want to do with your life?

Your life doesn't need to go through a predictable story arc. It doesn't have to start with a dream, follow through hard work and end up in a nice home with four bedrooms. Instead it can twist and travel. You don't have to know the final answer, you just need to act on the next step.

Winters in Karachi

Temperatures do not drop as much in Karachi as they do in the north of Pakistan, but that still does not prevent the city people from getting in on the action. Indeed the weather in Karachi is like a moody teenager so you never know how cold or warm it will be. But come November, the air turns chilly and the Karachiites start preparing for the mild winter with much gusto and fervor.

Many things are spontaneous and unpredictable. Just like the winters in Karachi. For one day we might write off winters and

say winter is over and the springy mid-summer feel is back in our city, but the very next day, or hour, the Quetta winds may lash back at you. You know that from the sudden crackle of dryness on your skin and the parched feeling in your throat in the middle of the night.

Winter brings new zing to the culinary experience of Karachi. You will see inexpensive munchies like roasted peanuts and steamed shakarkandi and karari gajjak and dry fruits. Hot nihari and gola-kababs are eaten in a jiffy, lest the ghee on top freezes

to a crust. A rise in the sales of paye on meat shops is seen. Barbeque is being done on terraces. Halwaas make life a sensory joy. Dinners and socializing reaches a crescendo, which means more food in every possible way. Breakfasts, brunches, lunches, high-teas, dinners and the in-between and after dinner coffee sessions, with finger food on the side.

Bonfire nights are very popular in Karachi, so if you are staying with those who have a roof space, as many families have these specially constructed for casual

gatherings like these, then by all means plan a bonfire. Dry fruits are the best this time of the year so sit around the fire, sing songs and eat fresh peanuts roasted in their shells. Another favorite delicacy at this time is Kashmiri Chai, a cardamom-scented pink colored hot beverage that is incredibly soothing to sip it in the cold.

Most tourists to the city are those who have come to attend weddings of various relatives. Indeed winter season should be renamed to wedding season because the heat in Karachi is so intense that it is in

everyone's best interests to have a winter wedding. So this one activity the tourists could indulge in, provided they have relatives and friends.

In winters water temperature of sea and oceans becomes warm therefore, an activity of venture and joy with the name of underwater diving is enjoyed by Karachi divers. The water near Churna Island is clear blue and looked inviting the divers. But perhaps the best part of winters in Karachi is that people, in addition to the temperature, seem to cool down

Faces on the street somehow smile more, as does the face looking in the mirror. Less agitated, less heated are the temperaments. It goes without saying that winters are Karachi's honeymoon period. The mercury will climb higher in the months to come. We all know it. That's the reality. But when have reality checks ever stopped anyone from enjoying the moment. So sip that coffee, drape that shawl tight, wear your jackets bask in the soft wintry sunshine and enjoy it while it lasts.

Women Power, Deal With Stress

One soul and many roles to play in life and a woman tries to accomplish all her responsibilities on time and with perfection. No matter what your story is but if you are a woman, stress is not unknown to you. So under stressful situations a woman only has two choices either let stress get you or fight against it and kick it away from your life. Below are a few ways to relieve stress from your life.

- **Eat Right:** Eat fresh fruits and vegetables and drink loads of water. Reduce caffeine and sugar from your diet but a chocolate sometimes also helps to reduce stress level.
- **Mental Vacation:** Take time out for yourself and move to a quiet corner of your house or sit on a bench in a park. Close your eyes and relax and take a few deep breaths.
- **Exercise:** The most obvious way to beat stress is to exercise. So aim for

30 minutes of exercise at least three times a week. Even a 15 minutes walk helps relieve stress.

- **Good sleep:** Sleep is another way to relieve stress. Get enough sleep so that your body refuels for the next day. Without proper sleep, you will not be able to fight stress. So sleep well.
- **Find a hobby or sport:** Do something that is just for yourself, choose a hobby or a sport that you enjoy doing. This way you will be able to make time for yourself.
- **Organize your life:** Organize all your duties and tasks in life. Such organization will bring not only a sense of control but also peace of mind. Clutter in life brings more stress in life.

- **Reduce cell phone and Internet use:** try to shield yourself from cell phones and Internet as much as you can. This will help in blocking some of the channels of stress and help you relax.
- **Include Vitamin B in your diet:** Vitamin B helps in proper functioning of the brain and nervous system and proper functioning of the brain helps to do work in a more organized way. When work is done in an organized manner stress levels in life will automatically reduce. Vitamin B is found in grains, beans, peas, nuts, liver, eggs and dry products.

Being a woman is a gift, enjoy it and enjoy life. Relax, spend some time on yourself and then love the change in your stress-free life. Enjoy the spirit, beauty, patience, abilities, time-management in your life. It's time to say no to stress.

Across Pakistan

An Insight To The 10 Things Worth Noticing While Travelling Across

Exotic beauty, captivating landscapes, welcoming people and cherishable memories, it's not anywhere else but Pakistan I'm talking about. This is what a tour across Pakistan brings you. Not just this, it gives you an insight to the rich cultural heritage of Pakistan, the diversity of its traditions and an experience unforgettable. You set on road from Karachi to Lahore, Islamabad and the northern areas and all you get is an experience of a life time. I set on this epic journey late in December from the Karachi superhighway. Destined to reach Lahore as my first prime destination, I took several stops at various stops in Sindh and Punjab includ-

ing an overnight stay at Bahawalpur. Sounds crazy but it's true, Pakistan throughout is lain with exotic beauty. Every region has a specialty, every district has a history, a legend or an object associated with it. There were countless such legends, innumerable traditions experienced and oodles of specialties seen on the tour. Even if one does not go deep into the cities that happen to fall by on the routes, the highways surroundings and the behaviours of the people at service stations speak of their traditions and lifestyles. Here's a compilation of the 10 things worth noticing if you travel by road across Pakistan. And yeah, if you do, don't forget to take the essentials i.e. a camera,

a tissue box, a hairbrush and an additional shirt.

Rohri Mountains:

Travel 6 hours or a little above straight from Karachi through Sindh and the first and perhaps the only worth photographing landscapes are the rohri mountains. A 5 minutes drive through them seems too little to cherish their beauty. Actually stratified limestone rocks, an outcome of neotectonic movements have become a centre of attention for tourist passing through. Anyway, whatever sort of movement to whichever type of rocks was not what forced me to stopping the car and photo-

graphing the landscapes, it was rather their unusual shape, the captivating yellowish brown colour and the curving road in between.

CNG Stations:

Provided the current situation of fuel availability in Pakistan one of the frequent, irritating and painful sites observed when you travel across Pakistan is the repetitive long queue of cars at CNG Stations. There were instances where the queues continued for as long as 2 kilometres or more. The situation was the same throughout the tour. So make sure when you set on such a long journey, your car at least supports running on both petrol and CNG.

Sugar Rice & Fertilizer Industries:

If its late night and you see hundreds and thousands of lights suddenly in a limited space, know that you are crossing either of the two largest fertilizer manufacturing companies of Pakistan. If you suddenly see either side of the road lined with hundreds of tractor trolleys loaded with sugar cane, know that Pakistan's largest sugar manufacturers are nearby. The fertilizer industries are a worth noticing site while the sugar cane factories are to be cautious of. You never know when a trolley might make a wrong turn.

The Regional Specialties:

Cross Kherpur, you'll see oodles of date trees and banana hedges spread on acres of land. Come Shikarpur, countless stalls of the world famous Shikarpuri pickle embellish the side

roads. Reach Sukkur, the traditional coloured bed linen better known as Rillis are seen on sale for at least a kilometre. Continue the journey and there will be countless more regional specialties awaiting your acknowledgement. Some other include the cotton fields of the southern Punjab, sugar cane fields spread across the northern Sindh and southern Punjab etc. the pleasure of these trips is doubled if you actually buy and eat these specialties. They are also a perfect gift for people awaiting your return and trust me they are cheaper in cost .

Brick Hearths:

Brick hearths, a constant source of pollution, child labour but exotic beauty owing to its red shades amid the lush green and yellow fields of crops is another site worth noticing. You miss photographing one; you'll see another one in no less than 10 minute. Just in case there is not one in the given duration, reconsider the direction you are going in 'cause you might have taken a wrong turn.

Sugar Cane Trawlers Overturned:

Not actually a site to relish but a view to be cautious of and take lesson from. No less than

10 tractor trolleys overloaded with sugar cane are seen overturned in between on the sides and toppled from bridges between northern Sindh and upper Punjab region. The trolleys are loaded such that the sugar cane sticks hang out of their limits and impose extreme threat to night drivers. The overturned one's may not be visible until too close to avoid any adverse circumstances so a pre-encounter caution is a must.

The Sindh & Punjab Highways:

Rough, dark, unruly and deserted, these are the highways of Sindh. With a maximum two lane capacity and countless unexpected deep holes in the mid of the motorway, the sind motorway seeks for an increased cautious driving. Smooth, multilane, under complete

highway police surveillance and embellished like a metropolitan city road, this is the Punjab highway. So comfortable that the passengers need to be cautious that the driver might fall asleep while driving.

Pattoki Flowers:

Located a little more than 42 kilometres away from Lahore, Pattoki is the hub of flower industry in Pakistan. Cross the highway of Pattoki and one sees both sides embellished with flowers of all sorts and colours. Roses being the specialty are the most abundant. These flowers are a must buy on the return trip.

Kallar Kahar Mountains:

If I was to name one place apart from the northern areas that had captivating beauty, it would be the Kallar Kahar Mountain ranges. It was foggy when we crossed the interchange and the scenery seemed clear of everything until suddenly amid the fog appeared mountains of enchanting splendor. The road curves dangerously through the mountains. Ups and downs, sharp curves, wild life and smooth motorway, a perfect idea of camping vacation.

The Landscapes & Snow:

All of that said above, all the beauty explained and the admiration expressed is nothing, absolutely nothing in comparison to the beautiful landscapes of the lower topa, upper topa, murree, nathiagali etc. just in case you are travelling in winter season, you would undoubtedly want to stop by every snow cover and play around. It's all picture perfect!

There were obviously a lot more sites to remember, cherish and photograph, but the ten listed are so far the best and most notifying ones. So next when you are travelling by road across Pakistan, expect the unexpected.

Best Compliments From Timex & Fergasam Group

Exporters of High Fashion
Ladies Garments

No:455/1, Bauddhaloka Mawatha, Colombo 08.

Telephone: +94 11 4728200/4828000

Fax: +94 11 4728258/9

E-mail: info@timexsl.com/info@fergasam.com

Web : www.timexsl.com/www.fergasam.com

Origin of the human being

The human being consists of two aspects – one an immortal spirit and another of a mortal body. The flesh comes like a gift of the mother Earth and the spirit of the God. We dedicate excessively big attention to the first one, but nearly nothing to the latter one; and sometimes we even forget that it exists. However, there is a saying that a shirt is always closer to the body than a coat.

Our planet was developed within the process of evolution - step by step. Millions of suns originate in the nebula and disperse into the space. When we see them on the night sky, we call them the stars. On their long way across the space planets were created from the stardust around them, like around our Sun. Millions of years passed until life could be developed on our Earth. First, it was born in water; only then did it arise up on the surface and gradually populated it. Within many thousands of years, miscellaneous animals were developed as well as several hundred thousands sorts of plants. By adaptation in various climatic conditions every area got its individual, non-repetitive look. This did not happen by itself - but everything, even the smallest flower,

was created... by someone... And this work had lasted for ages.

When the perfect one among the animals - the Primate came to life during the "evolution" with a sufficiently perfect body, then it was time to furnish this body with a spirit - a human spirit. Man learned to handle it well and took care of it. The monkey's body got flatter by the human spirit's conduct and it became nicer - it transformed into a gentle shape. Thus, the first records of our human body appeared.

To explain the origin of the human spirit, we have to try to describe the Divine Creation at least in a metaphoric way. It's far greater than it is possible to imagine. The whole material universe is only a slight part of it on its border. The Creation has innumerable quantity of levels and the range between each of them is colossal. Perhaps we might compare it to a temperature change, if we could travel from Earth to the Sun. And every extra level containing the whole worlds is even more admirable; the God's emanation is even stronger. But God is much greater than His Creation. He is like a painter and His Creation is like a picture He made. But the painter is more than a picture. The Love emanating from Him creates and nourishes the whole Creation all the time. The divine beings were formed first with closest touch with the Creator. The divine emanation cools itself off by being more and more distant and it gives prospects for creation of other forms of beings, which could otherwise not exist in such strong vibrations. From the cooled emanation other and other divine beings are formed and the emanation gets even cooler again. Thus, other levels of beings originate, as well as the realms of angelical worlds. Each of those beings was created as a perfect and conscious entity. But the emanation is, even after multiple cooling periods, yet very strong and it still gives a possibility to produce another life. It is a niche of the human spirit's origin, which was not created as the awaken one, but to whom a possibility was given to achieve this. Each spiritual spark that wanted to achieve this awakens received a spiritual body from the Creator and hence independent beings came to life. However, the spiritual spark contained the full knowledge and perfection, the being that had been created from it was unconscious, because it didn't live its own life, it didn't know anything about its primeval perfection.

In order to let human spirits come to the point of their consciousness - awareness, they must descend down into the material world, which was created from the emanation of the Divine Creation.

By going through every level, the human spirit puts on other bodies, which make it possible for it to stay in the new environment. In the present time, we are able to take a photo of the heaviest bodies. We call them astral bodies and their emanation is called aura. Depending on the situation that attracts the human spirit and what sorts of experience it wants, it chooses such parents that it deems best for its purpose. It happens in the middle of a pregnancy when the spirit enters into the material body. As a child - after the birth, it learns ways how to command the body and it gradually becomes familiar with the world around. When the child grows up, a spiritual strength opens up in him (or her) and he enjoys life in its fullness.

Having experienced various life situations in the material world, the spirit develops its knowledge and, in fact, recreates itself. It becomes what it learned through its experience. To make this possible, the oneness of the material world is separated into a duality of contradictions: pleasure - sorrow, happiness - misfortune, good - evil, warm - cold, a lot of - a little... For the total knowledge it is necessary to take a look at both these contradictions. How could we otherwise realise the feeling of success if we have never encountered a failure? Or how can we know what is nice if we have never met an ugly thing? The depth of our laughter shelters the innermost profundity of our biggest sorrow. Without it, our laughter has a low bottom. We encounter pain in order to learn to forgive; we encounter misery only to be thankful for moments of affluence... Thus, we are slowly able to feel and wake up the spirits in us.

The difference between the spirit and the body is similar to the difference between the player and a figure in a computer game, with which the player plays. The figure dies, but the player does not. On the contrary, the player's abilities expand by the knowledge he learns throughout the game. Our lives are similar to such a game. Everyday we pass through various such game „levels" - situations of various difficulties; the way we solve them contributes to our strength, or reduces it. The more „points" we obtain, the better is our ability to solve more difficult situations.

Whoever already has something, the more be given to him; and whoever does not have anything, even the little that he has will be taken away from him. If man will not recognise his spiritual source and will identify himself only with the material body and intellectual knowledge, if his desires will only cover the material level, he will forever stay attached to the

material world. And unless he does not know anything about his spirit (of which he is actually formed), he remains spiritually blind and deaf, unable to return to lighter spheres. Even in case he graduated from three universities and is a reputable expert, it does not matter. The knowledge he learned will be lost with death of the body, because it is dependent on the material brain. Only those spheres will stay behind which human beings spiritually experienced and became aware of with their feelings.

Do not be like the one who went to study an expensive education only to obtain important knowledge and in cheap amusement forgot the reason why he had left and never returned home. Treasures of the whole world, too, cannot be compared with home of the human spirit. Please do not imagine the divine worlds to be too earthly like a heaven where there is nothing to do except sitting on a cloud and drink calyx of immortality and enjoy doing it with family and friends who came back to life. It would be absurd! Now we live in the three-dimensional world, which has its height, width and depth. The fourth dimension is time. In the world of higher levels the time does not exist and the past and the future exist simultaneously in the presence. In the world of even much higher levels neither the time nor space do exist, although they are latently present in the whole omnipresent oneness. The origin of human spirit belongs, however, to even higher levels, but it is not easy to profoundly describe this by our human language. It's impossible. And each higher level is far more perfect than any lower one and it has an incomparable quality of higher sorts.

If these words say nothing to you, you will surely understand them when we explain the difference among dimensions on lower levels. Let us compare our three-dimensional world with the two-dimensional one, which has only the height and width. It is like a picture with one area only. You can explain anything to a figure of man drawn in this two-dimensional world - it will never understand you. Likewise, our three-dimensional human brain cannot comprehend a more dimensional divine world of the spirit. That can be only done if it is perceived by the spirit, which is a more natural way to do for human beings, although they probably forgot it. So let's recognise the fact that our rational limitations are tight; let's get rid of all those naive ideas and let's live awaken like spirits and let's remember - we are the spirits!

KAMDAR

property investment and development

Property Investment • Property Asset Management
Facilities Management • Project Management
Retail, Commercial and Industrial Property Development
Residential Conversions • Urban Renewals

Head Office - Pietermaritzburg Tel: +27 33 345 0833 Fax: +27 33 345 0843
Email: yusuf@kamdargroup.co.za tahir@kamdargroup.co.za 280 Burger Street, Pietermaritzburg, South Africa

Durban Office Tel: +27 31 337 3601 Fax: +27 31 337 2600
Email: tehseen@kamdargroup.co.za 577 Mahatma Ghandi Avenue (Point Road), South Beach, Durban, South Africa

www.kamdargroup.co.za

Seaboard

HOTEL AND HOLIDAY APARTMENTS

Affordable Holiday Accommodation by the Sea

2 & 4 SLEEPER

SELF CATERING ACCOMODATION

TEL: +27 31 337 3601 FAX: +27 31 337 2600

EMAIL: reservations@seaboardhotel.co.za

WEB: www.seaboardhotel.co.za

577 Mahatma Ghandi Avenue
(Point Road), South Beach,
Durban

Great Summer specials for Dec/Jan year end holiday period
Terms and Conditions apply - prices quoted are for prepaid
non refundable min 3 night stay

A BEE Level 3 Status Company - A Division of the Kamdar Group

SILVER STAR

Electronics L.L.C.

- Disaster Recovery Solution
- Annual Service Contracts
- Time & Attendance Devices
- Computer Peripherals
- Data & Voice Cabling & PABX
- Router Configuration
- LAN & WAN
- PC Assembling
- VPN Solutions
- Printer Services

lenovo

TOSHIBA

Microsoft

00971 4 3595 361

www.ssedubai.com

Tactics for Turning Worry into Problem-Solving

Worrying can be helpful when it spurs you to take action and solve a problem. But if you are preoccupied with ‘what ifs’ and worst-case scenarios, worry becomes a problem. Unrelenting doubts and fears can be paralyzing. They can sap your emotional energy, send your anxiety levels soaring and interfere with your daily life. But chronic worrying is mental habit that can be broken. You can train your brain to stay calm and look at life from a more positive perspective.

You have mixed feelings about your worries. On one hand, your worries are bothering you, you can't sleep and you can't get these pessimistic thoughts out of your head. But there is a way these worries make sense

to you. For example, you think :

- May be I will find a solution.
- I don't want to overlook anything.
- If I keep thinking a little longer, may be I will figure it out.
- I do not want to be surprised.
- I want to be responsible.

You have a hard time giving up on your worries because, in a sense, your worries have been working for you.

Constant worrying takes a heavy toll. It keeps you up at night and make you tense and edgy during the day. You have feeling like a nervous wreck. So why is it so difficult to stop worrying ?

On the negative side, you may believe that your constant worrying is harmful, that

it's going to drive you crazy or affect your physical health. Or you may worry that you are going to lose all control over your worrying, that it will take over and never stop.

On the positive side, you may believe that your worrying helps you avoid bad things, prevents problems, prepares you for the worst or leads to solutions.

Negative beliefs, or worrying about worrying, add to your anxiety and keep worry going. But positive beliefs about worrying can be just as damaging. It is tough to break the worry habit if you believe that your worrying protects you. In order to stop worry and anxiety for good, you must give up your belief that worrying serves a positive purpose. Once you realize that worrying is the

problem, not the solution, you can regain control of your worried mind.

Telling yourself to stop worrying doesn't work, at least not for long. You can distract yourself or suppress anxious thoughts for a moment, but you can't banish them for good. In fact, trying to do so often makes them stronger and more persistent.

You can test this out for yourself. Close your eyes and picture a pink elephant. Once you can see the pink elephant in your mind, stop thinking about it. Whatever you do, for the next five minutes, don't think about pink elephants

How did you do? Did thoughts of pink elephants keep popping in your brain?

Thought stopping backfires because it forces you to pay extra attention to the very thought you want to avoid. You always have to be watching for it, and this very emphasis makes it seem even more important.

But that doesn't mean there is nothing you can do to control your worry. You just need to try a different approach. This is where the strategy of postponing worrying comes in. Rather than trying to stop or get rid of an anxious thought, give yourself permission to have it, but put off thinking any more about it until later.

Learn to postpone worrying :

Create a 'worry period'. Choose a set time and place for worrying. It should be the same every day and early enough that it won't make you anxious right before bedtime. During your worry period, you are allowed to worry about whatever's in your mind. The rest of the day, however, is a worry-free zone.

Postpone your worry. If an anxious thought or worry comes into your head during the day, make a brief note of it on paper and postpone it to your worry period. Remind yourself that will have time to think about it later, so there is no need to think about it right now. Save it for later and continue to go about your day.

Go over your 'worry list' during the worry period. Reflect on the worries you wrote down during the day. If the thoughts are still bothering you, allow yourself to worry about them, but only for the amount of time you have specified for your worry period. If the worries don't seem important any more, cut your worry period short and enjoy the rest of your day.

Postponing worrying is effective because it breaks the habit of dwelling on worries in the present moment. Yet there is no struggle to suppress the thought or judge it. You simply save it for later. As you develop the ability to postpone your anxious thoughts,

you will start to realize that you have more control over your worrying than you think.

Research shows that while you are worrying, you temporarily feel less anxious. Running over the problem in your head distracts you from your emotions and makes you feel like you are getting something accomplished. But worrying and problem solving are two very different things.

Problem solving involves evaluating a situation, coming up with concrete steps for dealing with it, and then putting the plan into action. Worrying, on the other hand, rarely leads to solutions. No matter how much time you spend dwelling on worst-case scenarios, you are no more prepared to deal with them should they actually happen.

Distinguish between solvable and unsolvable worries. If a worry pops into your head, start by asking yourself whether the problem is something you can actually solve. The following questions can help :

- Is the problem something you are currently facing, rather than an imaginary what – if?
- If the problem is an imaginary what-if, how likely is it to happen? Is your concern realistic?
- Can you do something about the problem or prepare for it, or is it of your control?

Productive, solvable worries are those you can take action on right away (for example, if you are worried about your bills, you could call your creditors to see about flexible payment options). Unproductive, unsolvable worries are those for which there is no corresponding action.

If the worry is solvable, start brainstorm-

ing. Make a list of all the possible solutions you can think of. Try not to get too hung up on finding the perfect solution. Focus on the things you have the power to change, rather than the circumstances or realities beyond your control.

How you feel is affected by the company you keep, whether you are aware of it or not. Studies show that emotions are contagious. We quickly 'catch' moods from other people even from strangers who never speak a word. The people with whom you spend a lot of time have an even greater impact on your mental state.

Keep a worry diary. You may not be aware of how people or situations are affecting you. Maybe this is the way it has always been in your family or you have been dealing with stress so long that it feels normal. You may want to keep a worry diary for a week or so. Every time you start to worry, jot down the thought and what triggered it. Over time, you will start to see patterns.

Spend less time with people who make you anxious. Is there someone in your life who drags you down or always seems to leave you feeling stressed. Think about cutting back on the time you spend with that person or establish healthier relationship boundaries. For example, you might set certain topics off-limits, if you know that talking about them with that person makes you anxious.

Choose your confidantes carefully. Know who to talk to about situations that make you anxious. Some people will help you gain perspective, while others will feed into your worries, doubts and fears.

ArmyCo.

ARMY SUPPLUS STORES

60 Mitchell Street, Pretoria West, Gauteng.

Tel: (012) 327-3282 Fax: (012) 327-1194 Cell: 082 898 7961

E-mail: army@armystores.co.za Website: www.armystores.co.za

www.armystores.biz

0861 276926

Tents • Plastic Tarps • Jerry Cans • Blankets • Kitchen Sets • Relief Items • Logistics

**Importers, Exporters, Manufactures & Traders Of:
Aid & Relief Equipment, Camping, & Outdoor Suppliers, General Commodities
and Sourcing agents!!**

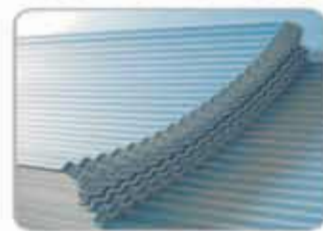
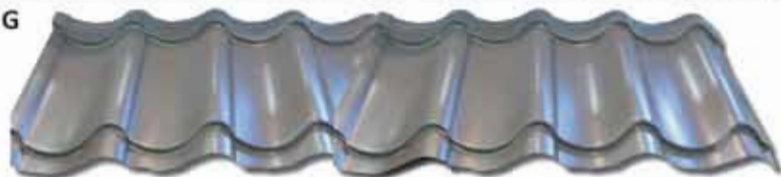
We are based in Pretoria, South Africa. We serve the local and re-export markets in and around the globe. Our aim is to better serve our clients and source ready stocks of items that are urgently needed in Africa and around the globe. Customer service is a priority with us, you will be pleasantly surprised at our quick response time to your enquiries. We go the extra mile to locate products you need just ask!! We are currently supplying many traders such as: NGO'S, Aid organizations, Camping wholesalers, Chain stores, Military and Defense Forces, Building contracting companies, General merchants and a Agents from across the globe.

CORR-FORM

ROOFING, MANUFACTURERS, & SUPPLIERS OF STEEL PRODUCTS

CORRUGATED • IBR • WIDE-SPAN

- CORRUGATED ROOF SHEETING
- IBR ROOF SHEETING
- ROUNDED GUTTERS
- SQUARE GUTTERS CORNER
- FLASHINGS
- ROLL UP RIDGING
- BULL NOSING
- SELF DRILLING SCREWS
- ZINC ROOF TILING
- DOWN PIPES
- GUTTER BBRACKETS
- GUTTER OUTLETS & CLOSURES

AVAILABLE IN CHROMADEK, GALVANIZED & ALUZINC

TEL: 012 327 1121 FAX: 012 327 1199
315 Soutter Street, Pretoria West, 0183
E-mail: army@armystores.co.za

Directors: Sikander, Feizul & Aadil N.M.Ayob

મેમણ આલમ (WMO)

ગુજરાતી વિભાગ
સંપાદક: ઉમર અ. રહેમાન ખાનાણી

કલકત્તાના મેમણ ભાઈઓનો શાનદાર જલસો:

તા. ૨૯-૪-૩૧ના બુધવાર ઈદદુ ગોહાના મુબારક દિવસે સાંજના ૪ વાગે નં. ૧૫ ઝકરીયા સ્ટ્રીટ એહમદ બિલ્ડીંગના વિશાળ ચોકમાં કલકત્તામાં વસ્તા મેમણ ભાઈઓને ઈદના દિવસે પધારવા દાવત આપવામાં આવી હતી.

સભામાં હાજર રહેલાઓમાં નીચે જણાવેલા મિ. વલીમહંમદ કાસમ દાદા, મિ. અલીમોહંમદ ઈબ્રાહિમ, મિ. અબ્દુલ રહેમાન હાજી કરીમ, મિ. આદમભાઈ, મિ. તારમોહંમદ અબ્દુલ ગની, મિ. અબ્દુલ ગની દાદાભાઈ જુનાણી, મિ. જુસબ વલીમહંમદ, મિ. મહંમદ ઉસ્માન ગાજી, મિ. જુસબ તૈયબ, મિ. અબ્દુલ કરીમ અબ્દુલ્લા પાનવાલા, મિ. અઝીઝ એયુબ મનીઆ વગેરે ભાઈઓની હાજરી સભાનું ખાસ ધ્યાન ખેંચતી હતી.

સભાને લગતો થયેલ ખર્ચ મેમણ કોન્ફરન્સ સહાયક સબ-કમિટીની મેમ્બરોએ ભોગવેલ હતો.

મિ. તારમોહંમદ અ. ગનીએ આજની સભાનો ઉદ્દેશ વાંચી સંભળાવી પ્રમુખસ્થાન માટે મિ. હામદ અબ્દુલ્લાહ વાસાવડવાળા માટે દરખાસ્ત કીધી હતી. જેને મિ. અલીમહંમદ ઈબ્રાહિમ બાંટવાવાળા ાએ ટેકો આપતા તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે મિ. હામદ અબ્દુલ્લાહે પ્રમુખસ્થાન સ્વિકાર્યું હતું. ત્યારબાદ કોન્ફરન્સને લગતા ફાયદાઓ પર મિ. અબ્દુરહેમાન હાજી કરીમ

બાંટવાવાળાએ અસરકારક વિવેચન કરેલ જેને મિ. અલીમોહંમદ ઈબ્રાહિમ બાંટવાવાળાએ ઘટતા શબ્દોમાં ટેકો આપ્યો હતો. ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર

જનરલ સભા કાઠિયાવાડની દરેક કોમી સંસ્થાઓના કાર્યકર્તાઓ અને મુંબઈ, મદ્રાસ, કોલંબો, બર્મા, આફ્રિકા વગેરે દરેક ઠેકાણેના

થયેલા પ્રમુખસાહેબે જાહેર કર્યો હતો.

ઠરાવ પહેલો: રાજકોટની ધી યંગ મેન્સ મેમણ એસોસિએશને આવતા ચોમાસામાં મેમણ કોન્ફરન્સની પહેલી બેઠક ભરવા ફરીથી આવકારદાયક નિર્ણય કરેલ છે તે તરફ કલકત્તાના આપણા મેમણ ભાઈઓની આ સભા સહાનુભૂતિ દર્શાવે છે અને કોમના આવા અતિ ઉપયોગી કાર્યની શુભ શરૂઆત કરવા માટે તેને ધન્યવાદ આપે છે.

ઠરાવ બીજો: ધી યંગ મેન્સ મેમણ, મેમણ એસોસિએશનની કોન્ફરન્સ ભરવાના કાર્યની શુભ શરૂઆતના ખર્ચ માટે (રૂ. ૧૧૦૦) અંકે રૂપિયા એક હજાર અને એક સોનો ચંદો કરી મદદ તરીકે મોકલાવી આપવા ગઈ કાલ ઠરાવ કરેલ તે અગ્રે ફરીથી મંજૂર કરે છે અને ગઈ સાલમાં ચંદામાં રકમ ભરનાર ગૃહસ્થોએ ગઈ સાલમાં લખાવેલી રકમો સબ કમિટીના ટ્રેઝરર સાહેબને ત્યાં તુરતમાં મોકલી આપવા આ સભા અપીલ કરે છે.

ઠરાવ ત્રીજો: આજની આ

કાર્યકર્તાઓને રાજકોટની ધી યંગ મેન્સ મેમણ એસોસિએશને રાજકોટ મુકામે મેમણ કોન્ફરન્સની પહેલી બેઠક ભરવાનું ફરીથી નક્કી કરવાની હિંમત કરી છે તેને ટેકો આપવા અને તે કામને મજકુર સંસ્થા પહોંચી વળે તે માટે દરેક કામમાં બનતી મદદ કરવા તથા બહોળી સંખ્યામાં કોન્ફરન્સની બેઠકમાં હાજરી આપવા વિનંતી કરે છે.

ઠરાવ ચત્તો: આજની આ જનરલ સભા આવતા ઓક્ટોબર માસના પહેલા પખવાડિયામાં કોન્ફરન્સની બેઠક ભરવાનો વખત રાખવા ધી યંગ મેન્સ મેમણ એસોસિએશનને ભલામણ કરે છે.

ઠરાવ પ મો: આ સાલ મેમણ કોન્ફરન્સની પહેલી બેઠક ભરવાનું નક્કી થવાથી કોન્ફરન્સને લગતા ફાયદા સમજાવવા અને પ્રચાર કાર્ય કરવા તેમજ બની શકતા વધારે ડેલીગેટો મોકલવા બંગાળ ઈલાકા માટે એક સબ કમિટી નીચેના ગૃહસ્થોની આ સભા મુકરર કરે છે.

G-01

મેમણ આલમ ડિસેમ્બર-૨૦૧૨

પ્રમુખ: મિ. વલીમામદ કાસમ દાદા, ઉપપ્રમુખ: મિ. હામદ અબ્દુલ્લાહ, સેક્રેટરી: મિ. અબ્દુલ ગની દાદાભાઈ જુનાઈ, જો. સેક્રેટરી: મિ. જુસબ વલીમહંમદ, ટ્રેઝરર: મિ. હાજી મહંમદ હબીબ હસનદાદા.

મેનેજીંગ કમિટીના મેમ્બરો: મિ. તારમહંમદ અ. ગની, મિ. મૂસા હાજી અબ્દુલ શકુર શુબાશાહ, મિ. વલીમહંમદ હાજી ગની, મિ. અલીમહંમદ ઈબ્રાહિમ.

(મેમ્બર સુધારક મે, ૧૯૩૧)

રાણાવાવ:

તા. ૧૩ જુલાઈ ૧૯૦૩

અત્રે જે અંજુમને ઈસ્લામ નામની સભા સ્થાપી હતી તેને બદલે ઈ 'ઈસ્લામ એસોસીએશન' નામની એક કમિટી સ્થાપી છે. તેમાં મેમ્બરો હાલ ૨૩ થયા છે. તેના પ્રમુખ શેઠ હાજી ઈસા હાજી સુમાર અને ખજાનચી શેઠ હાજી સુલેમાન ઈબ્રાહિમને નિમવામાં આવ્યા છે. જમાતના કસૂરમાં આવેલા લોકોએ નીચે પ્રમાણે રકમ આપી શામેલ થયા છે. ડા. પા પીરમોહંમદ વલીમામદ ૧૦૧ ખાનમામદ ઓસમાણ ૨૦૦ હાજી અબ્દુલ્લાહ હાજી ઈસા, ૨૫૧ નૂરમામદ મૂસા, ૧૦૧ તેયબ એયુબ, ૧૮૧ મૂસા ખાનમામદ મૂહાડ, ૧૯૯ હાશમ ઈસ્માઈલ, ૩૧૧ કાસમ મૂસા, ૧૮૧ એયુબ હાજી જુસબ, વકીલ ૧૫૧ મૂસા મામદ, ૧૦૦ ઉમર ખમીસા, ૩૧૧ આદમ દાદા, ૩૧૧ હાજી સુલેમાન મામદ, ૩૧૧ જાનુ ઓસમાણ, ૫૧ દાદા જુમા, ૨૦ રહેમતુલ્લાહ ઈસ્માઈલ, કુલ મળીને ડા. ૧૨૦૩૧-૩૮૬ આગળના ચાર જણના જમલે રૂપિયા ૧૫૮૯૧ વીસ જણા પાસેથી જમાતે લીધેલ છે.

રાણાવાવ:

તા. ૧૧ ઓગષ્ટ ૧૯૦૩

ગઈ તા. ૭-૮ને રોજ સ્પેશ્યલ ખુશાલીને લીધે અત્રે નવી સ્થાપાયેલી 'ઈ ઈસ્લામ એસોસીએશન'ની મિટીંગ સાંજે ત્રણ વાગે ભરવામાં આવી હતી. પ્રમુખ શેઠ હાજી ઈસા હાજી સુમાર રાજકોટ ગયેલા હોવાથી આજના કામકાજનું પ્રમુખપદ શેઠ અબ્દુલ ગની હાજી આહમદને સોંપવામાં આવ્યું હતું. શરૂઆત કરતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે આજનો દિવસ આપણો ખુશીનો છે કે શેઠ હાજી સુલેમાન ઈબ્રાહિમને ત્યાં ફરજંદ તવલ્લદ થયેલ તે કંઈ ઓછી ખુશીની વાત નથી અને આજે આપણે ભેગા થયા છીએ તે પણ તેવણ સાહેબને માન અને મુબારકબાદી માટે. તેમણે મુબારકબાદીનો પત્ર વાંચી સંભળાવ્યો હતો. ત્યારબાદ સહીઓ કરાવી તેવણ સાહેબને માન સાથે આપ્યો હતો. તેના જવાબમાં તેમણે પ્રમુખ તથા મેમ્બરોનો ઉપકાર માની ડા. ૫૧ (એકાવન)ની બક્ષીસ મિટીંગને આપી હતી તે સ્વિકારવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ પાન સોપારી અતર ગુલાબ લઈ મિટીંગ વિસર્જન થઈ હતી.

પોરબંદરવાળા શેઠ હાજી ઈસ્માઈલ અબુબકર ઝવેરીના માનમાં ગઈ તા. ૧૫-૮-૧૯૦૩ના રોજ ન્યુ સ્નેલ રોડ ઉપર આવેલા શેઠ હાજી મોહંમદ હાજી જુસબના મકાનમાં સાંજના ચાર વાગે શેઠ હાજી ઈસા હાજી સુમારના પ્રમુખપણા નીચે એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એસોસીએશનના તમામ મેમ્બરો હાજર થયા હતા. શરૂઆતમાં મિ. તેયબ હાજી આહમદે જણાવ્યું કે આજનો મેળાવડો મિ. હાજી ઈસ્માઈલ પોરબંદરથી આ એસોસીએશન સ્થપાયા પછી પહેલી જ વખતે અત્રે આવેલ હોવાથી તેમના માનમાં કરવામાં આવ્યો છે. બાદમાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે આજે આપણે અત્રે

મિ. હાજી ઈસ્માઈલને આપણી એસોસીએશન તરફથી માન આપવાને ભેગા થયા છીએ તે જોઈ મને ઘણી ખુશી ઉપજે છે. અત્રે તેની સાથે મિ. હાજી ઈસ્માઈલ શેઠ અતિ ઉત્તમ ગુણો ધરાવતા હોવાનું જાણી તમે સર્વે સાહેબો પણ ઘણા ખુશી થશો એમ જાણી આ ઠેકાણે તેમના સદગુણો વિષે બે બોલ બોલું છું તે નિરર્થક ગણાશે નહીં. પોતાને વિદ્યા વિનોદનો ઘણો શોખ હોવાથી પોતે યોગ્ય ઉમરના થયા છતાં હજી પોતાનો અંગ્રેજી અભ્યાસ હંમેશા વધારતા જ જાય છે. તેમ મોટી રકમ ખરચી જ્ઞાનવર્ધક અને કાબેલ વિદ્વાનોની કલમથી લખાયેલાં અનેક અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી પુસ્તકોનો મોટો જથ્થો (પ્રાઈવેટ લાયબ્રેરી) રાખી પોતે તેનો સારી રીતે લાભ લે છે તેમજ હરકોઈ બીજા વિદ્યા વિલાસીજનોને છૂટથી લાભ આપે છે. વળી હરકોઈ કેળવણીના કામમાં પોતે તન, મન ને ધનથી મદદ કરવા ખુશી રહી તેવા શુભ કામમાં ભાગ લેવા પછાત રહેતા નથી. એ રીતે તેમનો વિશેષ વખત અનુભવી જ્ઞાન મેળવવા ખાતર પુસ્તકો જોવા તથા કેળવણી જેવા સાર્વજનિક કામને મદદ કરવારૂપ સદવર્તનમાં જ જાય છે એ તેમની યોગ્ય ઉમરને ઘણી શોભા આપનારી બીજા છે એમ જાણી આશા રાખું છું કે બીજા સાહેબો પણ તેમના સદવર્તનનું અનુકરણ કરી કેળવણી જેવા અતિ મહત્વના કામ માટે જાણે આપવો જોઈએ.

એમ કેમ ?

લોખંડ પર કાટ કેમ લાગે છે અને રંગ ચડાવ્યા બાદ કાટ કેમ નથી લાગતો ? હવામાં ઓકસીજન લોખંડ સાથે મળીને આયર્ન ઓકસાઈડ બનાવે છે એ કાટ છે. રંગ લગાડવાથી હવાનો સ્પર્શ લોખંડને નથી થતો. ઓકસીજન સક્રિય વાયુ છે.

આધુનિક યુગમાં માનવોને જેટલી સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડે છે અને આ સદીમાં જેટલી ઝડપે સમસ્યાઓ વધી રહી છે તે જોતાં એવું કહેવું ખોટું નથી કે આ સદી સમસ્યાઓની સદી છે. જે માનવીઓની સમસ્યાઓનું લિસ્ટ બનાવવામાં આવે તો મોટા ગ્રંથ ભરાઈ જાય. તેમ છતાં સામાજિક, સાંસ્કૃતિક, ધાર્મિક અને અપ્લાકી સ્તર પર ઉઠનારી સમસ્યાઓ પણ ઓછી નથી. જે પદ્ધતિથી આ સમસ્યાઓ જન્મી છે તેને તો માનવીને ખતરામાં મૂકી દીધો છે આ વાતમાં શંકા નથી કે આજનો માનવી ભૌતિક સુખ સમૃદ્ધિમાં આગળ વધી રહ્યો છે પરંતુ તેની અપ્લાકી અને રૂહાની પડતી ઝડપી ગતિએ થઈ છે. અપ્લાકી પડતી માનવીના મૂલ્યોની પાયમાલી અને બીજા અનેક ગુનાહોમાં માત્ર નિરક્ષર (અભણ) જ આગળ નથી, પરંતુ શિક્ષિત વર્ગ તેના કરતાં બે ડગલા વધુ આગળ છે. જૂઠ, ધોખાબાજુ, રૂસ્વત (લાંચ), દારૂ, જુગાર, વ્યભિચાર વગેરે ઘૃણાસ્પદ કાર્યોમાં મોટા ભાગના શિક્ષિત લોકો ગળા સુધી ડૂબેલા જણાય છે.

અહીંયા એક સવાલ ઉભો થાય છે કે ગુનાહના કાર્યો: મારઘાડ, દગાબાજુ, વ્યાભિચાર, દારૂ, જુગાર અને માનવતાને બદલનામ કરે એવા કામોનો અશિક્ષિતોથી થાય તો સમજવામાં આવે કે તેઓ અભણ છે માટે આવી હરકતો કરે છે. જો કે તેઓ પણ અલ્લાહની અર્પણ કરેલી બુદ્ધિને વાપરે તો તેઓ પણ સારા-નરસા વચ્ચેનો ભેદ જાણી શકે છે, પરંતુ આ કહેવું કામ શિક્ષિત વર્ગ કરવા લાગે તો શું કહેવામાં આવશે ? તેઓએ જે તાલીમ લીધી છે તેમાં

શિક્ષણ

અપ્લાક રૂહાનિયતની તાલીમનો કોઈ બંદોબસ્ત નથી હોતો અથવા જો હોય છે તો ના બરાબર છે, પરંતુ હા, આ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં એવા વિષયો શીખવવામાં આવે છે જેમાં વિદ્યાર્થીઓ સારા નાગરિક બનવાને બદલે ખોટા માર્ગે ચડે છે. સામાન્ય રીતે આ શિક્ષણ ધર્મ અને સમાજના બધા માનવો માટે ખતરનાક છે અને મુસલમાનો માટે જેઓ દીન અને ઈસ્લામના અનુયાયી છે તેઓ માટે વધુ ખતરનાક છે.

આધુનિક સમયે જરૂરત એ વાતની છે કે તાલીમ જે બધા માનવો માટે અનિવાર્ય છે એ તાલીમને એવી પદ્ધતિથી શીખવવામાં આવે કે જે વિદ્યાર્થીને ઈમાનદાર, વફાદાર અને સાચો માનવી બનાવે. તાલીમ જે માનવીની સફળતા માટે અનિવાર્ય છે તેનો ઉપયોગ

સમજાવવામાં આવે તે તાલીમ જે લોકોને જાલીમ, જૂઠા, વ્યભિચારી, જુગારી અને ખરાબ કુટેવોવાળા બનાવે તે તાલીમ નથી તેનો તાલીમને નામે બીજું કંઈક છે યાદ રાખવામાં આવે કે શિક્ષણ અલ્લાહ તઆલા તરફથી માનવોને મળેલું મોટું ઈનામ છે. કારણ કે શિક્ષણ માનવીને બીજી મખ્લુકથી પ્રતિષ્ઠિત બનાવે છે. શિક્ષણ મેળવ્યા પછી જ માનવી પોતાના સ્થાન પ્રમાણે જિંદગી ગુજારવાને લાયક બને છે. ઈસ્લામે મુસલમાનોને શિક્ષણ મેળવવાની તાલીમ આપી છે એવા શિક્ષણથી માનવીને માનવ બનાવે તેના ગુણો અને ક્ષમતાઓમાં વધારો કરે એવું શિક્ષણ જરૂરી છે, પરંતુ એવું શિક્ષણ જે માનવીને માનવતાના તકાદાઓની પૂર્તિ વગર માનવીને શરમાવે તેવા કાર્યો તરફ દોરે અને આ શિક્ષણ મેળવ્યા પછી માનવીમાં માનવીની કિંમતનો જગ્ગો પેદા ન કરે તે શિક્ષણ ફાયદાકારક નથી.

આ ખૂબ જ દુ:ખની વાત છે કે આજે મોટા ભાગના લોકો શિક્ષણ એટલા માટે પ્રાપ્ત કરે છે કે તેમનાં

રોજી રોટીના પ્રશ્નો હલ થઈ જાય તેમને ઉચ્ચ હોદાઓ પ્રાપ્ત થઈ જાય, તેઓ સહુલતથી વધુ પૈસા મેળવી શકે, શિક્ષણના આ હેતુઓ માટે તેઓને એવા વિષયો પસંદ કરવા પર મજબૂર કરી દીધા છે જે માનવીના અખ્લાકી અને વ્યવહાર હોતા નથી, પરંતુ ધન કમાવવાના વિષયો શીખવવામાં આવે છે જેને કારણે શરૂઆતથી જ વિદ્યાર્થીઓનું ધ્યાન અભિલાષાઓની પૂર્તિ તરફ વરેલું રહે છે. શિક્ષણ મેળવ્યા પછીનો મોટો હેતુ ઉચી ઈમારતોમાં રહેવું એ.સી. કારોમાં ફરવું, ખાવા-પીવામાં મસ્ત રહેવું છે. આ વસ્તુઓ આગળ જતાં તેમને જૂઠું અને વચનભંગ તરફ લઈ જાય છે.

શિક્ષણને જયારથી કમાવવાનું સાધન બનાવવામાં આવ્યું છે ત્યારથી શિક્ષણ મોંઘું બન્યું છે. વેપારી સોચ ધરાવનાર શિક્ષણ સંસ્થાઓ સ્થાપીને વધુ રકમ પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા ધરાવે છે. સામાન્ય રીતે ખાનગી સ્કૂલોમાં માસિક ફી ખૂબ જ વધુ હોય છે. પ્રવેશના નામે પરીક્ષા ફી, સિકયોરીટીના નામે માતા-પિતા પાસેથી વધારાની ફી લેવામાં આવે છે. વેપાર પર આધારિત શિક્ષણના અનેક નુકસાનો સામે આવ્યા છે. એક તો શિક્ષણ મોંઘું થઈ ગયું. મધ્યમ વર્ગને ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવું જ ખૂબ જ મુશ્કેલ બની ગયું છે. બીજું કે સારી શાળા-કોલેજોમાં શિક્ષણ મેળવ્યા પછી ભૌતિક સુવિધાઓમાં વિદ્યાર્થીઓનું ભવિષ્ય ઉજવળ બની જાય છે, પરંતુ રૂઠાની, અખ્લાકી અને માનવજાતની દ્રષ્ટિએ તેમની પડતી થવાની પૂરી શક્યતા રહેલી છે. કારણ કે આવી શાળા-કોલેજોમાં જ્યાં શિક્ષણ પાછળ વધુ રકમ લેવામાં આવે છે ત્યાંનું વાતાવરણ

સામાન્ય રીતે સંતોષકારક હોતું નથી ત્યાં મોટાભાગે મિશ્ર શિક્ષણ આપવામાં આવે છે જે સામાન્ય રીતે શિક્ષિતો માટે ફાયદાકારક હોતા નથી.

વિદ્યાર્થીઓમાં હકારાત્મક અભિગમો કેળવાય અને તેઓ ઈમાનદાર બને તેવા શિક્ષણનો રિવાજ આપવામાં આવે જે તેઓને સાચો માનવી બનાવે. શિક્ષણ મેળવ્યા પછી વિદ્યાર્થીઓ હંમેશાં સાચું બોલે, લોકો સાથે સારો વ્યવહાર કરે, નાના બાળકો સાથે સારો વર્તવ કરે અને મોટાઓને માન આપે, જે કોઈ મદદનો મોહતાજ હોય તો તેની મદદ કરે, શિક્ષિતો પોતાને દરેક ક્ષેત્રમાં નમૂનારૂપ બનાવે, જે કોઈનાથી વાત કરે તો સારી ભાષા વાપરે, ચહેરા પર હાસ્ય હોય અને નરમ અંદાજે જે વેપાર કરે તો અમાનતદારીનો સબૂત આપે, વાચદો કરે તો પૂરો કરે, લેવડ-દેવડમાં સફાઈ રાખે, હલાલ તરીકાથી રોજી મેળવે, રોજી મેળવવામાં જૂઠું ન બોલે, રૂશ્વત ના લે, મિલાવટ ના કરે અને મજૂરોની મજૂરી તેમનો પરસેવો સૂકાતા પહેલા આપી દેવામાં આવે.

સામાજિક જીવન પણ અરીસા જેવું રાખે.

આધુનિક યુગમાં દરેક જ ગ ય । અ આધુનિકતાનો ઉલ્ટો માર્ગ દેખાડવામાં આવે છે ત્યારે અ ખ લ । ક િ શ ક્ષ ણ ની જ રૂ રી યા ત વ ધી જાય છે. અ ખ લ । ક િ

શિક્ષણની સાથે સાથે શાળા-કોલેજોમાં જે દીની તાલીમ પણ આપવામાં આવે તો મોટા લાભ થઈ શકે છે. કારણ કે ધર્મનો અસલી મક્સદ માનવી સફળ થાય તે માટે શ્રેષ્ઠ તાલીમ આપે છે. અનુભવોથી જાણવા મળે છે કે જે લોકો ધર્મના પાબંદ હોય છે તેઓ ક્યારેય જૂઠું બોલતા નથી અને ના વચનભંગ કરે છે. તેઓ ના તો બેકાર કાર્યોમાં પોતાનો વખત પસાર કરે છે. ના અલ્લાહના બંદાઓને સતાવે છે. તેઓની કોશિષ હોય છે કે તેઓ વધુમાં વધુ ખુદાની મખ્લુકને ફાયદો પહોંચાડે અને મોટા અજરના હકદાર બને.

રખતે હૈ જો ઓરોં કે
પ્યાર કા જઝબા
વો લોગ ટૂટ કર
ભી બિખરા નહીં કરતે
પાહી લેગા મંઝીલ કો
કાફલા ઈરાદો કા
હોંસલે હી કરતે હૈં
રહેબરી મુસાફીર કી
-મજુદભાઈ હડફા
ઉપલેટા

(ઉપલેટા મેમન સમાચાર"ના સોજન્યથી

પાકિસ્તાનના વિદેશખાતામાં પ્રધાનપદું ભોગવી ચૂકેલા અને યુનો સુધી પહોંચી ગયેલા પ્રથમ મેમણ

ઝૈન નૂરાની

પાકિસ્તાનના જાહેર રાજકારણમાં ભાગ લઈને ઉમદા કામગીરી દ્વારા પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરનારા જુજ મેમણ આગેવાનોમાં ઝૈનુલ આબેદીન નૂરાની ઉર્ફે ઝૈન નૂરાન આગવું સ્થાન ધરાવે છે. મહુમ ઝૈન નૂરાનીએ મુસ્લિમ લીગની સેવા કરવા ઉપરાંત ધારાસભ્ય તેમજ પ્રાંતિક તથા કેન્દ્રિય પ્રધાન તરીકે સમસ્ત રાષ્ટ્રની સેવા કરી હતી અને પોતાની કાબેલીયતના બળે પાકિસ્તાન વતિ યુનોના મંચ સુધી પહોંચી ગયા હતા.

મહુમ નૂરાનીએ અફઘાન કટોકટીમાં અગ્રણી ભાગ ભજવ્યો હતો. ઐતિહાસિક જુનીવા કરારમાં ઉચ્ચ વિષ્ટીકાર રહ્યા હતા. કરારના પરિણામે માજુ સોવિયેટ સંઘના સૈનિકોએ અફઘાનિસ્તાનમાંથી ઉઠાંતરી આદરી હતી અને બે મહાસત્તાઓ વચ્ચેના દસકાથી વધુ સમયના ઘર્ષણનો અંત આવ્યો હતો.

તેઓ સામાન્યત્વે ઝૈન નૂરાનીના નામે જાણીતા હતા. તેમનું પૂરું નામ ઝૈનુલ આબેદીન હતું. તેમનો જન્મ ૧૯૨૭ના મે માસની બીજી તારીખે મુંબઈના એક શ્રીમંત મહુમ અ. કાદર તાહેર મોહંમદ નૂરાનીના ઘેર થયો હતો. તેમના પિતા મુંબઈમાં સારી એવી મિલ્કત ધરાવતા હતા. ઝૈન નૂરાનીએ પ્રાથમિક તાલીમ સેન્ટ ઝેવિયર્સ સ્કૂલ, માધ્યમિક તાલીમ ઈસ્માઈલ બેગ મોહંમદ હાઈસ્કૂલ

અને ઉચ્ચ તાલીમ સેન્ટ ઝેવિયર્સ કોલેજ, મુંબઈ ખાતે મેળવી હતી.

તેઓ તાલીમ ઉપરાંત ઈતર ઈતર પ્રવૃત્તિઓમાં જોશભેર ભાગ લેતા હતા. ૧૯૪૪માં તેઓ કોલેજમાં ભણતા હતા ત્યારે બોમ્બે પ્રોવિન્શીયલ મુસ્લિમ સ્ટુડન્ટસ કોન્ફરન્સના જોડીયા મંત્રી ચૂંટાયા હતા અને ૧૯૪૬માં બોમ્બે ડિસ્ટ્રીક્ટ મુસ્લિમ સ્ટુડન્ટસ ફેડરેશનના

મહામંત્રી ચૂંટાયા હતા. તેમનું રાજકારણ તો મુંબઈમાં જ શરૂ થઈ ચૂક્યું હતું. તેઓ લગભગ પા સદી મુસ્લિમ લીગની સેવા બજાવતા રહ્યા હતા.

૧૯૪૬-૪૭માં પેટાખંડના મુસ્લિમોની આઝાદી ચળવળને વેગ આપવા તેઓ અંગ્રેજીમાં 'ઓપ્રેસ' અને ઉર્દૂ તેમજ ગુજરાતીમાં 'મઝલૂમ'ના નામે સાયકલોસ્ટાઈલ ભીત પત્રિકાનું પ્રકાશન કરતા રહ્યા.

૧૯૪૬માં મુસ્લિમ લીગની નીતિઓ તથા પાકિસ્તાન વિચારસરણીના પ્રચાર અર્થે કાર્દે આઝમ મોહંમદઅલી જુન્નાહ સ્થાપિત સાપ્તાહિક 'સ્ટાર'ના તેઓ સહતંત્રી બન્યા હતા. 'સ્ટાર' ઉપર પ્રતિબંધ લાગી ગયા બાદ જ. ઝૈન નૂરાનીએ પત્રિકાઓ 'ઓપ્રેસ' અને 'મઝલૂમ'નું પ્રકાશન કર્યું હતું.

બાદમાં ૧૯૪૭માં તેમણે પોતાનું જ સાપ્તાહિક 'ડાયનામાઈટ' પ્રગટ કરવાનું શરૂ કરી દીધું હતું. મુંબઈના સત્તાવાળાઓએ 'ડાયનામાઈટ' ઉપર પ્રતિબંધ મૂકવાનો અને તેના તંત્રીની ધરપકડ કરવાનો નિર્ણય લીધો અને જ. ઝૈન નૂરાની એ પછી હિજરત કરીને પાકિસ્તાન આવી ગયા.

કરાચી આવીને તેમણે પાકિસ્તાન હેરલ્ડના 'ઈલીસ્ટ્રેડ વીકલી ઓફ પાકિસ્તાન'ના જનરલ મેનેજરનો અને બાદમાં 'ડોન' (અંગ્રેજી)ના જનરલ મેનેજરનો હોદ્દો સંભાળ્યો. બાદમાં પાકિસ્તાન મુસ્લિમ લીગે પોતાનું મુખપત્ર 'પાકિસ્તાન સ્ટાન્ડર્ડ' શરૂ કરતાં જ જ. ઝૈન નૂરાની તેના જનરલ મેનેજર નિમાયા હતા.

એ દરમિયાન તેઓ જાહેર

ક્ષેત્રમાં સારો રસ લેતા અને તેમની જાહેર સેવાઓને લક્ષમાં લઈને ૧૯૪૮માં સરકાર તરફથી તેમને ‘જસ્ટીસ ઓફ પીસ’ બનાવવામાં આવ્યા. ૧૯૫૨માં મુસ્લિમ લીગની ટિકીટ પરથી કરાચી સુધરાઈના સભ્ય ચૂંટાયા હતા. તેઓ કરાચી સુધરાઈની નાણાકીય સમિતિના ચેરમેન ચૂંટાયા હતા. તેમણે કરાચી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન મુસ્લિમ લીગ પાર્ટીના મહામંત્રી તરીકે પણ ફરજો બજાવી હતી.

જ. ઝૈન નૂરાની બે વાર પશ્ચિમ પાકિસ્તાનની ધારાસભાના સભ્ય તરીકે ચૂંટાઈ આવ્યા હતા. તેમણે પબ્લીક એકાઉન્ટસ કમિટીના ચેરમેન તરીકે પણ પોતાની સેવાઓ આપી હતી. માર્શલ લો બાદ તેઓ કાઉન્સિલ મુસ્લિમ લીગના કરાચી ઝોનના પ્રમુખ ચૂંટાયા તેમજ પાકિસ્તાન મુસ્લિમ લીગ (કાઉન્સિલ)ના જોઈન્ટ સેક્રેટરી થયા હતા.

૧૯૮૪માં પ્રમુખ જનરલ ઝીયાઉલ હકે જ. ઝૈન નૂરાનીને સિંધ સરકારમાં એકસાઈઝ અને ટેકસેશન, સોશ્યલ વેલ્ફેર અને ફીશરીઝના પ્રધાન નિમ્ત્યા હતા. તેમણે ૧૯૮૫માં બીનપક્ષીય ધોરણે યોજાયેલી ચૂંટણીઓમાં ભાગ લીધો અને રાષ્ટ્રીય ધારાસભાના એક સભ્ય તરીકે ચૂંટાઈ આવ્યા હતા. બાદમાં તેમણે માજી વડા પ્રધાન જ. મોહંમદખાન જુલોજોના પ્રધાનમંડળમાં વિદેશી બાબતો માટેના રાજ્ય પ્રધાનનો હોદ્દો સંભાળ્યો હતો. મે ૧૯૮૮માં જુલોજો સરકારના વિસર્જન પછી જ. ઝૈન નૂરાની સિંધમાં મુસ્લિમ લીગની કામગીરીમાં વ્યસ્ત થઈ ગયા હતા. મહુમ ઝૈન નૂરાની સંયુક્ત રાષ્ટ્રમાં પહોંચનારા પ્રથમ મેમણ હોવાનું માન પણ ધરાવતા

હતા. ૧૯૮૨માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર માટેના પાકિસ્તાન પ્રતિનિધીમંડળ માં તેમનો સમાવેશ કરાયો હતો અને તેમણે યુનોની રાજદ્રારી બાબતોની સમિતિને અનેકવાર સંબોધન કર્યું હતું. બાદમાં ૧૯૮૫માં તેઓ પાકિસ્તાનના વિદેશી બાબતો માટેના રાજ્ય પ્રધાનની હેસિયતે યુનોની વરિષ્ઠ સભાના મંચ ઉપર પહોંચ્યા હતા. આવી અનેરી સિદ્ધિઓ ધરાવતા અને મેમણ બિરાદરીમાં મોભેદાર સ્થાન ધરાવતા ઝૈન નૂરાની તેમના છેલ્લા દિવસોમાં હૃદયરોગમાં સપડાઈ ગયા હતા અને શુક્રવાર ૧૮મી ડિસેમ્બર ૧૯૯૨ના રોજ વફાત પામ્યા હતા. મહુમ પોતાની પાછળ વિધવા, બે પુત્રો અને બે પુત્રીઓ અને સગા-સ્નેહીઓ ઉપરાંત બહોળો પ્રશંસક વર્ગ મૂકી ગયા હતા. રાજદ્રારી વર્તુળોમાં તેમના ઈન્તેકાલથી શોક ફેલાયો હતો. તેમની નમાઝે જનાઝામાં એ વેળાના સિંધના ગવર્નર મેહમૂદ હાઝન અને મુખ્ય પ્રધાન સૈયદ ગૌષઅલી શાહ ઉપરાંત પ્રધાનો અને ધારાસભ્યોએ આદરપૂર્વક ભાગ લીધો હતો.

કડવું મઘ

- કેટલાક લોકો એમના સ્થાનને લીધે મોટા હોય છે તેઓ એટલા માટે મોટા ગણાય છે કે એમના બધા સાથીઓ એમનાથી નાના હોય છે.
- જેલમાં સૌથી વધુ ચિંતાતુર કોઈ પણ હોય તો તે જેલર હોય છે.
- તમામ લોકોને કર ભરવાનો સમાન અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે.
- આત્મસંતુષ્ટ માણસ મળે તો પછી નિષ્ફળ માણસ શોધવો નહીં પડે.
- આ મોંઘારતના જમાનામાં દસ પૈસામાં મણના હિસાબે કંઈ મળતું હોય તો તે કાંટા પરનું તમારું વજન છે.
- ધનવાન સગો દૂરનો હશે તો પણ નજીકનો લાગશે અને ગરીબ સગો નજીકનો હશે તો પણ દૂરનો લાગશે !

**પાંજી બોલી,
મેમણી બોલી
નાંચ ઈન્સે,
મીઠી કોઈ બોલી
ગર્વસે બોલો,
મેમણી બોલો !**

દર થોડા વરસો બાદ એવો વિવાદ સર્જાય છે કે દુનિયાભરમાં લોકોની નાશ્તાની ડીશમાં મોજુદ રહેતું ઈંડું માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે નુકસાનકારક છે કે ફાયદામંદ ? પણ સામટું સરવાળું તમામ દલીલો બાદ તારણ તો એક જ નીકળે છે: ઈંડાં ફાયદામંદ છે, એટલું જ નહીં શરીરને જોઈતું પ્રોટીન પૂરું પાડવા માટે ઈંડાં ખાવા જોઈએ.

દુનિયાભરમાં ઈંડાંના પોષક તત્વો માનવ આહાર માટે કેટલા આવશ્યક છે, એ સંબંધમાં સામાન્ય જનતામાં જાગૃતિ ફેલાવવા દર વરસે ‘વર્લ્ડ એગ ડે’ મનાવવામાં આવે છે અને એ પ્રસંગે ઈંડાંની ઉપયોગિતાને લગતા લેખો પ્રગટ કરવા ઉપરાંત સેમિનારો પણ યોજવામાં આવે છે. એ માટે એક ઈન્ટરનેશનલ એગ કમિશન પણ રચવામાં આવ્યું છે જે બીજી સંસ્થાઓ સાથે સહયોગથી આ બાબત આયોજન કરતું રહે છે.

જુદા જુદા સંશોધનોમાં ક્યારેક ક્યારેક ઈંડાંમાં રહેલા કોલેસ્ટ્રોલના ઉંચા પ્રમાણને અનુલક્ષીને તે રક્તવાહિનીઓ અને હૃદય માટે જોખમી હોવાની શંકા દર્શાવાઈ હતી પણ બાદમાં નવા સંશોધનમાં ઈંડાંમાંના એ કોલેસ્ટ્રોલને સારા પ્રકારનું ગણાવતાં ઈંડાં ફરીવાર સારા આહારની યાદીમાં શામેલ થઈ ગયા હતા. શરીર માટે જરૂરી પ્રોટીન

શરીરને જરૂરી પ્રોટીન પૂરું પાડતાં

મેળવવા માણસ માંસ ખાય છે પણ ઈંડાંમાં પણ આ પ્રોટીન ભરપૂર માત્રામાં મોજુદ હોય છે. ઈંડાંમાં વિટામિન ‘ડી’ માટેના કુદરતી ઘટકો ગણાતા વિટામિન ‘એ’, ‘ઈ’ અને ‘કે’ મોજુદ હોય છે. ફોલેટ આયર્ન, વિટામિન ‘બી’-ટવેલ્વ અને એમીકો એસિડસ જેવા જરૂરી પદાર્થો માટે પણ ઈંડાં એક ઉમદા સાધન તરીકે પૂરવાર થયાં છે. યુનિવર્સિટી ઓફ નોર્થ કેરોલીનમાં ૨૦૦૮માં કરાયેલા સંશોધન મુજબ ઈંડાંમાં કોલીનના પોષક તત્વો જોવા મળ્યા છે જે શરીરના વિકાસ ઉપરાંત મહિલાઓમાં છાતીના કેન્સરને રોકવામાં પણ મદદરૂપ થતા હોવાનું

જણાયું છે. ઈંડાંમાં જે ચરબીયુક્ત પદાર્થ કોલેસ્ટ્રોલ છે તેમાં મોટે ભાગે કોઈ જાતના ટ્રાન્સ-ફેટી એસિડ

જોવાયા નથી એટલે એ સારો કોલેસ્ટ્રોલ (એચડીએલ) હોવાનું જણાયું છે. અલબત્ત, દરેક જાતના ખોરાકની જેમ ઈંડાં પણ પ્રમાણસર ખાવાની તકેદારી તો રાખવી જ જોઈએ.

વર્લ્ડ એગ કમિશનના રિપોર્ટમાં નિષ્ણાંતોએ જણાવ્યું છે કે એક માણસ માટે એક વર્ષમાં ૩૦૦ ઈંડાં ખાવા તેના આરોગ્ય માટે જરૂરી છે. વિકસિત દેશોમાં તો લોકો એટલા ઈંડાં ખાઈ લે છે પણ વિકાસ હેઠળના તેમજ પછાત દેશોમાં તેનું પ્રમાણ ઓછું અંકાયું છે. પાકિસ્તાનમાં વ્યક્તિદીઠ ગોશ્તનો વપરાશ પણ વાર્ષિક માત્ર સાડા પાંચ કિલો છે જ્યારે કે ઈંડાં તો વરસે માંડ ૫૫ થી ૬૦ જ ખવાય છે જ્યારે કે આરોગ્યના ધોરણ અનુસાર દરેક માણસે વરસમાં ૨૫ થી ૩૦ કિલો ગોશ્ત તેમજ ૨૫૦ થી ૩૦૦ ઈંડાં ખાવા જોઈએ.

તાજેતરમાં વિશ્વ ઈંડાં દિન નિમિત્તે પાકિસ્તાનમાં લોકોના ખોરાકમાં રહેલી આ અધૂરપ પ્રત્યે દયાન દોરવામાં આવ્યું હતું. પાકિસ્તાનમાં પોલ્ટ્રી ઉદ્યોગ ૧૯૬૨માં સ્થપાયેલો હતો અને અત્યારે ખેતી વિષયક ક્ષેત્રોમાં પોલ્ટ્રી ઉદ્યોગ મહત્વનું સ્થાન જમાવી લીધું છે. દેશમાં ૮.૪ બીલીયન ઈંડાં અને લગભગ ૧૦ લાખ ટન ચિકન મીટનું ઉત્પાદન થાય છે અને બકરા-ગાયના ગોશ્તની સરખામણીમાં સસ્તું મરઘીનું ગોશ્ત ગરીબોના ખોરાકમાં મહત્વનું અંગ બની ગયું છે. પાકિસ્તાનનો પોલ્ટ્રી ઉદ્યોગ લગભગ ૧૮ લાખ માણસોને રોજગાર પૂરું પાડે છે. ઈંડાંનું દેશમાં ઉત્પાદન વધારવાની ક્ષમતા મોજુદ છે પણ સાથોસાથ લોકોને રોજીંદા નાશ્તામાં ઈંડાં ખાવાની અગત્યતા અંગે જાગૃતિ ફેલાવવાની જરૂરત વધુ છે.

G-07

હવે તેનું ઘર વસે

હવે તેનું અથાણું

નોંકાદળમાં ભરતી કરનાર અમલદારે પૂછ્યું: “તમે તરી શકો છો ?

ઉમેદવારે આશ્ચર્યથી વળતો પ્રશ્ન કર્યો, “કેમ ? તમારી પાસે જહાજ નથી ?”

***

યુવાન શેઠે નવા સેક્રેટરીને કહ્યું: “આવતા રવિવારે મારે જેમને મળવાનું રોકાણ ડાયરીમાં લખેલ હોય તે સૌને જણાવી દ્યો કે એ તમામ રોકાણ રદ કરવામાં આવેલ છે.

રવિવારે જેની સાથે શેઠના લગ્ન થવાનાં હતાં તેનું નામ પણ ડાયરીમાં હતું અને સેક્રેટરીએ તેને જણાવી દીધું કે આજનું રોકાણ રદ છે.

***

દીકરાને આંગળી પર પટી બાંધતો જોઈ બાએ પૂછ્યું: “શું થયું બેટા ?”

બા આંગળી પર હથોડી લાગી ગઈ છે ?” બાબાએ જવાબ આપ્યો.

“તો તારા રડવાનો અવાજ કેમ ન આવ્યો ?”

“મને એમ કે તું ઘરમાં નહિ હોય !”

***

ડોક્ટર: (દરદીને) પહેલાં કરતાં તમને હવે આરામ લાગે છે. પહેલાં કરતાં સહેલાઈથી ખાંસી શકો છો.

દરદી: “એ તો સાહેબ

અનુભવની વાત છે. રાત આખી મેં એજ ધંધો કર્યો છે.”

***

એક હોટલમાં નોટિસ મૂકવામાં આવી હતી: “જો આગ લાગે તો ગભરાશો નહીં ! પહેલાં શાંતિથી બીલ ચૂકવી આપશો અને પછી ભાગી છૂટજો....!”

***

એક સટોડીયો ગંભીર બિમારીમાં સપડાયો. રાત્રે કોઈએ તેના ઘરનું બારણું ખખડાવ્યું. “કોણ ?” સટોડીયાએ પૂછ્યું: “ગંભીર અવાજે જવાબ મળ્યો, “મોત.”

સટોડીયાએ નિરાંતનો સ્વાસ લીધો, હાશ ! હું તો સમજ્યો કે ‘ઈન્કમટેક્સનો ઈન્સ્પેક્ટર છે !”

***

દુકાનદારે હિસાબ તપાસીને પૂછ્યું: “અરે, કોઈ દિવસ નહીં ને કાલે જ માથાના દુખાવાની સો ગોળીઓ કેવી રીતે વેચાઈ ?”

આપણી દુકાન સામે આવેલા હોલમાં શાસ્ત્રીય સંગીતનો મોટો જલ્સો હતો ને !” નોકરે જવાબ આપ્યો.

***

એક સરદારજી અવળું ખમીસ એટલે કે બટન પાછળ અને વાંસાનો ભાગ આગળ પહેરી રસ્તા પર ચાલ્યા જતા હતા. સામેથી તેમનો મિત્ર આવતો હતો તે સરદારજીને જોતાં જ બોલ્યો: “અરે, સરદારજી આતે હો કે જાતે હો ?”

વિકી ભારે તોફાની તરીકે

વગોવાયેલો હતો. એક દિવસ વિકી શાળાએથી પાછો ફર્યો ત્યારે તેના બાપે બૂમ મારીને પૂછ્યું: “સાચું બોલ તને ના પાડવા છતાંએ આજે બહાર ખાધું છે કે નહીં ?”

વિકી: “ના, પપ્પા ના.”

પિતા: “તો તારા પેટમાં દુ:ખે છે ને ?”

વિકી: ના પપ્પા ! બિલ્કુલ નહીં.”

પિતા: “ખોટું બોલે છે ? પેટમાં નથી દુ:ખતું તો બંને હાથ પેટ પર શા માટે દબાવી રાખ્યા છે ?”

વિકી: “પાટલુનના બટન તૂટી ગયા છે એટલે પપ્પા.”

***

શિક્ષકે તોફાની વિકીને પૂછ્યું: “હું તને બે રૂપિયામાં એક સફરજન વેચું તો દસ સફરજનના તારે મને કેટલા રૂપિયા આપવા પડે ?”

વિકી: “બાર રૂપિયા.”

શિક્ષક: (ગુસ્સે થઈને) “ખોટી વાત, વધારે રૂપિયા થાય.”

વિકી: “બાર રૂપિયામાં આપવા હોય તો આપો નહિતર મારે નથી ખરીદવા હું બીજા પાસેથી ખરીદીશ.”

***

વિકી: “મમ્મા હું પાડોશી કમાલ કાકાના છોકરા સાથે રમું ?”

મમ્મી: “ના, બેટા મને એ છોકરો દીઠો ગમતો નથી.”

વિકી: “તો જઈને એની સાથે મારામારી કરું ?”

જો બોલી પાંજી કૈ,
પાં પોતે જ ના બોલું
બનીને મેમણ પાં,
પોતેજ જો
શરમાયું
ગીનીને બોલી
ઉઠીની,
પાં પોતેજ
વાપરું
ડીનાશી કુરો
વારસો ?
પાં એતરો તો
વિચારું !!

રત્નકણિકા

જેણે ઉંચા ઘર બાંધવા
હોય તેણે પોતાની
ઈમારતના પાયા નીચા
નાખવા જોઈએ.

છે કોઈ ?

કાહ્યો કોણ હોય છે ? એજ, કે જે બીજા દરેકથી કંઈને કંઈ
શીખતો હોય છે. બળવાન કોણ હોય છે ? એજ, કે જે પોતાની
લાગણીઓ પર કાબૂ ધરાવતો હોય છે. મૂલ્યવાન કોણ હોય છે ?
એજ, કે જે સંતુષ્ટ હોય છે અને સંતુષ્ટ કોણ છે ? કોઈ જ નહીં !

કારતુસ

બંદૂકથી છૂટેલા કારતુસને પાછો બોલાવી શકાતો નથી.
શોધકોએ કારતુસ બનાવી જ લીધા છે એટલે તેને મીટાવી શકાતા
નથી. પણ તેને બંદૂકમાંથી કાઢીને ત ફેંકી તો શકાય છે ને !

બઢે ચલો

તમે અગર ઉડી નથી શકતા તો દોડો, દોડી નથી શકતા તો
ચાલતા રહો, ચાલી પણ નથી શકતા તો ઢસડાઓ-પણ ગમ્મે તેમ
કરો, તમારે આગળ તો વધતા રહેવું જોઈએ.

વલણ

તમારી મુશ્કેલીઓ-સમસ્યાઓની વાતો લોકો સમજા ના કરો.
કેમ કે ૮૦ ટકા લોકો તમારી સમસ્યાઓની કોઈ દરકાર નહીં કરે
અને બાકીના ૨૦ ટકા તમને મુશ્કેલીમાં પડેલા જોઈને ખુશ થશે.

આશા શું હોય છે?

આશા એટલે એવી અપેક્ષા-અભિલાષા રાખવી કે આપણા પોતાના
સિવાયનું કોઈ, બહારનું કંઈક આપણી મદદે ધાશે અને એ પછી
આપણે હંમેશ માટે સુખી રહેવાના છીએ.

ઢાંચણ-ઢિખણ

- ✍ ભૂલો કરી કરીને ગાળેલું જીવન કંઈ જ કર્યા વગર ગુજરેલી જીંદગી કરતાં માત્ર વધુ આદરપાત્ર જ નથી
હોતું, બલ્કે ઉપયોગી પણ હોય છે.
- ✍ વિશિષ્ટ બુદ્ધિ ધરાવતા હજારો જીનીયસ લોકો એવા પણ હોય છે, જેઓ એક અજ્ઞાત વ્યક્તિ તરીકે જીવે
છે અને એ જ રીતે કાં તો પોતાની મેળે અથવા તો બીજાઓના પેંતરાઓથી અજ્ઞાત વ્યક્તિ તરીકે મરી
જતા હોય છે.
- ✍ મુશ્કેલી જેટલી વધુ હોય, તેના પર કાબુ મેળવવામાં એટલો જ વધુ જશ મળે છે. કાબેલ પાયલોટો તોફાનો
અને વાવાઝોડામાંથી પસાર થઈને જ ખ્યાતિ પામતા હોય છે.
- ✍ નાની નાની વાતોમાં સચ્ચાઈને ગંભીરતાથી ના લેતી હોય એવી કોઈ પણ વ્યક્તિનો મોટામાં મોટી
વાતોમાં પણ ભરોસો કરી શકાય નહીં.
- ✍ હંમેશા ખુશ રહેવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ બીજાઓને પણ હંમેશ ખુશ રાખવાની કોશિષોમાં રહેલો છે.
- ✍ એક સંસ્કારી સમાજ એ હોય છે જ્યાં દરેક માણસ બીજા સૌને એવો દરેક અધિકાર આપવા તત્પર રહે
છે, જે પોતાને માટે દાવો કરતો હોય.

સેવાભાવી મેમન અગ્રેસર એહમદ અબ્દુલ શકુરનો ઈન્તેકાલ

કરાચીમાં મેમન બિરાદરીની વરસોથી નિખાલસ સેવા કરતા રહેલા જેતપુર મેમન એસોસીએશનના જનરલ સેક્રેટરી એહમદ અબ્દુલ શકુર મુનશી ૧૪મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૨ના જુમાના રોજ આ ફાની જગત ત્યાગી ગયા હતા. ઈન્નાલિલ્લાહ વ ઈન્ના ઈલયહી રાજેઉલ. વિવિધ સંસ્થાઓ સાથે સંકળાયેલા રહેલા મહુમ એહમદ શકુરની ગણના સેવાભાવી પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિય મેમન આગેવાનોમાં થતી હતી. પાકિસ્તાન મેમન એજ્યુકેશનલ એન્ડ વેલ્ફેર સોસાયટીની કારોબારી સમિતિમાં રહીને તેમણે સોસાયટીને કિંમતી સેવાઓ આપી હતી. અલ-મુસ્તુફા વેલ્ફેર સોસાયટીના મંચ પરથી તેમણે બિરાદરીના ભલાઈના કામોમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૭૩માં સોસાયટીના પ્રમુખ પણ રહ્યા હતા.

જેતપુર મેમન બિરાદરીએ એહમદ શકુર મુનશીને સૌ પ્રથમ ૧૯૮૫-૮૬માં જેતપુર મેમન એસોસીએશનના જનરલ સેક્રેટરી

તરીકે ચુંટી કાઢ્યા હતા અને એ પછી તો ૧૯૮૬-૮૭, ૧૯૮૮-૮૯માં પણ તેમને જ જનરલ સેક્રેટરી બનાવ્યા હતા. બાદમાં ૧૯૯૫-૯૬માં તેમને ફરીવાર યાદ કરીને એસોસીએશનના જનરલ સેક્રેટરી તરીકે ચુંટી લેવામાં આવ્યા હતા અને

જીવનના અંત સુધી તેઓ એજ ઓહદા પરથી એસોસીએશનની ખિદમત કરતા રહ્યા હતા. જમાતમાં તેઓ સુઝ-બુઝ અને સેવા-ઘગશ ધરાવતા આગેવાન તરીકે ઊંચી પ્રતિષ્ઠા ધરાવતા હતા. તેમના ઈન્તેકાલથી બિરાદરીમાં શોક ફેલાયો હતો. તેમની સેવાઓને અનેક મેમન આગેવાનોએ અંજલિ આપી હતી.

***

કોય કોય જો નાય

આવ્યાંશી દુનિયામે એકલા અને વિનનાશી એકલા,
કોય કોય જો નાય
સગાઈ હલને સ્વાસ, થીયો બંધ તો,
કોય કોય જો નાય
ટેકેદાર, બદલાયુ કંધા, કીબર સુધી પછીતો,
કોય કોય જો નાય
ખમ્મા યુનનારા પણ દબાયુ મણ મીટીમે પછીતો,
કોય કોય જો નાય
આંસુ ગમજા ચાર, નિશાશા બો બાકી તો,
કોય કોય જો નાય
મર્યો નાય કોઈ મરનાર જે વાંસે પછી તો,
કોય કોય જો નાય
સોચું ના 'થીનો કુરો' મીજે મર્યો પછી,
કોય કોય જો નાય
બનની અને બીગડની રહેની હીજ દુનિયા,
કોય કોય જો નાય
કયામત મે થીનો જે હીડા પણ પાં નાઈ તા,
કોય કોય જો નાય
સૌ કે લગી આઈ અજતો પોત પોતેજી,
કોય કોય જો નાય
વાચું તા પણ વિચાઈ ના નીર્યું કે,
કોય કોય જો નાય
'હાજીભા' સથવારો સચ્યો આય આમાલજો,
કોય કોય જો નાય

G-10

મેમન આલમ ડિસેમ્બર-૨૦૧૨

અંધેરી મેમણ જમાત

ભવ્ય ઈનામ વિતરણ કાર્યક્રમ

અંધેરી સબર્બન હાલાઈ મેમણ જમાતનો ભવ્ય ઈનામ વિતરણ કાર્યક્રમ બુધવાર તા. ૨૮-૧૧-૨૦૧૨ના રોજ જોગેશ્વરી સ્થિત યુનાવાલા હંજર ગ્રાઉન્ડ ખાતે યોજાયો હતો. સોહેલ ફાફકે કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી હતી. હાઈનભાઈ યુનાવાલા પ્રમુખસ્થાને હતા અને ઓલ ઈન્ડિયા મેમન જમાત ફેડરેશનના ઉપ પ્રમુખ ઈકબાલભાઈ મેમણ ઓફિસર અતિથિવિશેષ તરીકે હાજર રહ્યા હતા.

પ્રમુખ હાઈનભાઈ યુનાવાલાએ કાર્યક્રમને સંબોધતા જણાવ્યું હતું કે આજે આપણી જમાતના ૮૪૧ બાળકો ઈનામ મેળવી રહ્યાનો મને ખૂબ આનંદ છે. જમાતના સભ્ય પરિવારો તરફથી સહકાર થકી જમાતે પ્રગતિ સાધી છે અને સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓને આગળ ધપાવી રહી છે. તેમણે સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ વિસ્તારવા અનુરોધ કર્યો હતો.

અતિથિવિશેષ ઈકબાલભાઈ ઓફિસરે તેમના પ્રવચનમાં જણાવ્યું હતું કે ૮૪૧ જેટલા બાળકોને ઈનામ વિતરણ કરી રહેલી અંધેરી સબર્બન હાલાઈ મેમણ જમાત ઉપનગર ક્ષેત્રની પ્રથમ મેમણ જમાત છે. આ જમાત નાના પાયે શરૂ થઈ હતી અને આજે વિશાળ પાયે સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહી હોવાની મને ખુશી છે. આજે ઈનામ મેળવી નહીં શકનારા બાળકોનાં માતાપિતાએ તેઓનાં ભાવિ વિશે વિચાર કરવાનો છે. અંધેરી જમાત શિક્ષણ માટે

પૂર્ણપણે સહાય કરે છે. સંતાનો પર દયાન રાખીને તેમને ટીવીના વાતાવરણથી દૂર રાખવાની અને તેમની બુનિયાદને મજબૂત બનાવવાની આવશ્યકતા છે.

જરૂરતમંદ પરિવારોને પગભર કરવા અંધેરી જમાતે શરૂ કરેલી યોજનાની પ્રશંસા કરતાં ઈકબાલભાઈએ જણાવ્યું હતું કે સાધનસંપન્ન લોકો પાસેથી દર મહિને એક હજાર રૂપિયાનું યોગદાન મેળવીને જમાત ભંડોળ એકત્ર કરે છે અને નાના વેપારીઓને તેનો લાભ પહોંચાડી રહી છે. ઈન્શાઅલ્લાહ, આ નાના વેપારીઓ આગળ જતાં વેપાર ધંધામાં પ્રગતિ સાધીને ઝકાત આપનારા બનશે.

શિક્ષણ માટે મેમન વેલ્ફેર એન્ડ એજ્યુકેશનલ સોસાયટી, ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે નાથાણી ફાઉન્ડેશન ભરપૂર સહાય આપે છે. ફેડરેશનની ગૃહનિર્માણ માટેની સહાયનો પણ અંધેરી જમાત લાભ ઉપાડી રહી છે એમ ઈકબાલભાઈએ જણાવ્યું હતું અને ફેડરેશનના પ્રમુખ ડો. નાસીર કુલારાનો શુભેચ્છા સંદેશો પણ વાંચી સંભળાવ્યો હતો જેમાં તેમણે દરેક જમાતને મહિલા પાંખ રચવા તથા યુવાનોને પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવા અનુરોધ કર્યો હતો.

વળાક મેમણ જમાતના ઉપ પ્રમુખ અનવરભાઈ સાબુવાલાએ તેમના પ્રવચનમાં બાળકોને શિક્ષણ પ્રત્યે જાગૃત કરવા પર ભાર મૂક્યો હતો. ત્યાર બાદ આમંત્રિત

મહેમાનોનું મોમેન્ટો આપીને બહુમાન કરાવ્યું હતું અને બાળકોને ઈનામ વિતરિત કરાયા હતા. અંધેરી જમાતના એક સભ્ય પોતાના તરફથી આવતા વર્ષે એક સિનિયર સીટીઝન દંપતિને હજ અદા કરવા મોકલવાની જાહેરાત કરી હતી. અંધેરી જમાતના સેક્રેટરી રફીકભાઈ હાલાઈએ આભારવિધિ કરી હતી.

અંધેરી મેમણ જમાતની ૪૫મી વાર્ષિક સભા ગુરૂવાર ૧૫ નવેમ્બરના રોજ બોનાન્ગા આર્કેડમાં યોજાઈ હતી. જમાતના પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, સેક્રેટરી, જોઈન્ટ સેક્રેટરી તથા ખજાનચીને ચૂંટી કાઢવાનો આ સભામાં એજન્ડા હતો. હાજી હાઈન હાજી વલીમોહંમદ યુનાવાલા (પ્રમુખપદ), હાજી જુસબ ફર્નીચરવાલા (ઉપપ્રમુખપદ), હાજી મોહંમદ રફીક કાસમ હાલાઈ માંડવિયા (સેક્રેટરીપદ), હાજી આસીફ જુસબ હાલાઈ (જોઈન્ટ સેક્રેટરીપદ) અને હાજીભાઈ હબીબ મેમણ (ખજાનચીપદ) તરફથી ઉમેદવારીઓ નોંધાવાઈ હતી. આ પાંચ ઉમેદવારો સામે અન્ય કોઈએ પણ ઉમેદવારી નોંધાવી નહીં હોવાથી ચૂંટણી કમિશનર હાજી હાઈન અબ્બા ખંડવાણીએ આ પાંચેય ઉમેદવારોને બિનહરીફ ચૂંટાયેલા જાહેર કર્યા હતા.

પ્રમુખ હાજી હાઈન વલીમોહંમદ યુનાવાલા છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી જમાતની સેવા બજાવી રહ્યા છે અને આ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન આશરે ૭૦ જેટલા ઘરવિહોણા જમાતી સભ્યોને જમાત અને ફેડરેશનના સહયોગથી પોતાનું ઘર ખરીદવામાં સહાય પૂરી પડાઈ છે.

— ઈકબાલ મેમણ

મેમન યુવા જાગૃત મંચે ઉપલેટામાં યોજેલું મેમન પરિવારોનું સંમેલન મેમન ટેલેન્ટેડ એવોર્ડની કરાયેલી વ્હંચણી

ઉપલેટા (ભારત)ની સંસ્થા “મેમન યુવાન જાગૃત મંચ”ના આશ્રયે લાયક મેમન વ્યક્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુસરના તેના બીજા “મેમન ટેલેન્ટેડ એવોર્ડ ૨૦૧૨”ની વ્હંચણી સંબંધમાં ૧૪મી ઓક્ટોબર ૨૦૧૨ના રોજ સવારે ઉપલેટાના હાજુયાણી ઝુલેખાભાઈ પટેલ હોલમાં એક મેમણ સંમેલન યોજાયું હતું જેમાં મેમન વિદ્યાર્થી વિદ્યાર્થીનીઓ તથા મેમન પરિવારોએ ઉમળકાભેર ભાગ લીધો હતો. રાજકોટના જુલ્લા તાલીમ ભવનના પ્રાચાર્ય વી. એમ. નાગાણીના પ્રમુખપદે યોજાયેલા સમારંભમાં રોટરી ઈન્ટરનેશનલના આસીસ્ટન્ટ ગવર્નર અ. ગની બીબા (જલગાંવ) અમદાવાદની એગ્રીકલ્ચર યુનિવર્સિટીના પ્રિન્સિપાલ પ્રોફેસર એ. એચ. મેમન, ઓલ ઈન્ડિયા મેમન જમાત ફેડરેશનના આરોગ્ય વિભાગના ચેરમેન ડો. એ. જે. ડબ્બાવાલા (અમરેલી), સુરતના યુવાન ડોક્ટર સુહેલ વી. દલાલ અને મુંબઈના નાથાણી ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટના પ્રતિનિધિ તરીકે જાણીતા મેમન સામાજિક કાર્યકર ફાફ અ. ગફાર બાવાણી (રાજકોટ) ખાસ મહેમાનો તરીકે પધાર્યા હતા.

કુર્આનપાકની તિલાવત અને યુવા જાગૃત મંચની મહિલા પાંખના શાઈનબાઈ ખાખુના આવકાર પ્રવચન બાદ ખાસ મહેમાનોનું જાગૃત મંચના મોમેન્ટો આપીને અને શાલો ઓઢાડીને સ્વાગત કરાયું હતું. જાગૃત મંચની પરંપરા મુજબ ઉપલેટા શહેરની તમામ સંચાલીત સંસ્થાઓના બબ્બે સંચાલકોને શાલ

ઓઢાડીને તેમનું સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું અને વર્ષ દરમિયાન વિશેષ સેવાઓ આપવા બદલ ઈલ્યાસભાઈ નાથાણી નળવાલા, યુનુસભાઈ મુનશી અને સોયુબભાઈ સરદારગઢ વાલા (ભોલા પાગલ)ને પણ સન્માનીત કરાયા હતા.

આ પ્રસંગે સંસ્થાના માર્ગદર્શક અને ઉપલેટા મેમન સમાચારના માનદ તંત્રી એડવોકેટ ગુલામ કાદર જુલાનીભાઈ ગાજુએ આ અવસરને ઐતિહાસિક ગણાવીને વિદ્યાર્થીઓને ખૂબ આગળ વધવાની શુભકામના પાઠવી હતી. સુરતના ડો. સુહેલ દલાલે મેમન બિરાદરી પાસે “રંગ રૂપિયો અને બુદ્ધિ”ની નેઅમત મૌજુદ હોઈ આગળ વધવાની હાકલ કરતા કહ્યું હતું કે મેમનો સૈન્ય દળોમાં અને ‘નાસા’માં પણ હોવા જોઈએ. ફાફઅભાઈ બાવાણીએ મેમન વિદ્યાર્થીઓને નાથાણી ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ તરફથી ભણતરમાં સહાય લેવા અને વિધવાઓને પણ સહાય માટે સંપર્ક

સાધવાની સલાહ આપી હતી. પ્રોફેસર એ. એચ. મેમને ભણતર ઉપરાંત શીસ્ત પર ધ્યાન દેવાની તાકીદ કરી હતી. અ. ગની બીબાએ શિક્ષિત મેમણોને બિરાદરીમાં જ્ઞાન ફેલાવવા અને ખાસ કરીને છોકરીઓને પણ તાલીમ આપવાનો આગ્રહ કર્યો હતો. એમ. વી. નાગાણીએ ઉચ્ચ શિક્ષણની પ્રાપ્તિને મુખ્ય ધ્યેય બનાવવાનું આહવાન આપવા ઉપરાંત તમામ હાજર મેમન પરિવારોને ઊભા કરાવીને “આજથી કોઈને પણ છેતરીશ નહીં”ના શપથ લેવડાવ્યા હતા.

સમસ્ત મેમન જમાતના પ્રમુખ જનાબ ભોલાભાઈ ધોરાજીવાલા, યુવા જાગૃત મંચના પ્રમુખ જનાબ તોફીક બકાલી અને મહામંત્રી હાજુભાઈ બગસરાવાળાએ પ્રાસંગિક પ્રવચનો કર્યા હતા. અહેવાલ મુજબ તમામ વિદ્યાર્થી વિદ્યાર્થીનીઓને પ્રોત્સાહિત એવોર્ડસ આપવામાં આવ્યા હતા. યુસુફભાઈ સોરઠીયાના આભાર પ્રવચન પછી હાજર રહેલા તમામ લોકોને બપોરનું ખાણું પીરસવામાં આવ્યું હતું.

★ ★ ★

નાથાણી ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તેમજ ‘મેમણ આલમ’ના ભારત ખાતેના માનદ પ્રતિનિધિ જ. ફાફ અ. ગફાર બાવાણીનું શાલ ઓઢાડી બહુમાન કરતાં મેમન યુવા જાગૃત મંચના જ. તોફીક બકાલી.

Memon Industrial & Technical Institute

A project of World Memon Organization in collaboration with CDGK

کورسز برائے طلباء

- انگلش اینگریج
- کمپیوٹر ہارڈ ویئر اینڈ نیٹ ورکنگ
- موبائل فون ریپیریٹنگ
- چریٹر آپریٹر مکنیک
- انڈسٹریل الیکٹریشن
- چٹل الیکٹریشن
- ریفریجیشن اینڈ ایئر کنڈیشن
- موٹر وانڈنگ
- لفٹ ٹیکنیشن
- آٹو الیکٹریشن
- آٹو الیئر کنڈیشن
- آٹو مکنیک
- موٹر سائیکل مکنیک
- سی این جی کٹ انسٹالیشن اور ٹیوننگ
- ہوم UPS امرت اور تنصیب
- ویلڈنگ
- پلمبر
- سیوننگ اینڈ کٹنگ

کورسز برائے طالبات

- سی آئی ٹی
- فیشن ڈیزائننگ
- بیوٹی اینڈ ہیلو ڈریسنگ
- بیوٹیشن اینڈ کاسمیٹولوجی
- بیوٹیشن
- ڈریس مکنیک اینڈ پورٹیک ڈیزائننگ
- سیوننگ اینڈ کٹنگ
- ایم ایس آفس
- ٹیکسٹائل ڈیزائننگ
- کوکنگ اینڈ ڈیکوریٹو
- مہندی
- تعمیر قرآن
- فائل آرٹ
- انگلش اینگریج لیول (I)
- انگلش اینگریج لیول (II)
- کمپیوٹر گرافکس
- سیلف گرومنگ
- قریشہ
- ہیڈ بیگ اینڈ پوس مکنیک
- بیکنگ اسپیشل

Affiliated with City & Guilds of the U.K & Trade Testing Board, Sindh

IT & Multimedia Courses for Men

MS Office

CIT (Certificate Information Technology)

DIT (Diploma in Information Technology)

Computerized Accounting

Graphics Designing

Video Editing & Compositing

3D Studio Max

MAYA

Web Designing

Auto CAD

Advanced Auto CAD

Drafting & Designing

Computer Hardware & Networking

Professional Photography

www.wmomiti.com

MITI: Plot # ST- 1/8, Sector 36-1, (Civic Center-3) Korangi -5, Karachi, Tel: 021-35035542-45, Email: mgmt@wmomiti.com

دوڑ کے بعد پتا چلا کہ دو لوگ جرائم پیشہ تھے اور اسی طرح شادی کر کے لڑکی کی عصمت زور اور بھینڑ لوٹ کر فرار ہو جاتے تھے۔ سب نے شکر ادا کیا کہ مرنہ کی جان بچ گئی مگر معصوم صاحب اور وادی کا کہنا تھا کہ جس حال میں وہ بیٹی ہے اس سے تو بہتر تھا کہ مر جاتی۔ مرنہ نے چپ سادھ لی تھی۔ جیسے گوگی ہوئی۔ اس واقعے کو گزرے سال ہونے والا تھا مگر مرنہ کی چپ زبونی۔ اس سال کے اختتام پر اسے اپنے گزرے ہر سال کی کھایا یاد آ رہی تھی۔ جیسے زندگی کی نا بھرتی۔ جیتے بچے سمندر بخنور میں پھنس گئی ہو اور کشتی دان کے چند بھی ہاتھ سے چھوٹ گئے ہوں۔

مرنہ کی کہانی اور اس جیسی کئی کہانیاں جن میں عورت کا استحصال گھر سے شروع ہو کر ان کی زندگی کے ہر شیبہ و فراز اور موت تک رہتا ہے۔ معاشرے میں گھری پڑی ہیں۔ یہ کھوج ناگئی ہیں نہ ہی کسی سے کوئی تدبیر جاننا چاہتی ہیں اپنے وجود کی اصل حقیقت کہانیاں معنی اور نتیجہ!!!

ایسا نہیں کہ ہمارے معاشرے یا کسی بھی معاشرے کی عورت مظلوم ہے دراصل صرف وہ عورتیں ان حالات کا شکار ہو رہی ہیں جن کے یہاں مردوں کی اجارہ داری ہے۔ ہمارے معاشرے کے اہم ترین مسائل میں خواہن کہ استحصال کا مسئلہ بھی اہم ہے۔ صنفی برابری کی بات نہیں بلکہ بنیادی چیز ہے حق امتیاز رکھتا ہے اور اس میں غلطی کا عنصر بھی ہمارا ہے۔ جب بچیوں کی پیدائش کو ہی فطرت کی خلاف ورزی کرتے ہوئے قبول کرتے ہیں تو پھر اللہ تعالیٰ سے یہ امیدیں کیوں وابستہ کرتے ہیں کہ بیٹی کا نصیب اچھا ہو؟؟؟ جس لئے اس کے خنہ و جود کو باپ کی شفقت کالس درکار ہو اور وہ ہی نہ لے تو پھر کیوں کر آئے گا کوئی خوشی ملی گی؟ بات صرف عورت ہونے کی نہیں اس حقیقت کی ہے جو ایک سو صدی کے اختتام پر بھی ہمارا منہ چڑھا رہی ہے۔ عالمی اعداد و شمار کے مطابق خواتین اب تک استحصال کا نشانہ ہیں اور ایشیائی ممالک میں انہیں کم تر حیثیت کا درجہ حاصل ہے۔ یہ صورتحال ترقی پزیر ممالک کے ساتھ ترقی یافتہ ممالک میں بھی ہے۔ ہم نے عورت کو محض ”عورت“ سمجھا ہے اسے آگے بڑھنے سے روکا ہے جس کا نتیجہ یہ نکھل رہا ہے کہ اسے کہیں بھی امان حاصل نہیں ہو پارہی۔ ہر سال کے اختتام اور نئے سال کے آغاز پر بلند و بانگ دعوے کئے جاتے ہیں جن میں صنفی استحصال کے خاتمے پر بھی تہاؤ پڑ چیش کی جاتی ہیں لیکن مرنہ جیسی کہانیوں کی تعداد بڑھ رہی ہے۔ جگہ عزت کی سزا کے طور پر عورتوں کو کاری اورونی بھی کیا جا رہا ہے اور میں دعوے سے کہہ سکتی ہوں یہ نازل تک جاری رہے گی۔ کم ہونے کی جگہ اس کی شرح میں اضافہ ہوگا۔ عورت کی کہانی غم نہیں ہوتی وہ ہر اس مسئلے سے بھی بھاری سے نمٹ لیتی ہے جس میں اسے کوئی حیثیت حاصل نہ ہو۔ مغرب میں اب بھی صنفی استحصال ہو رہا ہے۔ وہاں بھی عورتوں کے عزتیں محفوظ نہیں ہیں۔ لیکن ان کے مذہب معاشرے میں پھر بھی عورت کو اوصاف مل جاتا ہے۔ ہمارے یہاں اللہ ستور ہے جب کوئی عورت یا اس کے گھروالے اس کے لئے آواز بلند کرتے ہیں وہ عورت مزید رسوا کر دی جاتی ہے۔ کچھ عرصے پہلے اسی برس ایک بھائی کو اس کی بہن کی عزت کی حفاظت کے دوران عدالت کے احاطے میں گولیوں سے بھون دیا گیا تھا۔ یہ ایک ہی گھر کے بچوں کے ساتھ ہوا تھا لیکن اخبارات نے اس خبر کو پچھلے صفحات پر شائع کر کے اپنی ذمہ داری بھائی اور میڈیا نے ذرا کم اس خبر کو چھپا دیا تھا۔ ہر معاشرے میں ایسی کہانیوں کا تسلسل برقرار ہے کیونکہ مردوں کے دنیا میں عورت بہت کمزور ہے اسے جینے کا حق تو دیا گیا ہے مگر اس کے بقیرے سارے حقوق سلب کر لئے گئے ہیں۔ آزادی تو بہت بڑی بات ہے اصل میں تو سانس لینے کا مسئلہ ہے۔ جن گھرانوں میں بیٹیوں کو کچھ یا مکمل آزادی حاصل ہے ان کا تعلق معاشرے کے اس طبقے سے ہے جس میں امراء کا شمار ہوتا ہے۔ یہ تو پھر آپ کی اور میری بات سے ایک علیحدہ ہی بات ہوگی۔

کسی بھی معاشرے میں عورتوں کی تعداد زیادہ ہونے سے اسے مردوں کے برابر حقوق نہیں مل جاتے بلکہ یہ بھی ایک الیہ ہے کہ جب عورتوں کی تعداد زیادہ ہوگی تو اسے مزید ہراساں کیا جائے گا۔ ایسا اس وقت ہوتا ہے جب انسانی سوچ ایک خاص سمت میں سوچ رہی ہو یعنی ایک لائنگ ٹرپ پالیسی بنائی گئی ہو اور اسی پر عمل درآمد کیا جا رہا ہو۔ فی الفور تو کوشش یہ ہونی چاہئے کہ گھروں میں شہمی ماں بہنوں کو ان کا جائز مقام دیا جائے۔ ان کی ضروریات کا خیال رکھا جائے۔ عالمی اعداد و شمار کے مطابق خواتین کے لئے مشرق وسطیٰ میں بھی حالات سازگار نہیں ہیں۔ سعودی عرب میں اور اس سے ملحقہ ریاستوں میں تو خواتین کے لئے مسائل بہت ہیں۔ بنیادی حقوق کے نام پر صرف روٹی، کپڑا یا مکان کی ضرورت ہی نہیں ہوتی ایک جیتے جیتے انسان کو بولنے کی آزادی بھی درکار ہوتی ہے۔ مرنہ جیسی کہانیاں عورت کے وجود کے ساتھ وابستہ ہیں اور ہمیشہ سننے میں آتی رہیں گی کیونکہ یہ کہانیاں ہیں اور کہانیاں سننے میں تو لوگوں کو مزہ آتا ہے۔

جب ایسی خبریں کہانیاں آنے کے تسلسل میں وقفہ آجائے یا کبھی محسوس ہوتی ہے جیسے کہ یہ واقعات ختم ہو گئے ہیں بلکہ مان لیجئے کہ اب ہم مزید جسے ہونے اور یہ ہماری لئے عام باتیں ہیں۔ ہر سال کے اختتامی ماہ میں نئی امیدیں وابستہ کی جاتی ہیں تاکہ نیا سال روشنیوں کی نوید لے کر آئے مگر یہ صرف امید ہے کوشش نہیں اسی لئے بے یار و مددگار رہ جاتی ہے۔ جب کوشش نقد رہن بن جائے تو کہنے کا اس سال کے اختتام پر وہ ہوا جس کی آرزو تھی!

ہوں مگر بیٹا اور میں ایک دوسرے کے بغیر نہیں رہ سکتے اس لئے ہم نے کورٹ میرج کر لی ہے۔“ لعلی کے طلق سے آواز بھی نہیں نکلی تھی وہ باپ کو دیکھ رہی تھی۔ معصوم صاحب نے فون اس کے ہاتھ سے لے لیا۔ پھر کیا تھا انہوں نے کھڑے کھڑے بیٹا سے سارے رشتے ختم کر دیئے اور لعلی کو کہا سب تمہاری وجہ سے ہوا ہے لہذا آئندہ تم بھی اسی گھر میں قدم مت رکھنا۔ لعلی خود کو طم کر دیتے ہوئے وہاں سے چلی گئی۔ مرنہ اور عرش کی آواز بھی بے معنی رہیں۔ معصوم صاحب نے مرنہ اور عرش کی پڑھائی چھڑادی اور اردم کو وہاں بھائی کے یہاں بھیج دیا کہ وہ بھی یہاں بگڑ سکتی تھی۔ محلے اور رشتے داروں نے معصوم صاحب کو خوب لسن ملن کیا ساتھ ان سے رشتے ناٹے توڑ دیئے۔ کچھ دن بعد لعلی ساس اور شوہر کے ساتھ باپ سے معافی مانگنے آئی اور درخواست کی کہ بیٹا کو معاف کر دیں لیکن معصوم صاحب نے صاف کہہ دیا کہ لعلی یہاں جب چاہے آ سکتی ہے مگر بیٹا کی وہ جیتے جی شکل نہیں دیکھیں گے۔ لعلی نے دے دے لفظوں میں باپ سے شکوہ کیا کہ آپ اس رشتے کے لئے ہاں کر دیتے تو بات یہاں تک نہ پہنچتی۔ بیٹا کے اس اقدام کی وجہ باپ کا انکار تھا اور یہ سب جانتے تھے۔ مرنہ اور عرش کی پڑھائی کچھ عرصے بعد دوبارہ جاری ہو گئی لیکن نقل و حرکت پر باپ کی سخت نظر ہوتی تھی۔ بیٹا کے واقعے کو گزرے چار پانچ ماہ ہی ہوئے تھے کہ ایک دن تائی اردم کو لے کر آئے اور یہ کہہ کر چھوڑ گئے کہ ہمیں اس کی ضرورت نہیں ہے۔ معصوم اردم اور کزور ہو چکی تھی صاف ظاہر تھا کہ اسے کھانے کو نہیں ملتا تھا۔ مرنہ اور عرش نے بہن کو گلے سے لگا لیا جبکہ معصوم صاحب نے آکھا تھا کہ دیکھنا تک گوارا نہیں کیا۔ بیٹا کی خبر خیر ہے صرف لعلی کو تھی کہ اس کا دیوار سے آکھڑ فون کر لیتا تھا۔ معصوم صاحب میں ایک تہدیلی بیانی تھی کہ انہوں نے اسٹور پر جانام کر دیا تھا اور گھر میں رہتے ہوئے بیٹیوں کی گھرائی کرنی شروع کر دی تھی۔ جس کی وجہ سے مرنہ اور عرش پر وقت ڈری سبھی رہنے لگی تھیں۔ ایک دن وادی ایک انجان خاتون کے ساتھ گھر آئی اور اسے ڈرانگ روم میں بٹھا کر مرنہ کو کہا تیار ہو کر چائے لے کر آئے۔ مرنہ نے وہ جاننا چاہی تو وادی نے ڈانٹ دیا۔ اسی اشارہ میں معصوم صاحب بھی آ گئے۔ مرنہ نے باپ کے تہور بھاپ کر کوئی بحث نہیں کی اور کمرے میں چلی گئی۔ عرش نے چائے تیار کیا اور مرنہ کو کچن میں بلا کر بڑے تھمادی۔ جب مرنہ ڈرانگ روم میں داخل ہوئی تو باپ اور وادی کو بے حد مسرور دیکھ کر چونک گئی۔ ”مجھے تو لڑکی پسند ہے“ یہ کہہ کر انجان خاتون نے مرنہ کو ایک لفظ تھمادیا ”بس اب آپ لوگ کل آ جائیں تاکہ میرے بیٹے سے مل لیں اور شادی کی تاریخ بھی طے ہو جائے۔“ یعنی رشتہ طے ہو چکا تھا اور معصوم صاحب نے مرنہ سے پوچھا بھی گوارا نہیں کیا تھا۔ مرنہ باپ کی فطرت جانتی تھی اور بیٹا والے واقعے کے بعد تو وہ چوں چوں کرنے کی روادار بھی نہ رہی تھی لہذا چپ چاپ کمرے میں آ گئی۔ شام کو لعلی آئی تو وہ خیر خیر کر پریشان ہو گئی اس نے مرنہ سے کہا وہاں سے بات کرے گی مگر مرنہ نے منع کر دیا۔ اگلے ماہ شادی کی تاریخ مقرر کر دی گئی۔ مرنہ نے لڑکے کی تصویر دیکھی تھی نہ اس کے بارے میں کچھ جانتی تھی اور شاید وہ جاننا بھی نہیں چاہتی تھی کیونکہ وہ خود کو زندہ لاش تصور کر رہی تھی۔ لعلی عرش اور چھوٹی اردم بھی خوش نہیں تھیں۔ شادی سے پانچ دن پہلے مرنہ کو مایوں بٹھا دیا گیا اور معصوم صاحب نے اس کی کڑی گھرائی کے لئے وادی کو مستقل اس کے ساتھ لگے رہنے کو کہا۔ شادی کا دن آ پہنچا تو بیٹا بیاہ کر دوسرے گھر چلی گئی۔ لعلی چھوٹی بہنوں کے پاس رزک گئی۔ اگلے دن مرنہ کے گھر نشتہ لے جانے کی رسم کی تیاری چلی تھی کہ صبح آٹھ بجے کے قریب دروازے پر دستک ہوئی معصوم صاحب دروازہ کھولنے گئے تو کچھ ہی سینڈ بھدان کے گرجنے کی آوازیں آئیں۔ لعلی صبح سے جاگی ہوئی تھی فوراً دروازے کی جانب چلی تو اس کی آنکھیں پٹی کی پٹی رہ گئیں۔ مرنہ اس کے سامنے لٹی پٹی کڑی تھی اس کی حالت ایسی تھی کہ ابھی گر جائے گی۔ اس نے شادی کا جوڑا ہی پہنا ہوا تھا جو جگہ جگہ سے پھٹ چکا تھا۔ زیر عتاب تھا اور اس کے دائیں کال پر نیل پڑا ہوا تھا۔ لعلی بہن کو جیسے تیرے کمرے میں لے کر گئی۔ مرنہ رو رہی تھی نہ کچھ بول رہی تھی لعلی عرش وادی نے بہت کوشش کی وہ کچھ کہے۔ بتائے مگر اسے جیسے سمجھ نہ گیا تھا۔ معصوم صاحب مرنہ کے سر اس فون پر فون مار رہے تھے مگر وہاں کوئی فون اٹھا نہیں رہا تھا نہ موبائل۔ وادی نے کہا کہ معصوم تم خود جاؤ معلوم تو کر کے آؤ یہ یکموی کی گل کھلا کر آئی ہے ایک رات میں؟“ لعلی اور عرش کو وادی کی بات سن کر دچکا لگا کہ وہ مرنہ کی حالت دیکھنے کے بعد بھی یہ کہہ رہی ہیں۔ معصوم صاحب چلے گئے اور تقریباً دو تین گھنٹوں بعد لوٹے۔ ان کے چہرے پر غم کھٹکتی تھی۔ وادی اور لعلی ان کی جانب لپکے اور سوالات کی بو چھڑا کر دی۔ مگر معصوم صاحب صونے پر ڈھے گئے۔ لعلی نے باپ کو پانی پلایا تو ان کی طبیعت کچھ نشملی۔ معصوم صاحب نے بتایا کہ ان لوگوں کے گھر پر تالا لگا ہوا ہے آس پڑوس سے معلوم کیا تو پتہ چلا وہ وہ ماہ پہلے آئے تھے اور کسی سے ملنے جیلنے نہ تھے۔ ان کی سرگرمیاں منگھوک تھیں۔ روزانہ کے یہاں مختلف عورتیں اور مرد آتے تھے۔ رات ان کے گھر شادی تھی صبح تالا لگا ہوا تھا۔ معصوم صاحب نے ماں سے پوچھا لڑکے کی ماں کو کیسے جانتی تھیں۔ وادی نے ڈرے ڈرے کہا مجھے تو وہ بس میں ملی تھی۔ اور اس نے اپنے بیٹے کے لئے رشتے کا کہا تھا۔

معصوم صاحب کو لگا کہ زمین ان کے سروں سے سرکے گئی ہے۔ وہ بیٹی کے کٹ جانے پر ماتم کر سکتے تھے نہ اسے گھر سے نکال سکتے تھے کہ یہ فیصلہ تو انہوں نے خود کیا تھا۔ لعلی نے اپنے شوہر کو صورت حال سے آگاہ کیا اور بیٹا کو بھی خبر دی۔ کافی بھاگ

2013 ہر سال کے اختتام پر!

تحریر: کنول بانو

اب تک گزرے ہر برس کے اختتام پر میں یہ ضرور سوچتی ہوں کہ کیا یہ سال میرے لئے اچھا تھا؟ اس سال میں نے کیا کھویا؟ کیا پایا؟ سوالات تو بہت آتے ہیں دماغ میں مگر میں جواب ان ہی سوالوں کے ڈھونڈتی ہوں جس کے جواب سوچنا چاہتی ہوں۔ ہر سال کا جواب مل جائے تو زندگی آسان ہو سکتی ہے، لیکن میں نے کچھ پابندیاں اپنا ذات پر بھی لگائی ہیں تاکہ میری ذات بے نشان نہ رہے!

یہ سب لکھتے ہوئے مرنہ کی آنکھوں سے آنسوؤں کی جھری گئی تھی، وہ مجھ نہیں پاری تھی کہ آخر اسے رونا کیوں آ رہا ہے۔ ڈائری تو وہ روز ہی لکھا کرتی تھی پھر آج ایسا کیا ہوا کہ اس نے چند سطریں ہی لکھیں جیسے وہ لکھنا کچھ چاہتی ہے مگر لکھ کچھ اور رہی ہے۔ مرنہ نے ڈائری بند کر دی اور دیوار پر لگی گھڑی میں وقت دیکھ کر بستر پر لیٹ گئی۔ اُسے آج ہر وہ بات یاد آ رہی تھی جس کا تعلق اس سے تھا۔ یہ روز نہیں ہوتا تھا بلکہ مرنہ کے دل و دماغ میں ہونے والی جنگ کے نتیجے میں کبھی کبھار ہوتا تھا۔ مرنہ پانچ بیٹنیں تھیں اور ان کا تعلق ایک متوسط گھرانے سے تھا۔ مرنہ کا نمبر بہنوں میں تیسرا تھا اس کے والد کا محلے میں ایک چھوٹا مگر چٹا ہوا جزل اسٹور تھا۔ گھرانے کا اپنا تھا۔ والد کی شدید خواہش تھی کہ ان کا ایک بیٹا ہونا مگر قسمت کے کھیل کہ پانچویں بیٹی ارم کی پیدائش کے بعد مرنہ کی والدہ چلی بیٹنیں۔ معلم صاحب نے بیٹیوں پر یہ احسان کیا کہ ان کے سر پر دو ساری ماں نہیں لائے لیکن بیٹیوں سے کبھی شفقت کا برتاؤ بھی نہیں کر سکتے جس وقت مرنہ کی والدہ کا انتقال ہوا سب سے بڑی لٹنی لوہی جماعت میں تھی لہذا اس کے ناتواں کندھوں پر چھوٹی بہنوں گھر اور باپ کی ذمہ داریاں آ پڑیں۔ لٹنی نے جیسے تیسے میٹرک کیا اور پھر آگے بڑھنے کا ارادہ ترک کر کے گھر کی ہو گئی۔

خاندان سے ایک اچھا رشتہ آیا تو لٹنی کی شادی کر دی گئی وہ بہت روٹی دھوٹی کہ اس کے بعد بہنوں کا کیا ہو گا مگر باپ اور دادی نے ایک ندنی۔ بہنوں نے بھی صبر کر لیا اور ایک دوسرے کا خیال رکھنے لگیں۔ دوسرے نمبر کی بیٹی چاندہ سال کی تھی اور اس وقت میٹرک کے امتحانات سے فارغ ہوئی تھی۔ وہ قدرے مڈل کلاس والی لڑکی تھی والد کے فیسے کو خاطر میں نہیں لاتی تھی لہذا اس نے پرائیویٹ انٹر میں ایڈمیشن لے لیا تاکہ گھر اور بہنوں کی دیکھ بھال کر سکیں۔ چھوٹی چھوٹی بچیاں اپنے کام خود کرتی تھیں اور والد کا خیال بھی رکھتی تھیں۔ ارم جب دو سال کی ہو گئی تو ایک دن تانیا تانیا گھر آئے اور ان کے والد سے کہا کہ وہ ارم کو نہیں دے دیں کیونکہ ان کے دو بیٹے تھے اور انہیں بیٹی کی خواہش تھی۔ معلم صاحب کو کیا چاہئے تھا فوراً ارم کو ان کی جھولی میں ڈال دیا۔ بیٹا بہت روٹی دھوٹی مگر معلم صاحب نے فیصلہ کر لیا تھا تانیا تانیا ارم کو جس دن سے لے کر گھسے پھر پلٹ کر نہیں آئے۔ بیٹا مرنہ شاور عرش ارم کو یاد کر کے والد سے کہتی رہتی تھی کہ ہمیں تانیا کے یہاں لے کر چلیں لیکن معلم صاحب سختی سے ان سے کہتے کہ ”وہ اب تمہاری بہن نہیں ہے“ معصوم ذہن اس بات کو یوں سمجھے کہ باپ کے سامنے کبھی ارم کا نام تک نہیں لیتے تھے۔ لٹنی کو اللہ تعالیٰ نے ایک بیٹی اور بیٹے سے نوازا تھا وہ جب گھر آئی تو بہنیں بھانجے بھانجی کے ساتھ چلی رہیں جبکہ معلم صاحب صرف نواسے کو دیکھ کر کہتے تھے۔ بیٹا نے انٹر کر لیا تھا اور وہ گھر کے قریب ایک اسکول میں پڑھاری تھی۔ مرنہ میٹرک اور عرش آٹھویں جماعت میں تھیں۔ باپ کا رویہ اب بھی سخت تھا وہ بیٹیوں کو بوجھ سمجھتے تھے اور جلد از جلد ان سے جان چھڑانا چاہتے تھے۔ بیٹا کے لئے دو چار رشتے آئے تو معلم صاحب نے ماں کو گھر بلا لیا تاکہ صلح مشورے کے بعد اس کی شادی کر دی جائے۔ لٹنی چاہتی تھی کہ بیٹا کی شادی اس کے دیور سے ہو جائے کیونکہ وہ بیٹا کو پسند کرتا تھا۔ لٹنی

نے باپ پر زور دیا اس رشتے کے لئے مگر انہوں نے اپنے ایک جاننے والے کے بیٹے سے بیٹا کو منسوب کر دیا۔ سب حیران تھے کہ آگ جیسی بیٹا نے چپ چاپ باپ کی مرضی پر کیسے سر جھکا دیا؟ شادی کے لئے چار ماہ بعد کی تاریخ رکھی گئی تھی۔ لٹنی اکثر میٹھے زکے آ جاتی تھی تاکہ بیٹا کی شادی کی تیاریاں کر سکے۔ وہ مطمئن تھی کہ بیٹا اور اس کے دیور نے حالات سے سمجھو نہ کر لیا ہے اور دونوں اپنی زندگیوں میں گمن ہیں۔ شادی کے دن قریب آگے تو لٹنی میٹھے آگئی اور باپ سے کہا کہ ارم کو اس موقع پر ہمارے ساتھ ہونا چاہئے۔ معلم صاحب نے کہا کہ وہ اپنے والدین کے ساتھ ہی شادی میں شرکت کرے گی۔

ماہوں والے دن تانیا تانیا آئے تو ارم کو دیکھ کر ساری بیٹنیں خوشی سے پھولی نہ ساری تھیں۔ ارم اب چھ سال کی ہو چکی تھی اور اسکول بھی جاتی تھی۔ تانیا کو اللہ تعالیٰ نے ایک بیٹی بھی دی تھی مگر ان کا کہنا تھا کہ وہ ارم کو تنگی بنی سے بڑھ کر چاہتی ہیں۔ ماہوں بیٹھی بیٹا نے لٹنی اور مرنہ سے کہا ”میں نہیں مانتی تانیا نے ہم سے ہماری ماں کی زندگی میں تو سیدھے منہ بات نہیں کی اب وہ ارم کو کیسے تنگی اور اسے زیادہ چاہتی ہیں؟“ لٹنی نے موقع کی نزاکت کو سمجھتے ہوئے بیٹا کو خاموش کر دیا۔ ماہوں کی تقریب ختم ہو چکی تھی بیٹا کے بہت اصرار پر تانیا ارم کو شادی تک کے لئے چھوڑ گئی تھیں۔ یہ تو سب نے محسوس کیا تھا کہ ارم کی صحت بچپن جیسی نہیں رہی تھی۔ گول مٹول ارم اب کافی کمزور ہو چکی تھی اور اس عمر کے بچوں کی طرح شرارتیں بھی نہیں کرتی تھی۔ کل بیٹا کی شادی تھی مہندی والی مہندی لگا کر چاہی گئی۔ بیٹا آج دوپہر سے رو رہی تھی ماں کو یاد کر کے کبھی بہنوں کو گھٹے لگا کر روٹی تو بھانجے بھانجی سے لپٹ جاتی۔ ساری بیٹنیں بھی ادا تھیں مگر معلم صاحب کے چہرے کی سختی میں کوئی فرق نہیں آیا تھا۔

صبح سے شادیوں کے کاموں میں لگنا تھا اس لئے سب سوچنے لگے بیٹا نے اکیلے سونے کی فرمائش کی تھی اس لئے اس کے پاس کوئی نہیں سویا تھا۔ اگلی صبح لٹنی جلدی جاگ گئی اور کاموں میں لگ گئی اسے خیال نہ رہا کہ بیٹا سے ناشتے کا پوچھ لے جب دس بجے مرنہ نے ناھوہ بنایا تو انہیں بیٹا کا خیال آیا۔ عرش نے کہا وہ بیٹا کو چکا کرتی ہے۔ عرش چھٹی تیزی سے اوپری منزل پر بیٹا کے کمرے میں گئی تھی اسی تیزی سے چھپے واہیں آئی اور آتے ہی بیٹا شروع کر دیا ”آئی بیٹا باہی کمرے میں نہیں ہیں!“ لٹنی اور مرنہ نے کہا دواش روم میں ہوگی اور اوپر چلی گئیں۔ بیٹا کی ماہوں کی چوڑیاں بیڑ پر بکھری ہوئی تھیں لٹنی کو چکر آ گئے اور وہ فرش پر ڈھے گئی جبکہ مرنہ نے ہمت کر کے الماری کھولی تو ہر چیز اپنی جگہ پر تھی۔ مرنہ نے بیٹا کے نمبر پر کال کی مگر نمبر بند جا رہا تھا۔ معلم صاحب بھی رونے لگے کی آواز میں سن کر کمرے میں آچکے تھے اور بیٹا کے ہارے میں استفسار کر رہے تھے۔ لٹنی مرنہ پر عرش کیا جواب دیتیں کہ وہ تو خود کچھ کھنکھنے کی حالت میں نہیں تھیں۔ یہ بات دادی تک بھی پہنچی تھی اور پھر جو گھر میں ہنگامہ ہوا اس میں ساری بہنوں پر الزامات کی بارش کی گئی کہ یہ سب ہی ہوئی ہیں۔ سب جانتی ہیں کہ وہ کہاں گئی ہے بھانجی ہے یا مرنہ ہے؟ کسی کو کچھ نہیں آ رہا تھا کہ کیا کرے کسی طرح لڑکے والوں کو بتایا جائے۔ معلم صاحب نے فون کر کے لڑکے والوں کو کہہ دیا کہ بیٹا یہ شادی نہیں کرنا چاہتی لہذا وہ بارات نہ لائیں اور سچی جانے کیا کچھ نہیں کہا انہوں نے مگر کسی میں سننے کی تاب نہ تھی۔ مرنہ اور لٹنی تو یہ سوچ رہی تھیں کہ بیٹا انہیں تو کچھ بتائی، بھانجے کہاں کس کے ساتھ گئی ہے یا اکیلی ہی بھگ رہی ہوگی۔ مگر میں موت کی اداسی تھی۔ رات بھی سر پر آگئی۔ لٹنی کے سٹل فون پر بھانجے نمبر سے کال آئی اس نے فوراً ریسپونڈ کیا شاید بیٹا ہو۔ دوسری طرف اس کا دیور نعمان تھا۔ اس نے کہا ”بھانجی بہت شرمندہ

زرگی پھول

کہتے ہیں زرگی پھول کا نام ایک یونانی نوجوان کے نام سے منسوب ہے۔ جس کا نام ہارسیس (زرگی) تھا۔ اس نے اپنا ٹکس پائی میں دیکھا اور اپنے سن کا دیوانہ ہو گیا تھا۔ تالاب کے کنارے اپنا ٹکس دیکھتے، دیکھتے وہ بھوکا مر گیا۔ یہ بھی کہا جاتا ہے کہ جس جگہ اس کا انتقال ہوا تھا پہلی بار زرگی کے پھول اسی جگہ اُگے۔

زرگی پھول سچ سے پیدا ہوتا ہے۔ اسکی مشہور اقسام آبی زرگی پھول (ڈیفیوڈلز) اور ہچے و ہاٹ ہیں۔ اکثر یہ پھول سفید اور زرد رنگ کے ہوتے ہیں۔ یہ پھول کسی کو تھخہ میں دینے جائیں تو اس کا مطلب ہوتا ہے کہ یہ اس شخص کی خوبصورتی کا اعتراف ہے۔ زرگی پھول زیادہ تر یورپ، نارٹھ امریکا اور ویسٹ انڈیا میں پائے جاتے ہیں۔ وسطی ایشیا میں اس کی تقسیم مغرب میں میڈیٹیرین میں ہوتی ہے۔ اسکی بہت سی اقسام ہیں جو باغوں میں پائی جاتی ہیں۔ ڈیفیوڈل نام الیوڈل سے نکلا ہے۔ زرگی پھول کے سچ سیاہ ہوتے ہیں جن پر سخت کونٹک ہوتی ہے۔ روایتی طور پر ڈیفیوڈل کہانی شاعری کے موقعوں میں استعمال ہوتی ہے۔ ڈیفیوڈل پھول بہت خوبصورت ہوتا ہے۔ یہ عموماً زرد رنگ میں پایا جاتا ہے۔

تمام زرگی پھول (Alkaloid) زہر کو قابو میں رکھتے ہیں۔ یہ زہر اکثر اسکی گھٹلی میں پایا جاتا ہے لیکن اسکے پتوں میں بھی موجود ہوتا ہے۔

ڈیزی

لفظ ڈیزی ڈیزی ڈیزی کے لیے استعمال ہوتا ہے جس کے لغوی معنی دن کے آگے کے ہیں کیونکہ جس وقت دن کا آغاز ہوتا ہے اسوقت یہ پھول کھلتا ہے۔ اس لئے اسکو ڈیزی کہا جاتا ہے۔ ڈیزی پاکیزگی اور نئے دن کی شروعات کو ظاہر کرتا ہے۔ اسکی چچاں سفید رنگ کی ہوتی ہیں اور وسط میں زرد رنگ ہوتا ہے۔ اسکے علاوہ اکثر یہ گلابی اور سرخ رنگ میں بھی پائے جاتے ہیں۔ ڈیزی کی بہت سے مختلف اقسام پائی جاتی ہیں۔

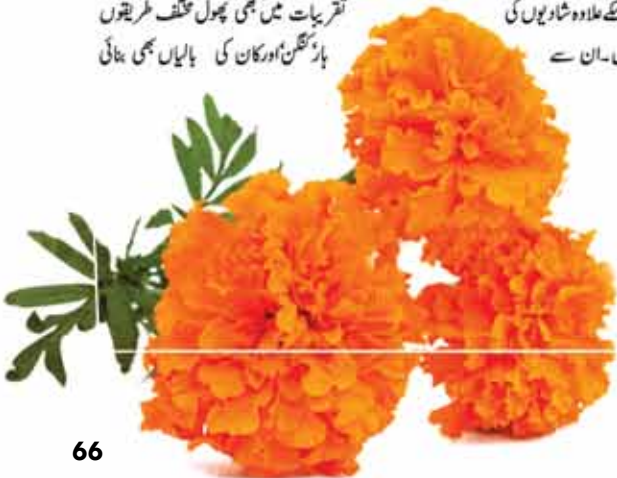
سورج کھسی

سورج کھسی کی شہادت ایک پر لطف پھول کے طور پر کی جاتی ہے۔ اسے سورج کھسی اس لئے کہا جاتا ہے کیونکہ جب سورج چڑھتا ہے تو اس پھول کا سر سورج کی جانب مڑ جاتا ہے اس کی سرخ رنگ چچاں سورج کی کرنوں میں مزید خوبصورت لگتی ہیں۔ یہ پھول گلہ سہ بنانے میں بھی استعمال ہوتے ہیں اسکے علاوہ لان میں بھی لگائے جاتے ہیں۔ سورج کھسی کا پھول عبت 'عبادت اور گرم جوشی کی علامت ہے۔ سورج کھسی زیادہ تر 1.5 سے 3.5 میٹر تک طویل ہوتا ہے۔ سورج کھسی سب سے پہلے امریکہ میں پیدا ہوا 5000 ہزار سال پہلے۔ یورپ میں سورج کھسی کو پرندوں کی خوراک کے طور پر بھی استعمال کیا جاتا ہے۔ اسکے علاوہ یورپ میں اسکو کھانا پکانے اور سلاخ کے طور پر بھی استعمال کیا جاتا ہے۔ امریکہ میں رہنے والے ہندوستانی ماضی میں سورج کھسی کو دوا یا مرہم کے طور پر بھی استعمال کرتے تھے۔ سورج کھسی کا تیل اسکے سچ سے نکلتا ہے۔ جو کہ کھانا پکانے میں بھی استعمال ہوتا ہے۔ اس پھول کا ہر حصہ استعمال ہوتا ہے مثلاً سچ 'پھول' پتے سبز پختصر یہ کہ سورج کھسی کے پھول بہت تیزی سے بڑے ہوتے ہیں۔

گیندے کا پھول

گیندے کے پھول کا تعلق سورج کھسی کے خاندان سے ہے۔ یہ کئی رنگوں میں پایا جاتا ہے۔ زرد اور نارنجی رنگ کے گیندے کے پھول زیادہ مشہور ہیں۔ گیندے کے پھول کی تمک بہت تیز ہوتی ہے۔ کافی حد تک اسکا استعمال کا سمٹکس مصنوعات میں بھی ہوتا ہے۔ آج بھی گیندے کے پھول کی بہت سی اقسام ہیں۔ گیندے کے پھول کا استعمال شادیوں اور بہت سی تقریبات کے موقع پر کیا جاتا ہے۔

اپنے احساسات کو الفاظ کے بغیر دوسروں تک پہنچانے کا بہترین ذریعہ پھول ہیں۔ پاکستان میں موسم بہار میں متعدد پھولوں کی نمائش لگتی ہیں۔ اسکے علاوہ شادیوں کی تقریبات میں بھی پھول مختلف طریقوں سے استعمال کئے جاتے ہیں۔ ان سے ہارنگن اور کان کی ہالیاں بھی بنائی جاتی ہیں۔

موسم سرما کے پھولوں کا تعارف

سر موسم میں پاکستان میں بہت سے دلکش اور خوشبودار پھولوں کی بہار ہوتی ہے جو کہ نومبر سے فروری تک جاری رہتی ہے۔ ان پھولوں میں گلاب کا پھول، ترنسی پھول، سورج مکھی، گیندے کا پھول، ٹیولپ، ڈیزی، اودوگر بہت سے پھول شامل ہیں۔ جو ٹھنڈے موسم میں دلچسپ نظر دیتے ہیں۔ پھول انسانی نفسیات پر مثبت اثرات مرتب کرتے ہیں۔ ان میں قدرتی رنگوں اور خوشبو کی توازن بھر پور ہوتا ہے، لہذا جب دل پریشان یا اداس ہو تو کچھ وقت ان کے ساتھ گزارنا چاہئے۔ ان خوبصورت پھولوں کا مختصر سا تعارف ذیل میں دیا جا رہا ہے۔

تحریر: عائشہ سحر

ٹیولپ

ٹیولپ زیادہ تر کب یا ستارہ کی شکل میں ہوتا ہے۔ تین پتیوں والا یہ پھول مختلف رنگوں میں پایا جاتا ہے۔ اصل میں یہ ترکی پرشیا اور افغانستان کی پیدوار ہے۔ مغل بادشاہ بابر جس کے پاس اس پھول کی ۳۳ مختلف اقسام تھیں اسے ٹیولپ بہت پسند تھا۔ ایک پرشین کہانی کے مطابق کوئل مرتبہ ٹیولپ کی بہار اس وقت ہوئی جب ایک عاشق کو قتل کر دیا گیا اسکے بعد ٹیولپ طویل عرصے تک بیاری کی علامت کے طور پر استعمال کیا جاتا رہا۔ ٹیولپ کو گلدستہ اور تحائف کے طور پر بھی پیش کیا جاتا ہے۔ یہ بیاری کی بہترین علامت ہے۔ سفید ٹیولپ پاکیزگی کو ظاہر کرتا ہے۔ گلابی ٹیولپ محبت کی علامت ہے جبکہ نارنجی ٹیولپ جوش و دلولہ پیدا کرتا ہے۔ اس کے علاوہ گلابی ٹیولپ بھی پسند کیا جاتا ہے۔ یہ پھول ایلیز کے خاندان سے تعلق رکھتا ہے اور سرے کی بات یہ ہے کہ اس کی رشتہ داری بیاز سے

گلاب کا پھول

گلاب کے پھول مختلف رنگوں میں دستیاب ہیں یہ بڑے ہوتے ہیں۔ یہ پھول سرخ، سفید اور زرد رنگ میں ۱۰۰ سے زیادہ اقسام میں پائے جاتے ہیں۔ اسکے سبز اور کانٹے دار ہوتے ہیں۔ گلاب کے پھول اپنی منفرد اور شاندار خوشبو کی وجہ سے ہر دماغ پر ہیں۔ یہ مختلف تقریبات اور خاص موقعوں پر بھی استعمال ہوتے ہیں۔ ان کے رنگ منفرد احساس پیش کرتے ہیں۔ سرخ رنگ کا گلاب سب سے زیادہ پسند کیا جاتا ہے۔ گلاب کو بیاری کی علامت بھی کہا جاتا ہے۔ سفید رنگ کا گلاب معصومیت کو ظاہر کرتا ہے زرد رنگ کا گلاب دوستی کی نشانی ہے۔ گلاب کا پھول تھوڑے سے لے کر اور شادیوں کی تقریبات میں بطور نشان استعمال کیا جاتا ہے۔ اسکے علاوہ گھگے کا ہارنگن، کان کی ہالی ٹیکا اور انگوٹھی بھی گلاب کے پھولوں سے بنائی جاتی ہے۔ یہ زیور مایوں اور مہندی کی دلہن اور خواتین میں بے حد مقبول ہیں۔ پھولوں سے الفاظ کی منتقلی کا عمل بہت آسان ہے۔ گلاب کا پھول سب سے زیادہ پسند کیا جانے والا پھول ہے۔ اس میں پائی جانے والی مختلف درائیکری کی وجہ سے اسے سجاوٹ میں باکثرت استعمال کیا جاتا ہے۔ گلاب کے دو مختلف رنگوں کے پھولوں کو ملا کر ایک نئے رنگ کا پھول بنایا جاتا ہے۔ اسے قلمی بیوند کاری کہتے ہیں۔ اس کی ذریعے اس پھول کی رنگت اور حجم میں بھی اضافہ کیا جاتا ہے۔ یورپی ممالک میں کاشت کئے جانے والے گلاب کے رنگت قدرے گہری اور حجم بڑا ہوتا ہے۔ اس میں خوشبو نہیں ہوتی جس کے وجہ سے اسے ہمارے یہاں پسند نہیں کیا جاتا۔ ویسی گلاب کا سائز چھوٹا ہوتا ہے اور اس کے خوشبو نہایت بھیجی ہوتی ہے۔ یہ پھول شارح سے علیحدہ ہونے کے باوجود بھی دو سے تین دن تک اپنی تازگی برقرار رکھتے ہیں۔ اس کی کاشت کے لئے مٹی زرخیز ہونا نہایت اہم ہے۔ گلاب کے کاشت گرمیوں میں کی جاتی ہے مگر اسے موسم سرما کے پھولوں میں ممتاز حیثیت حاصل ہے۔

بھی ہے۔ اس کی پسندیدگی کا شمار تیسرے نمبر پر ہوتا ہے۔ اس کے رنگ بے حد خوبصورت اور منفرد ہوتے ہیں۔ ٹیولپ فلاور تین سے چھ پتیوں پر مشتمل ہوتا ہے اس کی کچھ اقسام ایسی ہیں جو بارہ پتیوں پر بھی مشتمل ہوتی ہیں۔ یہ نومبر سے مئی تک آسانی دستیاب ہوتے ہیں ان کی زندگی کا دورانیہ صرف ۳ سے ۷ دن تک ہوتا ہے۔ یہ سرد موسم میں زیادہ جھلکتے پھولتے ہیں۔ ٹیولپ ترکی کا قومی پھول ہے۔ سرخ ٹیولپ کی ڈیمانڈ بہت زیادہ ہوتی ہے۔ اس کی مختلف اقسام موسم کے اتار چڑھاؤ کی مناسبت سے پروان چڑھتی ہیں۔

ٹیولپ کا پھول گرم ممالک سے سرد ممالک میں پورا سال برآمد کیا جاتا ہے یہ پھول کم سے کم ۱۴ سے زیادہ زیادہ ۱۲۸ سے بڑا ہوتا ہے اور ڈھلان والی زمین پر اور گرم دنوں میں لگا یا جاتا ہے تاکہ مٹی میں پانی کی نکاسی ہوتی رہے۔

توانائی اور ماحول کی بچت کے مفید مشورے

ماحول سے پیار کریں

- توانائی کی بچت کے طرز زندگی کو اپنا کر آپ انفرادی حیثیت میں تقریباً 6 سے 8 فیصد کاربن کے اخراج کو کم کر سکتے ہیں۔
- اگر کارپائی کے دن لاکھ لاکھ اور رہائشی رات سے صبح 6:00 بجے تک صرف لیڈی بند کریں تو اس طرح مستقل بنیادوں پر 120 MW بجلی بچائی جا سکتی ہے۔
- اگر کارپائی کے دن لاکھ لاکھ CRT، کمپیوٹر کی بجائے LCD استعمال کریں تو اس طرح مستقل بنیادوں پر 60 MW بجلی بچائی جا سکتی ہے۔
- شادی ہالوں کے جلد بند ہونے سے مستقل بنیادوں پر 45 MW بجلی بچانے میں مدد ملی ہے۔
- ہر استعمال ہونے والے کھلے پنڈے سے 3.75 پاؤنڈ کاربن ڈائی آکسائیڈ کا اخراج ہوتا ہے۔ لہذا غیر ضروری کھلی کاسٹائل ہائل نہ کریں۔
- چیتے زیادہ جگن ہو رخت لگائیں۔ ایک رخت کو 90 منٹ سے کم وقت میں پلنے والے نام تیل سے نکلنے والی کاربن ڈائی آکسائیڈ کو جذب کرنے کیلئے 10 سال دکا ہوتے ہیں۔
- 100 MW بجلی کی بچت کے ذریعے 487 ٹین ہاؤس کاربن ڈائی آکسائیڈ کے اخراج کو کم کیا جا سکتا ہے۔
- جو ایک صحت مند ماحول کی تخلیق میں معاون ثابت ہوگا۔

روشنی، توانائی کی بچت کے ساتھ

- روشنی کیلئے لگاتے گئے ہارے برقی آلات کو جہے LED لائٹوں سے تبدیل کر دیں۔ یہ LED لائٹس مطلوبہ روشنی کی سطح کو کم کے بغیر آپ کے کھلے کھلموں کی کم کریں گی۔
- ایک 20 واٹ کڑی لائٹ بلب سے زیادہ روشنی دیتا ہے اور عام بلب کے مقابلے میں 10 گنا زیادہ چلتا ہے۔
- گرمی ہونے والے رنگ کا بلب بجلی کے کھلے کھلموں سے پیدا ہونے والے گرمی کے اثر کو بچھڑکے رنگ کی ٹی ٹیوں کیلئے 80 فیصد بجلی کو بچھڑکے گا۔
- زیادہ تر گرمیوں میں بجلی کی 10 سے 15 فیصد لائٹوں کی وجہ سے ہوتی ہے۔ لہذا گرمیوں کے وقت بجلی لائٹس بند کر دیں۔
- روشنی بلب استعمال نہ کریں کیوں کہ یہ توانائی کا 90 فیصد گرمیوں میں بھرتا ہے اور 10 فیصد روشنی ہٹانے کیلئے استعمال کرتے ہیں۔
- جہاں تک ممکن ہو ان کی روشنی کا استعمال کریں۔
- ڈیمرز (Dimmers) کا استعمال کریں۔ ڈیمرز کے ذریعے 50% سے زیادہ روشنی کی سطح کو کم کر کے آپ 25 فیصد بجلی بچا سکتے ہیں۔

ٹھنڈک، توانائی کی بچت کے ساتھ

- اپنے ایئر کنڈیشننگ سسٹم کو 24 گری سینٹی گریڈ پر رکھنے سے آپ کے کھلے کھلموں میں 30% تک کمی آئے گی اور آپ کا گھر بجلی ضائع کئے بغیر ٹھنڈا رہے گا۔
- اسے سی کے ڈریس پہننے سے ہونے والی بجلی کو کم کرنے کیلئے کھلیوں پر چھ کوری کرنے والی لٹرا اوائل فٹیشن کا استعمال کریں۔ اس میں سے 30 فیصد تک بجلی بچانے میں مدد ملے گی۔
- رات کے وقت اپنے ایئر کنڈیشننگ سسٹم کو بند کرنا یا اسے کم کرنا کیوں کہ رات میں سوتے وقت آپ کا جسم بلند درجہ حرارت برداشت کر سکتا ہے۔
- اپنے اسے سی کے ڈریس کو سائے اور کھلی ہوا میں رکھیں۔ سائے میں رکھے ہوئے چھت کا کنڈکٹوٹی میں رکھے چھت کے مقابلے میں زیادہ موثر طور پر کام کرتا ہے۔
- ہاؤس کے ہوا بند کرنے کی سروس کو چھٹی جائیں۔ رکاوٹ والے فطری اسے سی کے کارڈوں کو کم کرنے کے ساتھ ساتھ موٹر کے چھتے پر ڈالنا بند کر دیتے ہیں۔
- اپنی چھت پر انسولیشن کرانیں۔ چھت پر ہلکے گئے ہاؤسنگ گریڈوں کے موسم میں بہترین ٹھنڈک دیتے ہیں۔
- سورج کی روشنی سے اندرونی حصے میں پیدا ہونے والی گرمی کو روکنے کیلئے پردوں، عسکر، بلائنگ ڈکا استعمال کریں۔ پردوں کیلئے پیک کپڑے کا استعمال کریں۔

برقی آلات کا استعمال، توانائی کی بچت کے ساتھ

- کھانا گرم ہوا پانچیس، یہ چیک کرنے کیلئے مانگیرو اور ایلو کے دروازے کو باز نہ رکھیں، کیوں کہ انہیں کرنے سے 25 گری سینٹی گریڈ تک درجہ حرارت ضائع ہو جاتا ہے۔
- دن کے اوقات میں UPS کے استعمال سے گریڈ کریں کیوں کہ یہ بڑی گوری چارج کرنے میں 300 سے 400 واٹ بجلی خرچ کرتا ہے۔ بجٹیکس UPS سے تقریباً 100 MW بجلی بچائی جا سکتی ہے۔
- گرم کھانا ریفریجریٹر میں رکھیں، کیوں کہ ریفریجریٹر اس سے زیادہ بجلی خرچ کرتا ہے۔
- ریفریجریٹر یا فریج کے دروازے کو زیادہ بار بار کھولنے سے یہ عام حالات کی نسبت زیادہ بجلی خرچ کرتا ہے۔
- اپنے ریفریجریٹر یا فریج کے فریڈر میں ٹی ٹیوں کو رکھیں اور انہیں پھر پھر کیلئے کھانا توڑنا چھوڑیں۔ اس میں سے زیادہ برقی مصنوعات کی موثر کارکردگی کو چھٹی بنا جا سکتا ہے۔
- تمام برقی مصنوعات کو اسٹینڈ بائی موڈ میں چھوڑنے کی بجائے چھت سے نکال دیں۔ اس طرح بجلی کے کم خرچ اور مصنوعات کے ٹھنڈے کو چھٹی بنا جا سکتا ہے۔
- بجلی کی طلب میں اضافے کے باعث عام طور پر 7:00 رات سے 11:00 بجے کے دوران بجلی کی خرچ کرنے والی برقی مصنوعات جیسے ایئر کنڈیشننگ، ٹی وی، لائٹنگ، مشین، ایلکٹریک آؤٹ لٹ، ڈیٹا سینٹر، ایلکٹریک اوور ڈرائیو، ایمپس کے ایک ساتھ استعمال سے گریڈ کریں۔ اس وقت کوون کے اوقات میں چھتیں کریں۔

توانائی کی بچت کے اقدامات

ورلڈ میمن آرگنائزیشن پاکستان چیپٹر مانکروفنانس اسکیم

ورلڈ میمن آرگنائزیشن کی مانکروفنانس کمیٹی کی جانب سے چھوٹے کاروباری حضرات کیلئے لون کا اجرا کیا گیا ہے۔ اس اسکیم کے تحت چھوٹے دوکاندار کو دس ہزار روپیہ لون بغیر منافع کے دیا جاتا ہے۔ جو ان کو ماہانہ ہزار روپیہ قسط کے حساب سے واپس کرنا ہوگا آل پاکستان میمن فیڈریشن سے منسلک تمام جماعتوں کے ممبران اس لون سے فائدہ اٹھا کر اپنے چھوٹے کاروبار کو مزید وسعت دے سکتے ہیں۔ اس لون کے لئے مندرجہ ذیل شرائط کا خاص خیال رکھیں۔ درخواست فارم WMO آفس سے حاصل کریں۔

- 1- درخواست فارم کے ساتھ قومی شناختی کارڈ اور جماعت کے کارڈ کی کاپی منسلک کریں۔
- 2- درخواست فارم پر اپنا فوٹو چسپاں کریں۔
- 3- فارم پر دو میمن حضرات کی تصدیق لازمی ہے۔
- 4- درخواست فارم پر جماعت کی تصدیق کروائیں۔
- 5- کم سے کم تین سال کا کاروباری تجربہ ہونا چاہئے۔
- 6- مانکروفنانس اسکیم صرف پرانے اور چلتے ہوئے کاروبار کیلئے ہے۔

مزید تفصیلات اور معلومات کیلئے WMO آفس تشریف لائیں یا مندرجہ ذیل نمبروں پر رابطہ کریں۔

ورلڈ میمن آرگنائزیشن (پاکستان چیپٹر)

WMO ہاؤس، 32/8 اسٹریٹ نمبر 6 مسلم آباد، کراچی

فون آفس: 021-34910437

34911642

34911963

والدین:

استاذ کسی کتاب کے مصنف یا براڈ کاسٹر کی طرف سے منتقل کی گئی معلومات کے وصول کنندہ کی غیر فعال کردار سے ایک متحرک کردار میں ہیں اور وہ اپنے ماحول سے حاصل معلومات کا انتخاب کر کے ٹیکنالوجی کا استعمال کا راہ مدہ بنتے ہیں۔ ٹیکنالوجی کا استعمال بہت سے طالب علموں کو فعال رکھنے میں مدد دیتا ہے۔ تاہم کوشش یہ ہونی چاہئے کہ بچے انٹرنیٹ یا فیس بک کا استعمال استاد یا والدین کی موجودگی میں کریں تاکہ وہ اس کے مثبت استعمال سے زیادہ آگاہی حاصل کر سکیں۔

استاد بھی ماحول کی آگاہی کی اہمیت میں اہم کردار ادا کر رہے ہیں وہ پڑھائی اور امتحانات کے حوالے سے منصوبے ترتیب دینے، طالب علموں کو ہدایات دینے اور گروپ بنا کر ایک دوسرے کو تعلیمی معلومات دینے کے سلسلے میں ان کے کردار کو کسی طور پر بھی فراموش نہیں کیا جاسکتا ہے کیونکہ اس سے طالب علموں میں مثبت سرگرمی کی حمایت ہوتی ہے۔ سارے ہی کلاس فیلوز ایک دوسرے سے بہت کچھ سیکھتے ہیں جو ان کی ترقی میں اہم کردار ادا کرتے ہیں اور اسی سبب وہ ترقی بھی کرتے ہیں۔ کلاس روم میں بھی اساتذہ بچے کا جھکاؤ مثبت یا منفی تعلیم کی طرف دیکھ کر ہی اقدامات کرتے ہیں کیونکہ ان کے اقدامات کے سبب ہی طالب علموں کی ترقی کا زینہ طے ہوتا ہے۔ ایک طالب علم جو کچھ سیکھتا ہے اور وہ اس کو اپنے استاد سے سیکھتا ہے تو اس طرح پوری کلاس ہی کچھ نہ کچھ سیکھنے کی کوشش میں لگتی ہے اور اساتذہ اس کی حوصلہ افزائی کر کے تعلیمی ترقی میں اپنا اہم ترین کردار ادا کرتے ہیں اور حوصلہ افزائی میں معاون ثابت ہوتے ہیں۔

ساتھ ساتھ ان اور محققین کی ایک بڑی تعداد انسانی مہارت کی بنیادی تشکیل، جدید ٹیکنالوجی، خاص طور پر سوشل نیٹ ورکنگ، ویب سائٹس اور موبائل فون ٹیکس پیغام رسانی اور ان کے اثر و رسوخ کا استعمال کرتے ہوئے بچوں پر اس کے اثرات کے حوالے سے معلومات رکھتی ہے جو ہمارے بچوں کے مستقبل پر اثر انداز ہوتی ہے۔ اس سلسلے میں والدین کی جانب سے بچوں کو اس کام کو سیکھنے کے حوالے سے حوصلہ افزائی کی ضرورت ہے۔

ہم عمر دوست:

اسکول جانے والے بچے اپنے ہم عمر بہت سے چہروں میں سے چند چہروں کو اپنا آئیڈیل بنا لیتے ہیں اور ان سے دوستی کی کوشش کرتے ہیں۔ یہی صورت حال محلے میں بھی ہوتی ہے کہ وہ اپنے ہم عمروں کے ساتھ کھیل کود کے دوران چند ایسے دوستوں کا انتخاب ضروری سمجھتے ہیں جن کو وہ اپنا رول ماڈل بنا کر ان سے سیکھ سکیں۔ بدقسمتی سے ہمارے یہاں تعلیم فرامی کرنے والے اسکولوں کی کمی ہے جبکہ کمائی کا ذریعہ بنائے جانے والے اسکول لاتعداد ہیں جس سے بچوں کی مثبت یا منفی کارکردگی اجاگر ہوتی ہے۔ کوشش یہ ہونی چاہئے کہ آپ کا بچہ پڑھنے میں اچھا ہو اور اس کے ہم عمر دوست بھی وہ ہوں جو پڑھائی میں اچھے ہوں اور ہمیں پوزیشن حاصل کرنے کی تگ و دو میں لگے رہتے ہوں اگر آپ کا بچہ اپنی کلاس کے علاوہ دوسری کلاس کے بچوں کو بھی دوست بناتا ہے تو اس بات کو جاننے کی ضرورت کوشش کریں کہ دوست بنائے جانے والے بچے کی مثبت کارکردگی کیا ہے اس نے اس کلاس تک پہنچنے کے لئے کتنی محنت کی ہے اور کتنی مرتبہ پوزیشن حاصل کی ہے کیا وہ وقت پر ہوم ورک مکمل کرتے ہیں ان کی تعلیمی سرگرمیاں کیا ہیں۔ کیونکہ اگر بچے نے اس بچے کو اپنا رول ماڈل بنا لیا ہے اور آپ کی عدم توجہی کے باعث دوست بنایا جانے والا بچہ اپنی خراب کارکردگی کے باعث اسکول میں مشہور ہے تو آپ کے بچے میں بھی اس کے منفی اثرات نمودار ہونا شروع ہو جائیں گے۔ والدین کی کوشش ہونی چاہئے کہ ان کا بچہ اپنے ہم عمر ساتھیوں کا انتخاب کرتے وقت ان کی خواہش کو بھی مد نظر رکھے اور جو ہم عمر ساتھی اچھی دوستی کے لئے منتخب کرے وہ آپ کی نظر میں بالکل درست انتخاب ہو۔

اگر آپ کا بچہ اسکول میں کسی گھنٹے گزار کر گھر آ کر باہر مغلے گلی کے بچوں کے ساتھ وقت گزارنا چاہتا ہے، کھیلوں کی سرگرمیوں میں اس کا ریحان زیادہ ہے اور اس کے اثرات تعلیمی کامیابی پر منفی طور پر نمودار ہو رہے ہوں تو ایسی صورت میں اپنے بچے کو ان دوستوں کی جانب راغب کیجئے جن کی مثبت سرگرمیوں سے آپ کے بچے میں مثبت تبدیلی نظر آنے لگے۔ کسی بھی طالب علم کی کامیابی یا ناکامی کا انحصار اس کے تعلیمی مقاصد میں پیشہ ہے۔ لہذا کوشش کریں کہ اپنے بچے کی بہتر تعلیم و تربیت کے لئے ہم عمر بچوں کا گروپ تشکیل دے کر اپنے بچوں کو بھی اس میں شامل کرانیں تاکہ وہ مثبت تعلیمی رجحان کے ساتھ ساتھ اپنے ہم عمر ساتھیوں سے کچھ نہ کچھ سیکھ سکے۔

یاد رکھیے بچوں کی تربیت آپ سے وقت اور منصوبہ بندی کی منتقاضی ہے۔ تربیت کا مکمل آپ کی ذمہ داری ہے اور بھرپور توجہ چاہتا ہے۔ عام مشاہدہ ہے کہ بچے ہی نہیں بڑے بھی دوسروں کی عادات سے متاثر ہو کر ان کا انداز فوری اپنالیتے ہیں مگر خاص طور پر بچے زندگی کے اصول کا قاعدے اور طریقے نہیں سمجھ سکتے اس کے لئے وہ والدین اور سرپرستوں کے محتاج ہیں۔ اساتذہ والدین ماحول اور بچے کے دوستوں کا کردار بچے کی تعلیم و تربیت میں انتہائی مثبت اور اہم کردار ادا کر سکتا ہے اور وہ تعلیمی میدان میں ترقی کا میاں حاصل کر سکتے ہیں۔

والدین بچوں کی تعلیم و تربیت اور ترقی میں دوسرا اہم کردار ہیں۔ اگر کسی کی اولاد سماجی برائیوں میں مبتلا ہو جائے تو بالکل والدین کی زندگی نہایت تکلیف دہ ہوجاتی ہے ایسے بچوں کے والدین یہ جواز پیش کرتے نظر آتے ہیں کہ انہوں نے اپنی اولاد کی تعلیم و تربیت میں کوئی کمی نہیں چھوڑی ان کی ہر خواہش پوری کی ان کی تعلیم کے لئے اپنا آپ بچ دیا۔ اس کے باوجود ان کی اولاد برائی کا شکار ہوگئی۔ گویا وہ اسے قسمت کا لکھنا مان کر عذاب جھیلے رہتے ہیں۔ ماہر نفسیات کی یہ رائے ہے کہ بچے ہمیشہ والدین کے غلط سلوک سے بگڑتے ہیں اگرچہ اس میں دوسرے عوامل بھی شامل ہیں۔ ماہر نفسیات بچوں کو مارنا پیٹنے کو برا سمجھتے ہیں ان کا کہنا ہے کہ ماہر نفسیات اور اس طرح کی دوسری سزائیں نہیں دینی چاہئیں ان سے بچوں میں ذہنی ارتقاء کا مکمل متاثر ہوتا ہے۔ سزا والدین کے خلاف رد عمل ظاہر کرنے پر آمادہ کرتی ہے اور بعض صورتوں میں شدید جسمی بناوٹ پیدا ہوتی ہے۔

والدین کو جاننا چاہئے کہ بچان سے کیا چاہتا ہے یا درکنے محبت اور شفقت کی محکوم ہمیشہ بچوں میں بہت زیادہ ہوتی ہے۔ انہیں محبت اور شفقت ملنی چاہئے اسی سے یہ ننھے پودے نشوونما پاتے ہیں ان کا ذہنی ارتقاء درست سمت میں ہوتا ہے تاہم بے جا لاڈ پیارا اور ان کی ہر جائز و ناجائز خواہش پوری کرنا ان کی ہاں ہاں ملانا ان کی بری عادتوں کو نظر انداز کرنا بھی نقصان دہ ہے۔ اس عمل میں توازن اور احتیاط کی ضرورت ہے۔ بچے کو ایک طرف محبت کی ضرورت ہوتی ہے تو دوسری طرف اس کی شخصیت احترام بھی چاہتی ہے۔ ماہرین کے نزدیک بچے کے بنیادی مطالبات کو پورا کرنا اور اس کے جذبات کی قدر کرنا ہی اس کا احترام ہے۔ تحفظ بچے کی بنیادی ضرورت ہے وہ کسی مشکل سے دوچار ہونے کی صورت میں اپنے والدین کی طرف دیکھتا ہے جو اس کے لئے اس وقت نجات دہندہ کی حیثیت رکھتے ہیں ایسی صورتوں میں بچے کے ساتھ والدین کا سلوک ایسا ہونا چاہئے کہ بچہ اپنے آپ کو محفوظ محسوس کرے۔ بچے کو منفی احکامات دینے سے گریز کریں عام طور پر ایسا مت کر دے یہاں مت بیٹھو و مت اٹھاؤ جیسے جملے بچے کو کہے جاتے ہیں جس سے وہ اپنی آزادی سلب ہوتی ہوئی محسوس کرتا ہے اگرچہ روک ٹوک ضروری ہے لیکن اس میں شدت اور غیر ضروری احکامات شامل نہ ہوں۔ اس کے برعکس بچے کو کسی کام سے روکنے کے لئے اس کے نقصانات کے بارے میں بتانا چاہئے۔ اس طرح وہ خود اس سے باز رہنے کی کوشش کرے گا۔ والدین کو بھی بچے کو ایک بچے سے دوسرے بچے کا مقابلہ نہیں کرنا چاہئے اس سے بچوں میں احساس کمتری پیدا ہوتا ہے اور وہ دوسروں سے حسد محسوس کرتے ہیں جو ایک منفی رجحان ہے۔

ایک اور غلطی والدین یہ کرتے ہیں کہ وہ بچوں سے دانش مندی کی امید کرتے ہیں۔ نئے معاملات اور تجربات سے گزرنے والے بچے کے والدین ان سے یوں گویا ہوتے ہیں کہ ایسا نہیں کرتے بچوں کے رد و برد والدین کو اپنے قول و فعل پر کنٹرول اور توازن رکھنا چاہئے کیونکہ انہی کی چال چلن سے بچے بہت کچھ سیکھتے ہیں۔ اولاد اور والدین کے درمیان محبت کی فطری جلت پائی جاتی ہے اس کی ابتدا ماں کی گود سے شروع ہوجاتی ہے شاید اسی وجہ سے ہی ماں کی گود کو بچے کی پہلی درسگاہ قرار دیا جاتا ہے۔ اسی درسگاہ سے وہ خود اعتمادی جیسی نعمت سے مالا مال ہوتا ہے جو بعد میں اس کی شخصیت میں کھار کا سبب بنتی ہے۔

ماحول:

یاد رکھیے ماحول بھی بچوں کی تعلیم و تربیت میں اہم کردار ادا کرتا ہے۔ انٹرنیٹ، سوشل نیٹ ورکنگ اور کمپیوٹر کے ذریعے تعلیم بھی بچوں کی تربیت میں اہم کردار ادا کرتی ہے جس جسم کا ماحول ہوگا بچے بھی ویسا ہی بنائے گا۔ لہذا والدین کی ذمہ داری ہے کہ وہ بچوں کی تعلیم و تربیت کا آغاز کرنے سے قبل جائزہ لے لیں کہ وہ اپنے بچے کو جس اسکول میں داخل کر رہے ہیں کیا واقعی وہاں وہ کردہ بہترین طالب علم بن سکے گا۔ کیا اس کو اسکول میں ایک اچھا صحت مند پڑھنا اور تعلیم سے بھرپور ماحول مل سکے گا اگر اس کا جواب مثبت میں آئے تو دیر نہ کیجئے اور اپنے بچے کو پورے تعلیم سے آراستہ کرنے کے لئے مذکورہ اسکول میں داخل کرادیجئے کیونکہ اچھا صحت مند ماحول بچے کی تعلیم پر مثبت اثرات مرتب کرنے میں معاون ثابت ہوتا ہے۔ ماحول بچوں کی تعلیم و تربیت میں اہم کردار ادا کرتا ہے اس حقیقت سے انکار ممکن نہیں لیکن سوچنے کی بات یہ ہے کہ کیا ہم اپنے بچے کو ایسا ماحول فراہم کر سکتے ہیں جو واقعی ہمارے بچے کی تعلیم میں اہم کردار ادا کر سکے۔ یعنی طور پر ایسا ممکن ہے کیونکہ ماحول کا اثر بچے کے ذہن پر ایسے مثبت اثرات مرتب کرتا ہے جو بچے کی ترقی میں معاون ثابت ہو سکتے ہیں۔

انٹرنیٹ کا جدید استعمال ہمارے ماحول میں ایک مثبت تبدیلی بھی ہے اور منفی تبدیلی بھی اس کا مثبت یا منفی استعمال ہمارے اوپر منحصر ہے اور جو طریقہ اپناتیں گے بچے بھی وہی دکھئے گا۔ فیس بک کے ذریعے رابطہ آن کل کے بچوں کے لئے عام سی بات ہوگئی ہے اور وہ اس کا اچھا اور برا استعمال دونوں ہی کرتے ہیں۔ لیکن ایک طالب علم کا دوسرے طالب علم سے رابطے کا بھی یہ فوری اور بہترین طریقہ ہے۔

بچوں کی ترہیت کے ان 4 طریقوں پر عمل کریں

تحریر: صائمہ قیصر

زیادہ وقت بچوں کو دینا ہوتا ہے۔ بچے پڑھنے کا آغاز کرتے ہیں تو اپنی بلوغت کی عمر پہنچنے تک مختلف قسم کے سنے بیٹے ہیں اور ان کو اپنے یہ سنے پورے کرنے کے لئے ضروری ہے کہ وہ اساتذہ سے مکمل تعاون کریں اور اساتذہ ان کو علم اور بہترین۔ ایک اندازے کے مطابق اساتذہ اپنے کیریئر کے دوران تقریباً 3000 بچوں پر اثر انداز ہوتے ہیں۔ اثر انداز سے مراد یہ کہ تقریباً تین ہزار بچے ایسے ہوتے ہیں جو اپنے اساتذہ سے کچھ نہ کچھ سیکھتے ہیں اور ملک کی ترقی و ترقی اور کامیابیوں میں اپنا حصہ ڈالتے ہیں۔ اساتذہ کو چاہئے کہ وہ بچوں کے سامنے خود کو ایک مثبت ماڈل رول کے طور پر پیش کریں۔ رول ماڈل بننے کے لئے اساتذہ کو وہ کردار ادا کرنا ہوگا جو بچوں کے لئے انتہائی مثبت ہو اور زندگی کی کامیابیوں میں وہ اپنا حصہ ڈال سکیں۔ یاد رہے بچوں کی نظر میں رول ماڈل وہ ہوتا ہے جو سپر ہیرو ہو اور اساتذہ ان کے سپر ہیرو ہو سکتے ہیں اگر وہ بچے کی تربیت اور تعلیم میں اپنا کردار مکمل طور پر ادا کرنے کے لئے ان کو یور تعلیم سے آراستہ کرنے کے لئے اپنا کردار مثبت اور مربوط انداز میں ادا کریں؛ کیونکہ بچے جب آپ کو (اساتذہ کو) رول ماڈل کے طور پر دیکھیں گے تو آپ کے ہر انداز کو اپنائیں گے آپ کس طرح پڑھاتے ہیں، کس طرح سمجھاتے ہیں، صدقہ یہ ہے کہ اٹھنے بیٹھے پلٹنے پھرنے کا انداز تک بچے اپنے اساتذہ کا ہی اپنائیں گے اور ہو سکتا ہے کہ وہ خود کو ایک استاد کی شکل میں دیکھنا چاہیں۔ اساتذہ کو چاہئے کہ وہ اگر کوئی غلطی کرتے ہیں تو اس کو تسلیم کریں تاکہ بچے بھی غلطی کو تسلیم کرنا سیکھیں۔ کیونکہ آپ ایک ذمہ دارانہ منصب پر فائز ہیں جس کا تقاضا ہے کہ آپ اپنی غلطی کو درست کریں اور بچوں کی ایسی غلطیوں کو جو قابل معافی ہوں نظر انداز کرنے کی کوشش کریں تاکہ وہ آپ کو زیادہ بہتر رول ماڈل کے طور پر دیکھ سکیں۔ کوشش کریں کہ اپنے اندر نظم و ضبط رکھیں جو وعدہ کریں اس کو پورا کریں، چیلنج کو قبول کرتے ہوئے اسے پورا کریں کیونکہ جب رول ماڈل ان مقاصد کو پورا کرے گا تو بچوں میں بھی اسی حساب سے اپنا نارگسٹ پورا کرنے کی خواہش پیدا ہوگی اور وہ زیادہ دلچسپی سے تعلیمی میدان میں اپنے جہد رکھیں گے۔ اپنے اندر احترام اور کامیابی کا جذبہ پیدا کریں زندگی کے رویوں سے سیکھیں تاکہ بچے آپ سے سیکھ سکیں۔ ضروری نہیں کہ بچوں کا رول ماڈل استاد ہی ہو وہ کوئی مارشل آرٹ کا ماہر، کوئی اور طالب علم، ایک عظیم شیف، ایک اچھا کھلاڑی، ایک باپ یا پھر ایک قیمتی دوست بھی ہو سکتا ہے۔

ماتernal ایک مشہور گلوکارہ ہونے کے ساتھ ایک ماں بھی ہے اور نوٹو گرافر بھی اس کے بچے اسے اپنے رول ماڈل کے طور پر دیکھتے ہیں اور اس سے بہت کچھ سیکھتے ہیں۔ بچوں کے اسکول کے سڑک یا دکانے کے لئے اساتذہ کو ایک مثالی رول ماڈل کا کردار ادا کرنا ہوگا کیونکہ ان کی دینی تعلیم بچوں کی زندگی میں اہم اور مثبت کردار ادا کر سکتی ہے۔

بچوں کی تربیت آپ سے وقت اور منصوبہ بندی کی منتقاضی ہے۔ تربیت کا عمل آپ کی ذمہ داری ہے اور بھرپور توجہ چاہتا ہے۔ عام مشاہدہ ہے کہ بچے ہی نہیں بڑے بھی دوسروں کی عادات سے متاثر ہو کر ان کا انداز فوری اپنا لیتے ہیں مگر خاص طور پر بچے زندگی کے اصول، تقاضے اور طور طریقے نہیں سیکھ سکتے۔ اس کے لئے وہ اساتذہ، والدین، ماحول اور دوستوں کے محتاج ہیں۔

صبح ہی صبح اسکول جانا مشکل کام ہے، نمبرز کے لئے نہیں بچوں کے لئے لیکن بچے کو اسکول بھیجنے میں والدین بالخصوص ماں جو کردار ادا کرتی ہے وہ کسی سے ڈھکا چھپائیں، بچہ اسکول پہنچتا ہے تو یہاں سے استاد کی ذمہ داری شروع ہوتی ہے اس کی کوشش ہوتی ہے کہ بچوں کو ایسا شعور دے سکے جس سے وہ عزت و احترام کی نگاہ سے دیکھے جائیں اور وہ اساتذہ کا احترام کریں۔ بچوں کی تعلیم و تربیت میں ماحول بھی اہم کردار ادا کرتا ہے۔ اگر کسی اسکول کا ماحول خراب ہوگا تو بچے وہاں سے دلچسپی ہی محبت اختیار کرے گا جیسا ماحول ہوگا اور اگر اچھا ماحول ہو تو وہ اپنی تعلیمی قابلیت میں اضافہ کرنے کے ساتھ ساتھ ماحول کے اثرات سے بھی بھرپور فائدہ اٹھائے گا۔ اسکول اور گھر میں آپ کے بچے کے دوست بھی آپ کے بچے کی تعلیم و تربیت میں اہمیت کے حامل ہیں کیونکہ آپ کا بچہ اسکول میں جن لوگوں سے متاثر ہوگا ان میں اس کے کچھ دوست بھی شامل ہو سکتے ہیں اور ایسا لگے ہوگا کہ وہ اپنا ایک طویل وقت ان کے ساتھ گزارتا ہے لہذا وہ اپنے اساتذہ کے ساتھ ساتھ ساتھ بیٹھے والے بچے کی صحبت سے بھی متاثر ہوتا۔ اگر آپ اپنے بچے کی بہتر تعلیم و تربیت کرنا چاہتے ہیں تو آپ کو دیکھنا ہوگا کہ آپ اپنے بچے کی تعلیم میں کیا کردار ادا کر رہے ہیں اساتذہ کا کردار کیا مثبت ہے جس سے بچہ سیکھ رہا ہے جبکہ آپ کا بچہ جس اسکول میں زیر تعلیم ہے وہاں کا ماحول اور وہاں اس کے دوست کس طرح کے ہیں جو اس کی تعلیم و تربیت اور شعور سے آگاہی میں اس کے لئے کس حد تک معاون ثابت ہو سکتے ہیں۔

اساتذہ

بچے جب چھوٹے ہوں تو والدین اس بات کی آس لگاتے ہیں کہ ان کا بچہ جلد بڑے ہو کر اسکول جانا شروع کریں تو انہیں بھی کچھ وقت آزادی کا لے اور وہ اپنے ضروری کام نہنا سکیں۔ بچے کے اسکول جانے کی عمر شروع ہوتی ہے تو انہیں اس وقت اندازہ ہوتا ہے کہ ان کی فرصت اور آزادی کے لحاظ تو وہ تھے جب بچہ اسکول نہیں جا رہا تھا اب تو ان کی ذمہ داریوں میں اور اضافہ ہو گیا ہے کیونکہ ان کو اب زیادہ وقت بچوں کو دینا پڑتا ہے یہی حال اساتذہ کا ہے جن کو والدین سے

جہاں آپ محسوس کریں کہ وہ قلمی پر ہے اسے پیار سے سمجھائیں دوسروں کے اور اپنے تجربات و نقصانات سے آگاہ کریں تاکہ وہ سمجھ سکے۔ میرے بچے کی عمر جب تیرہ چودہ برس ہوئی تو میں نے بحیثیت ماں یہ محسوس کیا کہ اس کا انرجی لیول اب بڑھ رہا ہے۔ پڑھائی کے علاوہ بھی اب وہ زندگی میں کچھ کرنا چاہتا ہے جو اسے آکر کرنے کو ملتا تو وہ پرتشدد رویہ بھی اختیار کر سکتا ہے یا پھر ذہنی دباؤ کا شکار بھی ہو سکتا ہے جس سے اس کی تعلیم متاثر ہوتی ہے۔ اس کی انرجی کو Boost کرنے کے لئے میں نے اسے بٹھا کر یہ پوچھا کہ وہ کیا کرنا چاہتا ہے تو اسے خوشی دے۔ اس نے مجھ سے اظہار کیا کہ وہ اسکول میں کھیلتا چاہتا ہے اور اسے واکس کھینے میں دلچسپی ہے میں نے اسے دونوں خواہشیں پوری کرنے کی اجازت دیدی۔ پڑھائی کا بوجھ 'تاؤ' بے چینی، مسائل، بچوں کو بھی تنگ کرتے ہیں میں نے جب اس کا کھیل دیکھا تو محسوس کیا کہ وہ اپنا اسٹریس اپنے کھیل میں نکالتا ہے اور ریٹیکس ہو جاتا ہے جب کبھی وہ اداس ہو تو واکس پر نہنچنے والی اداس دماغ مجھے بتا دیتی ہے کہ میرا بیٹا اس وقت اداس ہے۔ میں اسے بٹھا کر اس کے دل کی بات اگھوا لیتی ہوں اس لئے نہیں کہ میں نفسیات کی ماہر ہوں۔ اس لئے کہ میں ماں ہوں ماں سے زیادہ اپنے بچے کو کوئی نہیں جان سکتا۔ تو کیونکر مانیں اپنے بچوں کو خواہشات اور خواہیوں کے بوجھ تلے دبا دیتی ہیں۔ اگر بچوں کو آزادی کے ساتھ پالا جائے اور ان کے معمولات کو فکس کر دیا جائے تو میں دعوے سے کہہ سکتی ہوں کہ آپ کا بچہ وہی کرے گا جو آپ چاہتے ہیں لیکن اگر آپ یہی سب کچھ بردستی اور جس سے کرنا چاہیں گے تو صحت مند نہیں ہے کہ آپ کی خواہش اور خواہیوں کی تکمیل تو ہو جائے لیکن وہ بچہ اپنے آپ کو نہ جان سکے جو آپ چاہتے ہیں اس کا اظہار اپنے بچوں سے ضرور کیجئے لیکن یہ بھی جاننے کی کوشش کیجئے کہ وہ خود کیا چاہتا ہے؟

ماہر تعلیم اور ماہر نفسیات کے تجربے کو اگر سامنے رکھا جائے تو اس نتیجے پر آسانی پہنچا جا سکتا ہے کہ کوئی بھی چیز زور زبردستی برداشت نہیں کر سکتی اور اگر یہ زبردستی یا جبر کا اصول بچوں پر استعمال کیا جائے تو اس کے نتائج منفی ہوتے ہیں۔ کبھی اپنے بچوں کا موازنہ دوسرے بچوں سے نہیں کیجئے کیونکہ ہوسکتا ہے کہ بعد میں کہیں وہ بچہ آپ کا موازنہ دوسرے بچے کے والدین سے کرنے لگ جائے۔ اپنے وسائل اور ماحول کو کبھی بچوں کے سامنے ڈکس نہ کریں کیونکہ کم عمری میں اگر بچے پر باتیں سیں کہ ہم پر افرور نہیں کر سکتے یا ہماری اتنی پہنچ نہیں جتنی فلاں بچے کے والدین کی ہے تو ایسے بچے احساس کمتری میں چلے جاتے ہیں۔ اسی طرح بچوں کو جھوٹی تسلیاں دینا، لڑائی جھگڑا، رشتے داروں کی برائیوں کو ڈکس کرنا ان کے ذہن میں منفی باتوں کو قہم دیتا ہے، کچھ گھروں میں میاں بیوی کی باہمی لڑائیاں اس حد تک بڑھ چکی ہوتی ہیں کہ ماںیں بچوں کے سامنے ان کے باپ کی برائیاں، خامیاں تک بیان کر جاتی ہیں یا پھر باپ ایسے الفاظ کا استعمال بچوں کے سامنے کرتے ہیں جو بچوں کے ذہن میں لاصد و سوالات کھڑے کر دیتا ہے۔ ایسے عمل سے ہمیشہ بیز کر رہیں۔ بچوں کو کم عمری میں اس سٹیج پر ہرگز نہ لے کر آئیں کہ وہ خود کو کسی کتھرے میں کھڑا محسوس کریں کہ کون نفلہ ہے؟ کون سچا؟ کون اچھا ہے؟ کون بُرا؟ یہ سوالات جب کسی مصوم ذہن میں آ جائیں تو وہ ذہن کچھ بھی کرنے کے قابل نہیں رہتا۔ اپنے بچے کو جاننے کا سے کس چیز کا شوق ہے۔ جو کام وہ اپنی عمر کے مطابق کرنا چاہتا ہے اسے کبھی کرنے سے نہ روکے۔ محض اس لئے کہ وہ پڑھائی کو زیادہ وقت نہیں دے رہا اس کا کھانا چھینا بند کر دینا، دوستوں سے دوستی ختم کر دینا، بیوی پر باندھی ہوئی ہے اس وقت کارگر ثابت ہو جائیں لیکن یہ ذہن میں رکھئے کہ اس کے دل میں والدین کے لئے غلط باتیں بھی چھینے سکتی ہیں وہ بدگمان ہو سکتا ہے اور ڈر خوف میں کوئی انتہائی قدم بھی اٹھا سکتا ہے۔ ایسے اوارے جہاں لاوارث بچے ہزاروں کی تعداد میں موجود ہیں ان اداروں کی انتظامیہ میں بچوں کی گمشدگی کے حوالے سے زیادہ تر تہی بات بنتی ہے کہ یہ بچے والدین کے جبر، تشدد، تشکیک آمیز رویوں کے باعث اسکول یا گھر سے بھاگتے ہیں، راست بھٹک جاتے ہیں، پھر انہیں پولیس یا کوئی خیر خواہ ان اداروں تک چھوڑ جاتا ہے ان میں سے زیادہ تر بچے دوسرے شہروں، قصبوں کے ہوتے ہیں اور بعض بچے انتہائی کم عمر ہوتے ہیں جنہیں اپنے گھر کا پتہ تک نہیں ہوتا۔

یہاں سوال یہ نہیں کہ ان پڑھ والدین ہی اپنے بچوں کو جبراً تعلیم یا کسی کام پر تشدد کا نشانہ بناتے ہیں بلکہ بعض پڑھے لکھے والدین بھی اپنے بچوں کو اس اعزاز سے ڈرا دھمکا رہتے ہیں جس سے بچوں کے ذہنوں پر منفی اثرات مرتب ہوتے ہیں۔ بچوں کی تربیت میں والدین کا کردار بے حد اہم ہوتا ہے اور ان کی محنت کا سلسلہ انہیں اسی صورت میں ملتا ہے جب ان کی اولاد خود کو سنبھالنے کے قابل ہو جائیں۔ گھر اور معاشرے کے لئے فعال کردار ادا کرنے لگیں لیکن ان سب چیزوں کے لئے والدین کا یہ سمجھنا بھی ضروری ہے کہ ان کا بچہ کیا چاہتا ہے۔

اس لئے اپنے خواہیوں کو اپنے بچوں کے خواہیوں سے جوڑیے اور پھر دیکھئے کہ آپ کا بچہ کیا حیرت انگیز کارنامے سرانجام دیتا ہے۔ مستقبل کے پائلٹ یا انجینئر سے یہ توقع نہ رکھئے کہ وہ ڈاکٹر بن کر لوگوں کی خدمت کرے گا نہ ہی ایک بہترین کھلاڑی سے یہ امید رکھئے کہ وہ جہاز اڑا کر دنیا بھر کی سریر کرے گا۔ بچوں کو امتداد بہتر تعلیم و تربیت دینا آپ کا کام ہے اس کے صلے میں آپ کا بیٹا یا بیٹی اپنے روشن مستقبل کو بطور تحفہ آپ کو ضرور دیں گے۔

برکس ہی آتا ہے۔ آج کل والدین بچوں پر ان کی استطاعت سے کہیں زیادہ بوجھ ڈال دیتے ہیں جس سے وہ بچہ خوف زدہ ڈرا ہوا یا پھر انتہائی ڈھیٹ بن جاتا ہے۔

اسی موضوع پر ماہر نفسیات ڈاکٹر مزا سے بات کی گئی تو انہوں نے کچھ یوں اظہار کیا "ضرورت سے زیادہ امیدیں وابستہ کرنا اور دوسروں کی زندگی کا اپنی زندگی سے موازنہ کرنا چاہی کا سبب بنتا ہے" بہت افسوس سے کہنا پڑتا ہے کہ آج کل کے دور میں ایسے مسائل دیکھنے اور سننے کو ملتے ہیں جن کے حوالے سے کبھی سوچا بھی نہیں تھا۔ سر میں درد ہونا، عام ہی بات ہے لیکن اب چھوٹے چھوٹے بچے بھی یہ شکایت کرتے ہیں۔ میں نے اپنے پندرہ سالہ پرنٹیشن میں بہت سے نفسیاتی مسائل کو حل کیے۔ لیکن اب پچھلے کچھ عرصے سے میں نے انتہائی کم عمر بچوں کو بھی نفسیاتی مسائل کا شکار دیکھا ہے۔ میرے پاس ایک بچہ آج جس کی عمر دس سال تھی وہ اپنے والدین کے ساتھ آ رہا تھا۔ والدین نے مجھے بتایا کہ بچہ خاموش رہتا ہے اور کوئی بھی کام خوشی سے نہیں کرتا پڑھنے میں ناٹل ہے، لیکن اسکول میں اس کا کوئی دوست نہیں گھرا آجائے تو باہر نہیں جاتا، کس ہنسی کی مسانے آنے پر بہت سارے انکشافات ہوتے۔ یہ بچہ پہلے بہت ہنس کھڑا اور شرارتی ہوا کرتا تھا اور پڑھنے میں بھی کافی ذہین تھا لیکن والدین اسے ہر وقت اس بات پر روک ٹوک کرتے تھے کہ اس کے مارکس امتحانات میں پوزیشن ہولڈرز بچوں کی طرح کیوں نہیں آتے۔ نتیجی کا یہ عالم کیا گیا کہ بچے کے ٹی وی دیکھنے پر باندھی لگا دی گئی اسکول سے واپسی پر ٹیوشن اور پھر ٹیوشن سے واپسی پر اسے صرف پڑھنے کا پابند کر دیا گیا۔ یہاں تک کہ امتحانات سے قبل تک اس کا دوستوں کے ساتھ کھیلتا کودتا بھی بند کر دیا گیا۔ جب امتحانات ہوئے اور رزلٹ آیا تو بچے نے 6th ریک سے Improve کر کے 4th ریک حاصل کیا جو کہ ایک اہم کامیابی تھی لیکن اس کے والد نے اس بات کا غصہ یوں نکالا کہ اس بچے کے دوستوں کے سامنے نا صرف اس کی بے عزتی کی بلکہ اس کے دوستوں کو بھی برا بھلا کہا اس بات سے بچے کے دل میں خوف بیٹھ گیا۔ ماں کا رویہ بھی سخت تھا۔ بچہ اس خوف میں پڑھتا تو رہا لیکن اس کے دوست اس سے چھڑا دیئے گئے روزانہ والد کی طرف سے ملنے والی دھمکیاں، غصہ، مار پیٹ کا خوف کسی آسپ کی طرح اس مصوم ذہن سے چنٹ گیا۔ Annual امتحانات سے قبل والد نے یہ دھمکی دی کہ اگر وہ اس بار پوزیشن نہ لایا تو وہ اس کو گھر سے نکال دیں گے۔ یہ بات بچے کے دل میں ایسی بیٹھی کہ اس نے اس خوف میں بیچہ زدیئے لیکن اس بار وہ سیکٹرز پوزیشن لینے میں کامیاب ہوا اور رزلٹ کارڈ لے کر گھر آنے کے بجائے نہیں اور نامعلوم جگہ لکل گیا اس بچے کے دماغ میں یہ خوف تھا کہ میں چونک فرسٹ نہیں آسکا اس لئے آج مجھے مار کھانے کے ساتھ ساتھ گھر سے بھی نکال دیا جائے گا یوں اس نے خودی گھر نہ جانے کا فیصلہ کر لیا۔ بھوک پیاس اور خوف سے بڑھ کر بچہ نہ جانے کہاں کہاں بھٹکا اور پھر والدین کی کوششوں اور پولیس کی مدد سے وہ بچہ دو دن بعد برے حال میں ملا۔ اس واقعے کو گزرے تین ماہ کا عرصہ بیت چکا تھا کسی کے مشورے پر والدین اس بچے کو میرے پاس لے کر آئے۔ مجھے اس بچے کی Councelling کرنے میں بے حد وقت کا سامنا ہوا۔ وہ بچہ کسی رو بوٹ کی مانند معلوم ہوا تھا اس میں زندگی کی ذرا آنکھوں میں چمک کچھ بھی دکھائی نہیں دے رہی تھی آج اس کے گھر والے اس بات کے خواہشمند تھے کہ وہ پھر سے بنے ہوئے دوستوں کے ساتھ کرکٹ کھیلے، گلی محلے میں پھر سے اس کی آواز گونجنے کی وی پر مودی، کارٹون دیکھتے ہوئے تھپتھے مار کھٹنے چاہے نہ پڑھے لیکن زندگی کی طرف واپس لوٹ آئے۔ اس بچے کی ٹریٹمنٹ کے دوران میں نے برملا یہ بات ان والدین کو کہی کہ آج جس طرح سے آپ اپنے بچے کو میرے پاس لے کر آئے ہیں کاش آپ کو کبھی کوئی لے کر آتا کیونکہ آپ دونوں کو بھی ماہر نفسیات کی ضرورت ہے۔ آپ دونوں یہی سوچ چاہتے تھے کہ یہ بچہ صرف پڑھتا رہے اور سب کچھ چھوڑ دے آج جب اس نے یہ سب کر لیا تو کیوں کر پریشان ہیں؟

اکثر والدین کو جب میں اپنے بچوں کو ٹوکے ہوئے دیکھتی ہوں کہ یہ مت کر ڈیہاں نہ جاؤ، یہ نہ کر ڈوہ مت کہو تو مجھے ایک لمحے کو بہت افسوس ہوتا ہے ہم اپنے بچوں سے جو بہت چھوٹے اور مصوم ہوتے ہیں ان سے ان کی ضرورتوں پر رخصتا ہو جاتے ہیں انہیں ڈراتے ہیں دھمکاتے ہیں کیا انہیں کسی عمل سے روکنے کے لئے اس عمل کے علاوہ کوئی طریقہ نہیں۔

تحریر: سارہ ڈار

مجھے جواب مانئیں ایسا تو نہیں ہے ابھی حال ہی میں اس کی تھرڈ پوزیشن آئی ہے اور اس نے کلاس میں 94 فیصد لی ہے لیکن میں مطمئن نہیں ہوں کیونکہ میں اور اس کے والد چاہتے تھے کہ یہ فرسٹ آئے آخر کو جو بھی بچہ یا بچی فرسٹ آیا ہے اس نے بھی محنت کی ہوگی؟ یا؟ مجھے یہ سن کر کافی حیرت ہوئی کہ اسے اتھے مارکس آنے پر ایک ماں یہ شکایت کر رہی ہے کہ اس کی بیٹی پڑھنے میں اچھی نہیں۔ آخر انہوں نے لائق فائنٹ ہونے کا کیا Criteria اپنی ذہن میں بنایا ہوا ہے؟ اگر انہیں فرسٹ آنے والا پچھڑا ہین لگ رہا ہے تو کیا وہ اپنی بیٹی کو یہ بتا کر کہ وہ ذہین نہیں اس لئے فرسٹ نہیں آ سکی خود D-grade نہیں کر رہی ہیں؟ کیا ایسے خیالات اور رویے اس بچی کو اس قابل چھوڑے گا کہ وہ مزید آگے بڑھ سکے؟

اپنے ارد گرد اگر جائزہ لیا جائے تو آپ کو ایسے والدین کی کمی نہیں ملے گی جو اپنے بچوں پر توقعات کا اس قدر بوجھ ڈالتے ہیں کہ ان کے بچے اس بوجھ تلے دے اپنے خوابوں کو چھینا چھوڑ کر لیتے ہیں۔ ایک طرف وہ والدین بھی ہیں جو بچوں کی زیادہ تعلیم کے حق میں نہیں تو دوسری جانب ایسے والدین بھی ہیں جو اپنی استطاعت سے بڑھ کر دن رات محنت کر کے اپنے بچوں کو معیاری تعلیم دلاتے رہے ہیں لیکن بچوں کو اس بات کا پابند کرتے ہیں کہ بچہ وہی کرے گا جو وہ چاہتے ہیں۔ نتیجہ؟ بچے والدین کی خواہشات کا احترام کرتے ہیں انہیں وہ سب حاصل کر کے بھی دکھا دیتے ہیں جو والدین چاہتے ہیں لیکن جیسے ہی تھوڑا آزاد اور خود مختار ہوتے ہیں وہ راستہ اختیار کر لیتے ہیں جس پر کبھی وہ چلنا چاہتے تھے۔

بچوں کی بہتر تعلیم اور مستقبل کے حوالے سے والدین کی فکر مندی فطری ہے لیکن بچوں کو بھی Space دینا اتنا ہی ضروری ہے جتنا کہ آپ اپنے لئے محسوس کرتے ہیں۔ موجودہ دور میں جہاں ہر شے تبدیلی سے گزرتی ہے اور رہن سہن سے لے کر تعلیم تک کے تقاضوں اور حصول تک میں تبدیلی آتی چکی ہے وہیں آج کے دور کا ہر بچہ پہلے سے کہیں زیادہ مصروف نظر آتا ہے۔ ہمارا کلچر بچکانہ ہے کہ بچہ صبح آٹھ سے دو بجے تک اسکول میں مصروف رہتا ہے اور جب تک گھر لوٹتا ہے تو جلدی جلدی کھانا کھانے کے بعد اسے یہ فکر سنانے لگتی ہے کہ شام چار یا پانچ بجے اسے ٹیوشن یا کوچنگ پڑھنے جانا ہے۔ ٹیوشن پر ہوم ورک اور پھر اضافی پڑھائی کے بعد ٹیوشن کے نتیجے سے مزید پڑھنے کا کام ہے۔ یہ ہیں اور جو ٹیوشن دیا کرتے اسے ٹیوشن نہیں لیا جاتا۔ نتیجہ بچہ گھر واپس آ کر کھانا کھاتا ہے تو ذہنی اور فیزیکی کمبود پر وقت صرف کرتا ہے اور دوبارہ کتا میں کھول کر بیٹھ جاتا ہے۔ اگر بچہ دن بھر کے 24 گھنٹوں میں سے اسکول کا ٹائم کے علاوہ پانچ سے چھ گھنٹے پڑھتا ہے تو والدین کو دکھائی دے تو والدین کو محسوس ہوتا ہے کہ ان کا بچہ محنت کر رہا ہے اور اگر بچہ اسکول اور ٹیوشن کے بعد نہ پڑھے تو والدین کو یہ خوف محسوس ہوتا ہے کہ ان کا بچہ پڑھنے میں دھیان نہیں دے رہا ہے۔

والدین کی اس بات سے لاعلمی کہ ہر بچہ ایک الگ ذہن اور دریاغ رکھتا ہے مسائل بڑھا رہا ہے کچھ بچے فیر چینی طور پر فٹین اور ذہین ہوتے ہیں ان کا آئی کیو اس حد تک Sharp ہوتا ہے کہ وہ ایک بار جو جن لیں یا پورے پرنکھاد کچھ لیں وہ انہیں از یاد یاد ہو جاتا ہے جبکہ کچھ بچے چیزوں کو ذہن نشین کرنے میں تھوڑا وقت لیتے ہیں اسی طرح کچھ بچے گھنٹوں یاد کرنے میں دیر لگتی ہے جو باوجود تین امتحان کے وقت سب کچھ بھول جاتے ہیں۔

ایک ماہر تعلیم مسز الماس سے جب اس حوالے سے پوچھا گیا تو انہوں نے کہا کہ ”انجیکشن“ میں یہ بات سکھائی جاتی ہے خاص کر اساتذہ کی جب تربیت کی جاری ہو کہ انہیں دلچسپ اور دلچسپ عملی بیک گراؤڈ اور مختلف ذہن کے مالک بچوں کا سامنا کرنا ہوگا۔ ایک ہی وقت میں تمام بچوں کے ذہن میں بگھیر بٹھانا زیادہ سوالات کرنے والے بچوں کو مطمئن کرنا اور ان بچوں کو Motivate کرنا جو سوال کرنے میں شجک محسوس کرتے ہوں یہ ایک استاد کی ذمہ داری ہوتی ہے۔ اکثر والدین ہم سے آ کر اس بات پر بحث کرتے ہیں کہ فلاں بچہ کیسے اتنے نمبرز لے رہا ہے؟ آپ لوگ ہمارے بچے کے ساتھ زیادتی کرتے ہیں Fouritism کرتے ہیں وغیرہ وغیرہ لیکن ان والدین کو سمجھانا بہت مشکل ہوتا ہے۔ ایک اہم وجہ بچوں کی ذہانت میں فرق ہے دوسری اہم وجہ گھر کا ماحول بھی ہے۔ اکثر بچے پڑھنے میں اچھے ہوتے ہیں لیکن ان کے گھر کا ماحول ایسا نہیں ہوتا کہ ان کی Growth ہو سکے۔ والدین کی باہمی چپقلش گھریلو سیاست ہر طرح کی بات اور مسئلہ بچوں کے سامنے ڈسکس کیا جاتا ہے۔ بچے کو اس بات پر ڈرانا دھمکانا کہ اگر اس کے مارکس کم آئے تو اسے مارا جائے گا یہ تمام باتیں بھی ایک ننھے سے ذہن میں بیٹھ جائیں تو وہ بچہ کس طرح آگے بڑھ پائے گا۔ ہمارے معاشرے کا سب سے بڑا المیہ یہ ہے کہ ہم اپنے گھر کے مسائل ماحول اپنا احتساب کرتے نہیں اور ساری ذمہ داری بچے اور اس کے استاد پر عائد کر دیتے ہیں جو کہ درست عمل نہیں۔ اگر ایک برتن میں گچا نش سے زیادہ کچھ ڈالنے کی کوشش کی جائے تو نتیجہ

”میری خواہش ہے کہ میری بیٹی بڑی ہو کر ڈاکٹر بنے“ کیونکہ مجھے ڈاکٹر بننے کا بہت شوق تھا لیکن میرے والدین نے میری شادی انٹر کے بعد ہی کر دی سرسرا شہر اور پھر پٹی کی ذمہ داریوں کے بعد تو پڑھنے کا سوچا بھی نہیں اس لئے اب میں چاہتی ہوں کہ میری بیٹی میرا یہاں اور خواب پورا کرے اور ڈاکٹر بنے“ یہ خیالات ایک ماں نے جس بچی سے وابستہ کئے ہیں وہ بچی کلاس تھری کی طالبہ ہے اور اس کی عمر صرف آٹھ سے نو برس ہے۔ والدین کا اپنے بچوں کے بہتر اور روشن مستقبل کے حوالے سے خواب دیکھنا لطف نہیں۔ اولاد پر والدین کا حق ہوتا ہے اور اتنا ہی حق اولاد کا اپنے والدین پر!!! پیدائش سے لے کر بچوں کی تربیت کرنے اور ان کی ضروریات کا خیال رکھنے، خوراک، تعلیم اور بہتر اور روشن مستقبل کے لئے ماں باپ ہمہ وقت کوشش کرتے ہیں یہ نہ تھکنے والا سلسلہ اس وقت تک جاری و ساری رہتا ہے جب تک بچے اپنے بیروں پر کھڑے نہ ہو جائیں اور بعض اوقات تو ایسا بھی دیکھنے میں آتا ہے کہ زندگی کی آخری سانسوں تک والدین اپنی اولاد کا خیال رکھتے اور ان کی ضروریات کو پورا کرنے میں لگے رہتے ہیں۔ خواب دیکھنا اور پھر اس کی تعبیر کی جستجو کرنا سب کا حق ہے۔ اولاد کے لئے والدین خواب دیکھتے ہیں جو کی یا اور اپنی ان کی زندگی میں رہ جاتا ہے وہ اسے اپنے بچوں میں تلاش کرتے ہیں کہ جو وہ حاصل نہیں کر سکتے وہ ان کے بچے حاصل کریں لیکن کیا یہ درست عمل ہے کہ والدین اپنے بچوں سے اتنی امیدیں وابستہ کر لیں جو ان کے بچوں کو بوجھ خود پر محسوس ہونے لگیں؟ اکثر ایسا دیکھا گیا ہے کہ بچے کے کسی مضمون میں مارکس کم آئیں یا کسی مضمون میں دلچسپی نہ ہو تو والدین سختی سے کام لیتے ہیں بالکل اسی طرح بہت سے بچے انجینئرنگ یا میڈیکل میں قطعاً دلچسپی نہیں رکھتے لیکن والدین کی خواہش ہوتی ہے کہ ان کا بچہ ڈاکٹر یا انجینئر بن جائے کہ بچہ اپنے والدین کی خواہش اور خواب کے پیش نظر وہ شعبہ اختیار تو کر لیتا ہے لیکن دلی طور پر مطمئن نہیں ہوتا۔ پیشتر پروفیشنل ڈگری ہولڈر لوگ اپنے شعبے میں کام نہیں کرتے بلکہ وہ اس شعبے کا انتخاب کرتے ہیں جو انہیں پسند ہوتا ہے اس کی مثال میڈیا پر موجود ان گنت مجتہد ہیں جہاں مارننگ شو، کوئٹ شو کی میزبانی کرنے والے لوگ میڈیسن، انجینئرنگ وغیرہ سے وابستہ ہیں لیکن وہ جس شعبے میں مہارت رکھتے ہیں اسے اختیار نہیں کرتے۔ ایک وقت تھا جب دنیا بھر میں ”جبری شادی“ کے خلاف نعرہ لگایا گیا لیکن اب والدین ”جبراً تعلیم“ پر بھی اپنے بچوں کو مجبور کرتے ہیں جو بچے کے ذہن پر منفی اثرات مرتب کرتی ہے۔ اکثر ایسے کم عمر کم سن اور جو اس خوف سے پڑھتے ہیں کہ اگر ان کے امتحانات میں نمبرز کم آئے تو انہیں اپنے ماں باپ کی طرف سے ناراضگی مول لینی پڑے گی کئی بچوں کو تو والدین تشدد کا نشانہ بھی بناتے ہیں۔ کیا یہ عمل درست ہے؟ حالیہ دنوں میں میری ملاقات ایک ایسی چینی سے ہوئی جو انتہائی تعلیم یافتہ اور سنبھلی تھی ان کی دو بیٹیاں ہیں جن کی عمریں پندرہ اور سولہ سال اور ایک کی چار سال ہے۔ ماں کا یہ کہنا ہے کہ میں اپنی بیٹیوں کی تعلیم کے حوالے سے بے حد فکرمند ہوں میں چاہتی ہوں کہ میری بیٹیاں بہت پڑھیں، مگر یہ نہیں پڑھیں ان کا دھیان ہر وقت کھیل کود ڈی وی پر کاٹوں دیکھنے میں رہتا ہے۔ ان کے والد نے انہیں انتہائی معیاری اور میٹنگ اسکول میں ایڈمیشن صرف اس لئے دلا یا ہے کہ یہ جب وہاں سے میٹرک کر کے تعلیم تو شہر کے ٹاپ کالجز میں انہیں ایڈمیشن ملے۔ میں نے پوچھا کہ کیا آپ کی بیٹی بالکل بھی نہیں پڑھتی؟ کیا ٹیل ہوتی ہے؟ تو

PIONEERS OF FREEDOM

SIR ADAMJEE HAJI DAWOOD

(1880-1948)

Rs.2

PAKISTAN PIONEERS OF FREEDOM

ساتھ ساتھ State Bank کے بارے میں بھی غور کیا جائے گا۔ باوجود یہ کہ ان کی طبیعت اچھی نہیں تھی۔ انہوں نے اس میٹنگ میں شرکت کرنے کا فیصلہ کیا۔ میٹنگ میں جانے کے لیے ان کو سیڑھیاں چڑھنا پڑیں جس کی وجہ سے دوران میٹنگ ان کو دل کا دورہ پڑا اور کرنل شاہ نے ان کو بچانے کی بہت کوشش کی لیکن بالآخر بروز منگل مورخہ 27 جنوری 1948ء کو انہوں نے اس دار فانی کو الوداع کہا اور اپنے مالک حقیقی سے جا ملے۔ ”ان اللہ وانا الیہ راجعون“

ان کی موت پاکستان کے لیے ایک عظیم سانحہ تھی ابھی آدم جی سے پاکستان کی معیشت کو مستحکم کرنے کے لیے بہت سے کام لینے تھے لیکن قدرت نے انہیں مہلت نہ دی۔ قائد اعظم کو آدم جی کی وفات کا بہت صدمہ پہنچا اور انہوں نے فرمایا۔ ”آدم جی حاجی داؤد کی اچانک موت سے مجھے بے حد دکھ پہنچا ہے۔ وہ نہایت وفادار مسلمان تھے اور پاکستان حاصل کرنے کی کوششوں میں انہوں نے ہمارا بہت ساتھ دیا ہے۔ ان کی کمی ہمیں اس وقت زیادہ محسوس ہوئی۔ جب پاکستان کو مستحکم بنانے کے لیے ہمیں ان کی بہت ہی ضرورت تھی۔ ان کی جدائی سے مسلم تجارتی برادری میں جو کمی واقع ہوئی ہے اسے پورا کرنا بہت ہی مشکل ہے۔ ان کی موت پاکستان کے لیے عظیم سانحہ ہے۔

ہزاروں سال نرس اپنی بے لوری پے روتی ہے

بڑی مشکل سے ہوتا ہے چمن میں دیدہ در پیدا

ہماری مبین برادری کے عظیم رہنما بابائے تعلیم مرحوم سر آدم جی حاجی داؤد کے مین قوم پر احسانات اور ان کے کارناموں کی یاد ہر سال منائی جاتی ہے۔ وہ یادیں تحریر بھی کی جاتی ہیں۔ اگرچہ وہ ہماری ظاہری نظروں میں نہیں ہے۔ لیکن ان کی یاد ہماری مبین برادری کے دلوں میں ہمیشہ تازہ رہے گی۔ ان کی جدائی نے پوری مبین برادری کو غمزدہ کر دیا۔ یہ قوم اور برادری کے لیے ایسا نقصان ہے جس کی تلافی ممکن نہیں۔ آئیے ہم سب ملکر یہ عہد کریں کہ ہم بھی اپنے ایسے عظیم قومی ہیرو کے عظیم مشن کو پایہ تکمیل تک پہنچائیں۔ تاکہ آنے والی ہماری نئی نسل مزید اس سے مستفید ہو سکے۔ تعلیم کے زور کو عام کرائیں۔ برادری کے فلاحی کاموں میں بڑھ چڑھ کر حصہ لیں۔ تاکہ ہماری مبین برادری دن دو گنی اور رات چو گنی ترقی کرے۔ اگر ہم لوگوں میں اتفاق و اتحاد کا جذبہ پیدا ہو جائے اور ہم سب ملکر زور و شور اور ذاتی لگن سے اس کی ترقی میں حصہ لیں تو منزل دور نہ رہے گی اور ایک دن ایسا ضرور آئے گا جب ہمارے عظیم رہبر کے عظیم خوابوں کی تعبیر ہماری آنکھوں کے سامنے آ جائے گی۔ عظیم خدمات کی بدولت ان کی یاد ہمارے دلوں میں ہمیشہ تازہ رہے گی۔

آدم جی کی خدمات کو سراہتے ہوئے British Government نے جارج ششم کی سالگرہ کے موقع پر آدم جی کو ”سز“ کا خطاب دیا گیا۔ یہ خطاب شملہ کے مقام پر ایک پرنٹنگ تقریب میں دیا گیا جو 21 جون 1938ء کو منعقد ہوئی تھی۔

سر آدم جی حاجی داؤد کے آخری ایام:-

1938ء میں آدم جی کو دل کا دورہ پڑا تھا اور ڈاکٹر نے انہیں آرام کرنے اور سیڑھیاں نہ چڑھنے کی خاص تاکید کی تھی۔ اس کے باوجود سر آدم جی کی مصروفیات میں کمی نہ ہوئی اور چونکہ وہ تحریک پاکستان سے منسلک تھے اس لئے بہت سے کام ان کو قائد کی ہدایت پر کرنے پڑتے تھے۔

جنوری 1948ء کو وہ بارہ سے ریٹائر ہو گئے اور کاروبار کی تمام تر ذمہ داری اپنے بیٹے جناب عبدالوحید کے سپرد کر دی۔ 24 جنوری 1948ء کو حکومت پاکستان کی طرف سے ہدایت ملی کہ وہ 24 جنوری 1948ء کو کراچی میں ایک اہم میٹنگ میں شرکت کریں۔ جس میں بہت سے اقتصادی معاملات کے

اس میں سے صرف تھوڑی سی رقم ہی ملی تھی اور باقی ہندوستان کی حکومت نے روک لی تھی۔

اس مالی مشکلات کے پس منظر میں پاکستان کو فوری مالی تعاون کی ضرورت تھی۔ قائد اعظم نے جب اس بات کا اظہار کیا۔ تو آدم جی نے کہا کہ میرے پاس جو کچھ ہے۔ وہ پاکستان کے لیے ہے میں اس کی بقا کے لیے اپنی تمام رقم بھی خرچ کرنے سے گریز نہیں کروں گا اور انہوں نے اپنی جیب سے چیک بک نکال کر چیکوں پر دستخط کر کے چیک قائد اعظم کو دیئے۔ اور یہ معاملہ قائد اعظم پر چھوڑ دیا کہ ان کو جتنی ضرورت ہو لے لیں۔

سر کا خطاب مارچ 1935ء میں ویسٹ انڈیا اسٹیٹ انجینری کے پولیٹیکل ایجنٹ نے کاٹھیا واڑ کا دورہ کیا۔ جتپور میں حاجی داؤد اسپتال کا معائنہ کیا اور ان سے ملاقات کی۔ ان کو معلوم ہوا کہ یہ اسپتال آدم جی حاجی داؤد نے بنایا ہے اور اس کو وہی چلا رہے ہیں۔ اسپتال کی کارکردگی سے پولیٹیکل ایجنٹ بہت متاثر ہوئے اور انہوں نے British Government کو سفارش کی کہ آدم جی کو خطاب دیا جائے۔

میں آدم جی اور اپنے بھائی مرزا احمد سے مشورہ کریں اور فوری طور سے ایئر کمپنی بنا لیں کیونکہ وقت بہت ہی کم ہے اور ہوائی کمپنی کے بغیر کسی ملک کا نظم و نسق چلانا ایک ناممکن امر ہے۔

قائد اعظم کی واضح ہدایت پر آدم جی اور اصفہانی برادری نے اورینٹل ایئر ویز کا منصوبہ تیار کیا اور ایک Public Limited Company کی بنیاد ڈالی۔ یہ مسلمان کی پہلی ہوائی کمپنی تھی اس کمپنی نے فروری 1947ء سے ہوائی سروس شروع کر دی۔ اس کمپنی نے اپنا ہیڈ کوارٹر کلکتہ رکھا تھا پاکستان بننے کے بعد ہیڈ کوارٹر کراچی میں منتقل کر دیا گیا۔ اس کمپنی کے ہوائی جہازوں نے پاکستان بننے کے بعد اہم کردار ادا کیا۔ اور جب تک یہ کمپنی PIA میں ضم نہ ہو گئی۔ اس کمپنی کے ذریعہ مغربی اور مشرقی پاکستان میں رابطہ رکھا گیا۔

قائد اعظم کو سپانامہ: جب قائد اعظم نے پاکستان کی تحریک میں اپنی ولولہ انگیز قیادت سے روح پھونک دی۔ تو مین برادری نے آدم جی کی قیادت میں قائد اعظم کی ہر آواز پر لبیک کہا۔ یہی نہیں بلکہ قرار داد پاکستان کے منظور ہونے سے چار سال قبل یعنی 1936ء میں کلکتہ میں مین برادری نے آدم جی کی قیادت میں البرٹ ہال میں ایک عظیم الشان تقریب منعقد کی اور قائد اعظم کو سپانامہ پیش کیا گیا۔ پورے ہندوستان میں قائد کو پیش کیا جانے والا یہ پہلا سپانامہ تھا۔ آدم جی حاجی داؤد نے پراثر تقریر کی۔ مسلمانوں کی حالت سے قائد کو آگاہ کیا اور اپنی طرف سے اور مین برادری کی طرف سے قائد کو تحریک پاکستان میں مکمل ساتھ دینے کا وعدہ کیا۔ جسٹس ایس ایم مرشد جو سابقہ مشرقی پاکستان میں ماضی میں چیف جسٹس رہ چکے ہیں۔ انہوں نے بھی آدم جی کی تقریر اور ان کے خیالات کی تعریف کی۔ گو آدم جی سیاست سے الگ تھلگ رہنا چاہتے تھے۔ لیکن 1936ء کے جلسہ نے ان کو تحریک پاکستان اور قائد اعظم سے بہت ہی قریب کر دیا اور اس کے بعد وہ ہر قدم پر قائد کا ساتھ دیتے رہے۔

قائد اعظم نے سپانامہ کے جواب میں فرمایا: ”میں آج تک مسلم لیگ کے تحت تحریک چلا رہا ہوں۔ لیکن آج مین جیسی حساب داں ہوشیار اور سمجھدار برادری جس خلوص کے ساتھ میری تحریک کو ساتھ دے رہی ہے۔ اس سے مجھے بے حد تقویت پہنچی ہے اور میرا یقین اور مضبوط ہو گیا کہ میں صحیح راستے پر ہوں اور میری تحریک صحیح ہے۔“

پاکستان بننے کے بعد قائد اعظم نے آدم جی حاجی داؤد کو اہم گفتگو کے لئے بلا لیا۔ اس میٹنگ میں اس وقت کے وزیر خزانہ غلام محمد صاحب بھی موجود تھے۔ ملاقات میں قائد اعظم نے آدم جی کو پاکستان کی معیشت کا مختصر جائزہ پیش کیا اور پاکستان کی مالی حالت کے بارے میں بتایا۔ پاکستان کو تقسیم کے وقت جو رقم ملی تھی۔

اس زمانہ میں مین برادری میں یہ عام دستور تھا۔ کہ بچہ تھوڑا بڑا ہو جائے۔ تو اسے ملازمت کے لئے بھیج دیا جاتا تھا۔ اور اس طرح اسے تجارت کا تجربہ حاصل ہوتا۔ آدم جی جب پندرہ سال کے ہوئے تو انہوں نے غازیانی اینڈ کمپنی میں ملازمت اختیار کر لی اور اپنی محنت، جانفشانی اور کام کی لگن کی وجہ سے اس کمپنی میں ایک اچھا مقام حاصل کر لیا۔ تین سال ملازمت کرنے کے بعد وہ اپنے آبائی گاؤں جتپور پہنچے۔ جہاں 1898ء میں ان کی شادی کر دی گئی۔

آدم جی کے والد چاول کی بروکری کرتے تھے اور ان کی خواہش تھی کہ آدم جی ان کے ساتھ کام کرے اسی لئے وہ اپنے والد کے پاس رنگون چلے گئے جہاں انہوں نے اپنے والد کا ہاتھ بٹانا شروع کیا اس کے تھوڑے عرصہ بعد آدم جی نے پٹن کا کاروبار شروع کیا اور ایک فرنیچر کمپنی کے تعاون سے پٹن کی 25 بیلز رنگون منگوا لیں۔ پٹن کا کاروبار ان کو اس آگیا۔ اور بہت ہی قلیل عرصہ میں انہوں نے پٹن کے بہت بڑے تاجر کی حیثیت اختیار کر لی۔ پٹن کے ساتھ ساتھ انہوں نے چاول اور ماچس کے کاروبار میں بھی ایک مقام حاصل کر لیا۔ اس دور میں ہندو اور انگریزوں کی تصور بھی نہیں کر سکتے تھے کہ مسلمان تاجر صنعت کی طرف پیش قدمی کریں گے۔

ماچس فیکٹری اس وقت ایشیا کی سب سے بڑی فیکٹری تصور کی جاتی تھی۔

آپ نے 1927ء میں کلکتہ شہر سے پانچ میل دور بیلور کے مقام پر اور دریائے ہگلی کے کنارے زمین حاصل کی اور ایک بہت بڑے پٹن کے کارخانے کی بنیاد ڈالی۔ (اس وقت تقریباً 90 چھوٹے بڑے پٹن کے کارخانے قائم تھے۔ لیکن ایک بھی کارخانہ مسلمانوں کا نہیں تھا، دسمبر 1927ء کو آدم جی جوٹ ملز کے Shares کا اجراء کیا گیا۔ مخالفین خاص طور پر اسکاٹ لینڈ کے تاجروں نے جن کے ہاتھوں میں پٹن کا کاروبار تھا۔ بھرپور کوشش کی کہ لوگ آدم جی جوٹ ملز کے Shares نہ خریدیں۔ لیکن آدم جی نے اپنی محنت اور کاوشوں سے اپنی قابلیت کا لوہا منوایا تھا۔ لوگوں نے خاص تعداد میں Shares کی درخواستیں دیں اور یہ ہندوستان میں پہلا موقع تھا کہ Shares کی درخواستیں جاری شدہ سرمائے سے زیادہ موصول ہوئیں۔ اس لیے زائد درخواست کنندگان کو ان کی قوم واپس بھیج دی گئیں۔ مخالفین کی انتھک کوششوں کے باوجود آدم جی جوٹ ملز نے کافی ترقی کی اور پہلے چھ ماہ میں منافع تقسیم کر کے ایک ریکارڈ قائم کیا گیا۔ اس کے علاوہ آدم جی نے بہت سی صنعتیں قائم کیں۔ قائد اعظم کے کہنے پر مسلم کمرشل بینک اور اورینٹل اینڈ ویز کی بنیاد ڈالی۔ قائد اعظم نے جون 1946ء میں اصفہانی کو ہدایت کی کہ وہ اس سلسلے

کو نو قیادت دیتے تھے۔ اپنے علمی اظہار اور ایمانی روشنی سے دوسروں کی زندگی جگمادینا چاہتے تھے۔ آپ خدا ترس اور انسانیت کا درد رکھتے تھے۔ وہ ہر جگہ ہمیں دوسروں کی فلاح و بہبود کے لئے سرگرم عمل نظر آتے تھے۔ آپ واقعی ایک عظیم انسان تھے۔ آپ کے دل میں اپنی مین برادری کا درد تھا۔

سر آدم جی حاجی داؤد (مرحوم) نے مین برادری کے لئے ایک ایسا خوبصورت پودا اپنے دست مبارک سے لگایا۔ آج یہ پودا سایہ دار درخت کی مانند ہمارے اور آپ کے سامنے نظر آ رہا ہے۔ اس حسین اور خوبصورت پودے کا نام ”مین ایجوکیشنل اینڈ ویلفیئر سوسائٹی“ ہے۔ جو آج مین برادری کے بے شمار افراد اس سے مستفید ہو رہے ہیں۔ آج نہ صرف پاکستان میں بلکہ ہندوستان میں بھی ایک تناور درخت کی صورت اختیار کر چکا ہے۔

قدم قدم چلائے تھے ”علم“ کے چراغ خیال یہ تھا کہ گرگھ میں روشنی ہوگی آپ نے علم حاصل کرنے کی لگن علم کو ہر گلی کوچوں میں پہنچانے کی جدوجہد ہر فرد کو علم کے زیور سے آراستہ کرنے کی خواہش تاکہ ہر بچہ با آسانی علم کے زیور سے آراستہ ہو جائے۔

آپ کی زندگی کا مشن دکھی انسانیت کی خدمت آپ نے مین برادری کے معیار کو زندگی کے اس اعلیٰ درجے پر پہنچا دیا۔ جہاں عزت و توقیر، دولت و ثروت اور کامیابی و کامرانی اس کی منتظر تھی۔ انہوں نے انسانی خدمت کے اچھے اچھے کارنامے انجام دیئے انہوں نے مین برادری میں تعلیم کے فروغ کے لئے جو گرانقدر خدمات انجام دی ہیں۔ انہیں کبھی فراموش نہیں کیا جاسکتا۔ ان کی یادیں، باتیں اور خدمات مین برادری آج نہیں بھلا سکتی ہے۔

خودی کو کر بلند اتنا کہ ہر تقدیر سے پہلے خدا بندے سے خود پوچھے بتا تیری رضا کیا ہے میں اس سلسلے میں سر آدم جی حاجی داؤد (مرحوم) کی حالات زندگی پر مختصری روشنی آپ کی خدمت میں پیش کرنا چاہتی ہوں۔

حالات زندگی:۔ آج سے ٹھیک ایک سو اٹھائیس سال پہلے (بروز بدھ مورخہ 30 جون 1980ء) کا ٹھیاواڑ کے گرد و نواح میں ایک چھوٹی سی ریاست کے ایک گاؤں جتپور جس کی آبادی اس وقت تقریباً پندرہ ہزار کے لگ بھگ تھی۔ ایک بچہ پیدا ہوا۔ جس کا نام آدم رکھا گیا۔ ماں نے اسے پیار سے آدم جی کا لقب دیا اور آج تک لوگ اسے آدم جی کے نام سے یاد کرتے ہیں۔ آدم جی کو جتپور کے ایک اسکول ”باوا جی ماسٹر گجراتی اسکول“ میں داخل کر دیا گیا۔ لیکن وہ صرف دوسری جماعت تک ہی تعلیم حاصل کر سکے اور پھر ان کو اسکول چھوڑنا پڑا۔ کسے معلوم تھا کہ یہ معمولی تعلیم حاصل کرنے والا بچہ بڑا ہو کر پوری مین برادری کا ”بابائے تعلیم“ بنے گا۔

الْحِجَامَةُ

Memon Institute of Hijama Therapy

A Project of World Memon Organisation

بہترین علاج جسے تم کرتے ہو حجامۃ لگانا ہے (الحديث)

پاکستان میں پہلی مرتبہ سنت رسول ﷺ کی روشنی میں

میمن انڈسٹریل اینڈ ٹیکنیکل انسٹیٹیوٹ میں حجامہ کلینک اور حجامہ ٹریننگ کا آغاز

حجامہ کے فوائد

شوگر، بلڈ پریشر، ہائی کولسٹرول، پتہ اور گردے کی پتھری، یرقان، دل کے امراض، پیشاب کے غدود، قوت باہ کی کمی، ٹینشن، ڈپریشن، بے خوابی، امراض جگر و معدہ، السر، ہونا پا، بے اولادی، یادداشت کی کمی، کینسر، سگریٹ نوشی روکنے کے لیے، مرگی، خواتین کے پیچیدہ اور پوشیدہ امراض، جوڑوں اور ہڈیوں کے درد (تمام اقسام) سر کا گنجان، فالج، بواسیر اور فشر، نیند کا زیادہ آنا، سستی گردے فیل اور (ڈائلیس) شامل ہیں۔

MITI: Plot # ST- 1/8, Sector 36-I, (Civic Center-3) Korangi -5, Karachi
Tel: 021-35035542-3, Email: miht@wmomiti.com

سر آدم جی حاجی داؤد

مبین قوم کے بابائے تعلیم اور عظیم رہنما کی زندگی برادری کیلئے مشعلِ راہ ہے

تحریر: ارم اقبال کرار

جذبات رکھنے والے کسی دوسرے رہنما کو پانے سے قاصر ہے۔ مبین برادری میں تعلیم کی جانب توجہ کا جذبہ اور جوش ابھارنے میں اہم کردار ادا کیا۔ تعلیم کی ضرورت کا احساس مبین برادری میں اس طرح اجاگر ہوا۔ کہ اسے وقت کا تقاضہ جانتے ہوئے ایک لائحہ عمل مرتب کرنے کا خیال پیدا ہوا۔ اس خیال کو سر آدم جی حاجی داؤد (مرحوم) نے عملی جامہ پہنایا۔ ان کے اصول اور تعلیم پسندی کے اعلیٰ اوصاف آئینے کی مانند آج عیاں ہو رہے ہیں۔

سر آدم جی حاجی داؤد (مرحوم) اپنی مبین برادری کی نئی نسل کو اعلیٰ تعلیم یافتہ دیکھنا چاہتے تھے۔ آپ باتوں کے مقابلے میں عملی کام

شکر ادا کرتے ہیں۔ اللہ تعالیٰ ان کی راہوں کو ہموار کر دیتا ہے اور ان کی نیوٹوں کو نیک اور سہل کر دیتا ہے۔ ایسے ہی صابر و شاکر انسان صفت و تجارت کو عبادت بنا لیا کرتے ہیں۔ سر آدم جی حاجی داؤد (مرحوم) نے انسانیت کی پیش بہا اور مخلصانہ خدمات انجام دیں اور خصوصاً مبینوں کے دلوں میں ایک اعلیٰ مقام پیدا کیا ہے۔ وہ مبین برادری کے لئے باعث فخر اور سرمایہ صد افتخار ہیں اور ہمیشہ رہیں گے۔ آج بھی ہماری مبین برادری ان جیسے عظیم قومی ہیرو کے احسانات و

الحمد للہ رب العالمین لفظ ”رب“ کے معنی ہیں۔ پالنے والا اور پالنے والی ذات تو صرف ایک ہی ہے۔ جو ساری کائنات کا مالک ہے۔ اسی نے تمام دنیا کا نظام و انتظام انسان کے بس میں کر دیا ہے اور اس کو وہ شعور و تخیل بخشا ہے۔ جس کی بنا پر وہ اس کائنات کے اسرار کو پانے میں جستجو کر سکے اور اس کے متعلق اپنے علم میں اضافہ کر سکے۔

علم کے میدان میں امتیاز و افتخار اور عظمت و رفعت قدرت کاملہ کی فیاضی ہے۔ وہ جب مہربان ہوتی ہے تو منتخب انسانوں کو اس میدان میں متحد کر دیا کرتی ہے۔ جو انسان اس امتیاز اور نعمت الہی کا

قائد اعظم کے رفیق کارسرا آدم جی

آپ نے پاکستان کی تعمیر کیلئے قائد اعظم کو بلینک چیکس دیے تھے

تحریر: عبدالکریم میگھانی

کے والد نے 1891ء میں برما میں جا کر چاول کا کاروبار شروع کیا اور اس میں بہت محنت کی۔ اپنے بڑے بھائی ستار کی مدد سے مغل اسٹریٹ رنگون میں اے ایس آدم جی اینڈ کمپنی کی بنیاد ڈالی۔ بارदानہ (خالی بوری) کے علاوہ سوت، مارجس اور سینٹ کا کاروبار بھی کیا اور خوب ترقی کی۔ اسی زمانے میں مسیح الملک حکیم محمد اجمل خان طیبہ کالج دہلی کے لیے فنڈز حاصل کرنے کی غرض سے رنگون پہنچے سر آدم جی نے ان کو کالج کے لیے کافی چندہ دیا، وہ کئی مسلم طلبہ کو نجی وظائف کی صورت میں کافی رقم دیا کرتے تھے۔ برما یونیورسٹی کی توسیع کے لیے بھی خطیر رقم کے ذریعے مدد کی، سر آدم جی نے کاربار کی ابتداء معمول رقم سے کی تھی وہ 1920ء میں کروڑوں روپے تک پہنچ گئی۔ انہوں نے ٹرانسپورٹ بینکاری اور بیمہ کمپنی میں قدم جمانا شروع کر دیے۔ 1924ء میں سر آدم جی کے والد کا انتقال ہو گیا۔ ان کے والد نے کاٹھیاواڑ جیت پور میں ایک ڈسپنری قائم کی تھی، ان کا ارادہ ایک اسپتال قائم کرنے کا تھا۔ والد کی نیک خواہش آدم جی نے پوری کر دی۔ انہوں نے 1926ء میں ایک عظیم الشان اسپتال کی بنیاد ڈالی، آج بھی اس اسپتال کا شمار کاٹھیاواڑ کے عظیم الشان اسپتالوں میں ہوتا ہے۔ سر آدم جی نے 1927ء میں 80 لاکھ کے سرمائے سے آدم جی جوٹ ملز کلکتہ میں قائم کی، جوٹ کی صنعت میں داخل ہونے والے وہ پہلے مسلم صنعتکار تھے۔ آپ نے مین برادری میں تعلیم عام کرنے اور ناخواندگی ختم کرنے کیلئے اپنے دوستوں اور فٹائے کار کی مدد سے 29 مئی 1933ء کو مین برادری ایجوکیشنل اینڈ ویلفیئر سوسائٹی کی بنیاد رکھی۔ جس کا مقصد برادری میں تعلیم عام کرنا تھا۔ ان کے ساتھیوں نے مین برادری میں تعلیم پھیلانے کا ایک خاص طریقہ اختیار کیا تھا۔ کاٹھیاواڑ کے گاؤں گاؤں گھوم کر بچوں کے والدین میں تعلیم کی اہمیت اجاگر کرتے اور بچوں کیلئے وظائف، ان کے روزگار کا بندوبست بھی کراتے اور ان کو تعلیم کی طرف راغب کرتے۔ یہ طریقہ بہت کامیاب رہا۔ ہر ماہ باقاعدگی سے سیکڑوں طلبہ کو منظور شدہ رقم کے منی آرڈران کے گاؤں بھیجتے جاتے۔ 26 جنوری 1948ء کو کراچی میں قائد اعظم سے ایک

سر آدم جی جنہوں نے قیام پاکستان میں قائد اعظم محمد علی جناح کا بھرپور ساتھ دیا اور قیام کے بعد استحکام پاکستان کیلئے قائد اعظم کو دستخط کر کے بلینک چیکس پیش کر دیے۔ پاکستان بننے کے بعد قائد اعظم نے سر آدم جی کو ہم مذاکرات کے لئے بلایا۔ اس میٹنگ میں وقت کے وزیر خزانہ غلام محمد بھی موجود تھے۔ ملاقات میں قائد اعظم نے آدم جی کے سامنے پاکستان کی معیشت کا مختصر حال پیش کیا اور پاکستان کی مالی حالت کے بارے میں بتایا کہ پاکستان کو تقسیم ہند کے وقت اپنے حصے کی جو رقم ملنی تھی اس میں سے تھوڑی سی رقم ملی ہے باقی ہندوستان نے روک رکھی ہے۔ حکومت کے پاس کاغذ پینسل خریدنے تک کی رقم نہیں اور نہ ہی سرکاری ملازمین کیلئے تنخواہوں کی رقم ہے۔ اب پاکستان کو فوری مالی تعاون کی ضرورت ہے۔ سر آدم جی نے کہا کہ میرے پاس جو کچھ بھی ہے پاکستان کیلئے ہے، میں اس کی بقا کے لئے اپنی تمام دولت بھی خرچ کرنے سے گریز نہیں کروں گا اور انہوں نے اپنی جیب سے چیک بک نکال کر چیکوں پر دستخط کر کے بلینک چیکس قائد اعظم کو دے دیے اور کہا کہ جتنی رقم درکار ہو وہ اس میں بھر دیں۔ سر آدم جی کہا کرتے تھے، انسانوں کی فلاح و بہبود سے بڑھ کر کوئی نیکی نہیں اور اگر آپ دولت کی حقیقی مسرت حاصل کرنا چاہتے ہیں تو اسے دوسروں کے کام آنے دیجئے اور اگر ہم راحت اور سکون سے زندگی گزارنا چاہتے ہیں تو ہمیں دوسروں سے محبت کرنی چاہیے۔ کوشش کریں کہ قرض کسی سے نہ لینا پڑے اور اگر مجبوراً قرض لینا پڑے تو ایمان داری کے ساتھ ادا کرنا چاہیے۔ سب زبانیں بولنے والے بھائی بھائی ہیں، برصغیر ہندو پاکستان میں مین برادری نے بڑے بڑے تاجروں اور صنعتکاروں کو جنم دیا ہے مگر ان سب میں سرفہرست جو نام آتا ہے وہ سر آدم جی حاجی داؤد کا ہے آپ 30 جون 1880ء کو کاٹھیاواڑ کے ایک گاؤں جیت پور میں پیدا ہوئے مین برادری میں اس وقت تعلیم حاصل کرنے کا کوئی رجحان نہ تھا، آدم جی نے بھی صرف گجراتی کی تھوڑی سی تعلیم حاصل کی اور والد کے ساتھ کام کاج میں لگ گئے۔ تعلیم حاصل نہ کرنے کا انہیں ملال تھا اور پوری مین برادری میں تعلیم کو عام کرنے کا بیڑا اٹھایا، سر آدم جی

ملاقات کے دوران دل کا دورہ پڑا۔ قائد اعظم کے ذاتی معالج ڈاکٹر کرنل شاہ نے ان کا علاج کیا، دوسرے روز 27 جنوری 1948ء کو وہ رات ساڑھے دس بجے اس دار فانی سے کوچ کر گئے۔ قائد اعظم نے ان کی وفات پر فرمایا آدم جی حاجی داؤد کی اچانک موت سے مجھے بے حد دکھ پہنچا ہے، وہ نہایت وفادار مسلمان تھے۔ پاکستان حاصل کرنے کی ہماری کوششوں میں انہوں نے ہمارا بہت ساتھ دیا، ان کی کمی ہمیں اس وقت زیادہ محسوس ہوتی ہے جبکہ پاکستان کو مستحکم بنانے کیلئے ان کی بہت ہی ضرورت تھی۔ ان کی جدائی سے مسلم تجارتی برادری میں جو کمی واقع ہوئی ہے اسے پورا کرنا بہت ہی مشکل ہے۔ قائد اعظم کے مشیر ایم ایچ اصفہانی نے کہا کہ آدم جی قائد کے وفادار اور سچے عقیدت مند اور تعمیری کاموں کے ماننے والوں میں سے تھے، آدم جی کرداری کے غازی تھے۔ حسین امام نے کہا کہ آدم جی عظیم تھے، قائد اعظم نے جب سلور بلٹ کی ضرورت محسوس کی تو سب سے پہلے آدم جی نے لبیک کہا۔ سر آدم جی کو خراج عقیدت پیش ہونے والوں میں گھنٹا داس برلا، جسٹس مرشد حبیب ابراہیم رحمت، سر عبدالقادر خواجہ، ناظم الدین خواجہ شہاب الدین، ابراہیم باوانی، کا کاغنی جوانی، یوسف ہارون، محمود ہارون، اے کے سوماز غلام فاروق حاتم علوی، عبدالغنی دادا بھائی میگھانی، حاجی عبدالستار سیٹھ عثمان علی بھائی وکیل، احمد ایچ جعفر اور حسین ابراہیم جمال شامل تھے۔

Every piece of creative work inspires us.

3 decades of legacy

30,000 homes developed

Global presence in 90 countries

Since 3 decades, Memon have established an enviable reputation for commitment and maximising investor returns. Our unique properties in Dubai offer an unparalleled investment opportunity to earn significant returns on your investment. Whether you choose to invest as an individual or as a syndicate, these properties from Memon Investments are certain to help you fulfil your aspirations. Invest in Memon as we are changing the landscape of Dubai by redefining development.

www.memon.ae

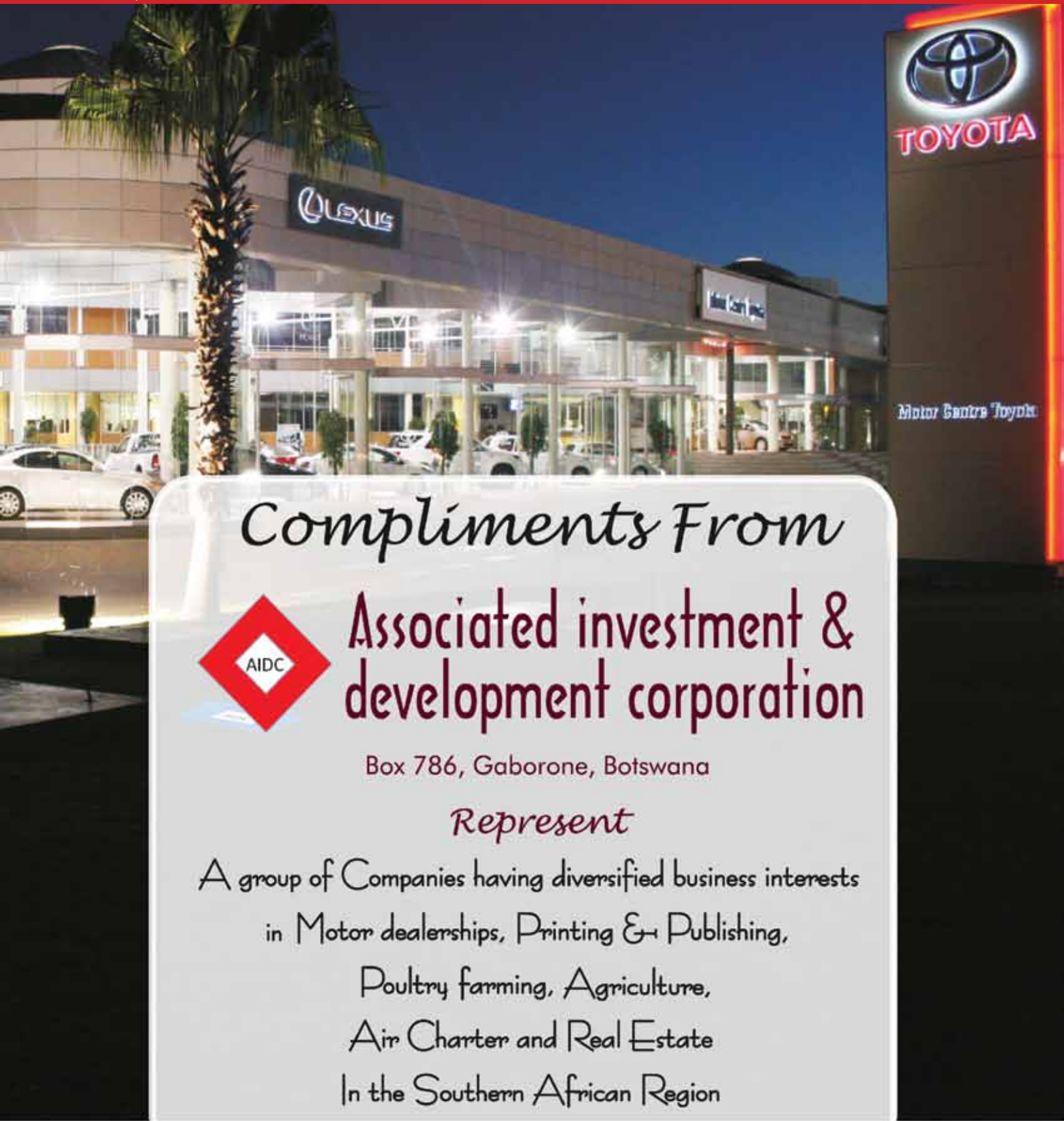

Redefining Development

Memon Investments LLC

Toll Free
800 MEMON(63666)

5E Hamarain Centre, P.O. Box 41950, Dubai, UAE. Tel: +971 4 268 8111, Fax: +971 4 262 6455

Compliments From

Associated investment & development corporation

Box 786, Gaborone, Botswana

Represent

A group of Companies having diversified business interests
in Motor dealerships, Printing & Publishing,
Poultry farming, Agriculture,
Air Charter and Real Estate
In the Southern African Region

Directors: Abdul Sattar Dada, Yusuf Dada